Öfverste Mikael Anckarsvärds minnen från åren 1788-1790

Förord till den elektroniska utgåvan

N:r I i serien *Skrifter utgivna av Svenska historiska föreningen*, författad av **Michael Anckarsvärd** (1742-1838), har digitaliserats i juni 2006 av Google Books från Harvard University och anpassats för Projekt Runeberg i september 2016 av Ralph E.

SKRIFTER UTGIFNA AF SYEJi&KÅ HISTORISKA FÖRENINGEN 1

ÖFVERSTE

MIKAEL ÄNCKARSYÄRDS

MINNEN

FRÅN ÅREN 1788—1790

STOCKHOLM 1892

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NOKSTGIVT & SÖNERSKRIFTER

UTGIFNA

AF

SVENSKA HISTORISKA FÖRENINGEN

IÖFVERSTE

MIKAEL ANCKARSVÄRDS

MINNEN

FRÅN ÅREN 1788-1790

STOCKHOLM, 1892

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNERFÖRORD.

Mikael Cosswa, af en fransk bergsmanssläkt, föddes i Vestmanland 1742, deltog i det pommerska kriget såsom underofficer vid artilleriet och befordrades snart till fänrik. Han företog därefter vidsträckta sjöresor i Medelhafvet och Nordsjön, blef efter återkomsten stationerad i Finland och bistod där Sprengtporten i förberedelserna till 1772 års revolution. Efter revolutionen blef fänrik Cosswa utnämnd till löjtnant samt adlad. Tolf år senare (1784) blef han öfverste och chef för finska eskadern af arméens flotta, som var stationerad vid Sveaborg. På denna plats utvecklade han lika stor duglighet som rättrådighet och humanitet och vann härigenom både hos manskap och officerare tillgifvenhet och förtroende i ovanligt hög grad. Det allmänna anseende han åtnjöt torde ha varit orsaken till, att Gustaf III redan på nyåret 1788 invigde honom i sina krigsplaner mot Ryssland för att kunna draga nytta af hans framstående egenskaper. Knappt hade kriget böljat, förrän Anckarsvärd fick under sitt befäl både finska och svenska eskadern af arméens flotta, men Anjalaförbundets sorgliga mellankomst beröfvade honom möjligheten att utföra några större bedrifter, och han fick nöja sig med

den blygsammare uppgiften att skydda den finska skärgården för Ryssarnes härjningar. Men Anckarsvärds verksamhet i Finland skulle snart för alltid afbrytas. Midt under förberedelserna för nästa campagne kallades han till Stockholm under omständigheter i hög grad betecknande för denna af förtalet, afunden och partisplitet upprörda tid, omständigheter, som han själf lefvande har skildrat. Han fördes till Sverige som arresterad. Det kunde ej blifva svårt för honom att rättfärdiga sig, men till Finland fick han ej återvända och han fick endast på afstånd bevittna skärgårdsflottans ärorika strider och segrar, hvilka senare han dock beredt genom sin energiska verksamhet för flottans försättande i stridbart skick, särskildt till 1790 års afgörande fälttåg. Efter krigets slut blef han landshöfding i Kalmar län, där han likaledes lyckades vinna förtroende och tillgifvenhet. I denna jämförelsevis lugna verksamhet tillbragte han nära 20 år. Först år 1809 framträdde hanII

åter i det politiska lifvet, men intog då också såsom landtmarskalk vid 1809—10 års riksdag en af de mest framskjutna platserna i detsamma. Han blef nu generallöjtnant, grefve och serafimerrid-dare, men.begärde efter riksdagens slut afsked från alla sina ämbeten och lefde sedan som privatman, tills han nära 1 oo-årig dog den 23 mars 1838.

* *

Anckarsvärds Minnen från åren 1788—171)0 ha ej varit alldeles okända eller obegagnade förut. Utgifvaren af De la Gardieska Arkivet, sedermera domprosten P. Wieselgren, hade dem i sina händer i midten på 1820-talet jämte en hel »koffert» med bref och andra papper. Meningen var då att utgifva Minnena, men utgifningen uppsköts — den skulle ej £1 äga rum förr än efter författarens död och blef då ej heller utaf. I femtonde bandet af De la Gardieska Arkivet har emellertid dess utgifvare begagnat sig utaf de tidigare anteckningarna. Stycken af desamma ha varit tillgängliga för öfverste Schinkel och begagnats vid redigeringen af andra delen utaf de Schinkelska Minnena på det för den dåvarande utgifvaren egendomliga sättet: han återgaf gärna — ej alltid så troget — i dialogform de berättelser af samtida, som han hade till sin disposition.

Själfva originalet till anteckningarna 1788—90 skänktes 1872 af Mikael Anckarsvärds söner August och Mikael Gustaf Anckarsvärd till den stora handskriftsamlingen på Eriksberg. Af anteckningarna förskaffade sig numera aflidne kommendören Axel Adlersparre en afskrift, möjligen i afsikt att låta trycka den. Det är denna afskrift, som Red. af Hist. Tidskrift förvärfvat. Öfverste-kammarherreu frih. C. J. Bonde har haft godheten att till vårt förfogande ställa själfva originalet, som sålunda vid tryckningen kunnat begagnas. Det är en liten inbunden bok i kvartformat, af Anckarsvärd egenhändigt skrifven. Vid tryckningen har, med några få modifikationer, dennes stafning blifvit följd. Indelningen i de tre kapitlen har däremot gjorts af redaktionen.1

Af de bref, hvilka som bilagor åtfölja denna publikation, äro n. i—12 i vidimerad afskrift införda på slutet i själfva handskriften. De öfriga äro hämtade dels från Gustavianska samlingen i Upsala

1 I Svenskt Biografiskt Lexikon, Ny följd I, sid. 165, uppgifver P. Wiesel-gren att han af M. Anckarsvärd fått sig tillsänd dennes dagbok for Iren 1788— 1810. I hvad förhållande denna står till den originalhandskrift vi ha begagnat, känna vi icke, och lika litet kan man af den nya biografi öfver Anckarsvärd, som i nämnda del är införd, draga några slutsatser angående Dagbokens innehåll för åren I790—1810; det är hufvudsakligen bref, som åberopas. Hvar denna utförligare dagbok — om annars uppgiften är riktig — f. n. befinner sig, känna vi icke. Anckarsvärds brefväxling förvaras åter, åtminstone till en del, på Eriksberg.

universitetsbibliotek (n. 13, 14, 16—19), dels från Riksarkivet (n. 15)-

Några få upplysande noter, äfvensom ett personregister, äro af Red. tillagda.

Det porträtt, som åtföljer denna publikation, är af Generalstabens litografiska anstalt i ljustryck utfördt efter originalet i Riddarhusets serie af landtmarskalksporträtt.

E. H.I.

1788 d. 15 februari reste jag efter kallelse genom statssekreteraren m. m. friherre Ruuth till Stockholm i sällskap med professoren Schultén och anlände den 24:e i samma månad. Resan skedde norra vägen öfver Qvarken.

Febr. d. 26. Audience hos Kongl. Maj:t, som med särdeles nåd mig emottog, talade länge om hvarjehanda, om befälet i Finland, om baron Stjerneld och dess resa till Ryssland, hvarmed konungen syntes mycket missnöjd; framkastade slutligen åtskilliga krigsideer, hvilka af mig icke tillstyrktes. Samma dag spisade jag middag hos öfverste-kammarjunkaren baron Armfelt, som mera tydligt gaf mig konungens krigstankar tillkänna och omtalte en plan ungefärligen så, att uti april månad Hastfehr med Savolaks-trupperna skulle gå för Viborg och landshöfdingen baron Carl Armfelt för Fredrikshamn, öfverrumpla dessa ställen, sedan gå för S;t Petersburg, och Gud vet icke hvart sedan. Jag visade mot denna plan många oöfvervinnerliga hinder och afstyrkte hela kriget uppå flere goda skäl men förnämligast, efter jag icke trodde rikets kassor vara i det stånd att kunna fournera utgifterna till ett krig, hvaremot man invände att både Turken, Preussen och i synnerhet England offererade oss störa penningesummor, endast vi först ville börja.

Mars d. 6 om morgonen kom baron Armfelt in på min kammare, började tala om rikets närvarande ställning, uppläste några reflexioner, som innehöllo den faseligaste målning öfver finansernas tillstånd, missnöjet i riket, konungens ledsnad och Anckarsvärds Minnen.

villrådighet m. m., af hvilket allt man ville draga den slutsats, att kriget vore nödvändigt och att konungen hade icke något annat moyen att draga sig utur den labyrint, hvaruti han vore råkad, ty att kalla ständerna och begära deras hjelp vore för humiliant, men om man kunde göra en lycklig coup, skulle vi sedan nog få penningar. Han bad mig slutligen göra upp en plan till Rysslands angripande. Jag motsade kriget, påstod det vore bättre kalla ständerna och att jag ingalunda kunde tvifla, det de göra det yttersta för att hjelpa konungen, om han lemnar dem sitt fulla förtroende, men mig svarades att kungen dertill icke kunde förmås, sedan 1786 års ständer gjort honom så missnöjd m. m., och yrkades vidare att jag skulle författa en plan och för allting icke afstyrka kriget. Några dagar derefter sammanskref jag några reflexioner, hvilka jag för Armfelt uppvisade och som af honom approberades, fast han nog syntes önska, det jag ifrigare tillstyrkt krigets skyndsammaste företagande. Dessa reflexioner uppläste jag för Kongl. Maj:t mars den 28 på Haga, då jag hade afskedsaudience, hvarunder kungen var mycket nådig, talade mycket om krig, som jag afstyrkte, om stora och lilla flottorna, om grefve Ehrensvärd och om mycket annat. Jag fick äfven dess nådigaste befallning att inlemna en pro memoria uppå hvad jag till flottans skyndsammaste utrustande i händelse af krig hade af nöden och som jag samma afton inlemnade.

Den 30 reste jag från Stockholm öfver hafvet med släda och kom lyckligen hem d. 3 april samt träffade min älskvärda famille vid helsan.

De reflexioner jag under mitt vistande i Stockholm kunnat göra fylla själen med bedröfvelse: Konungen, som genom en öfverdrifven luxe och mindre väl efterräknad hushållning satt sig och riket uti yttersta vidlöftighet, villrådig och misstrogen, omgifven af några till sederna högst förderfvade och för öfrigt odugliga ynglingar, utan någon enda mogen vän; rikets råd och högste embetsmän utur allt förtroende ; kabaler vid hofvet mellan några för egna intressen sig sammansatta partier, hvaraf Tol-lens, som associerat sig Ruuth och Munck uti rikets affärer, tyckes vara det mest verksamma och nu nästan ensamt rådande: olyckligt nog kanske en dag för Sverige i anseende till Tollens omättliga ärelystnad, höga tankar om sig sjelf och

dristiga spekulationsgåfva. Denne man hade kunnat vara en stor och nyttig embetsmän under en konung, som sjelf älskat affärer och sjelf velat befalla. Jag fruktar nu, han leder sin herre uti ett krig, som lätt kan göra både konung och rike obotligt olycklige.

Armfelt synes vara hufvudman för andra partiet, men som han tyckes äga mera behaglig qvickhet än grundade kunskaper, är osäkert, huru länge han sig i affärerna bibehålla kan, ehuru han säkerligen det längsta lärer bibehålla sig uti sin herres gunst. — General Toll gaf mig aldrig något förtroende, sedan baron Ruuth en dag på

långt håll sökt utforska mina tankar, dem jag alldeles icke böd till att dölja utan sade dristigt, att jag ansåg början af ett krig för högst olyckligt och till intet nyttigt, samt att vi ännu icke vore i tillstånd att med något eftertryck göra ett anfall på Ryssland. Jag märkte tydligen att, då Armfelt arbetade uppå krig, satte sig Tollen deremot, och så tvärtom. — I början gjorde sig Armfelt hopp om mycket penningar från England; jag, som omöjligen kunde begripa, hvarföre England skulle gifva penningar, tviflade derpå och sluteligen tycktes baron Armfelt tvifla lika mycket som jag.

Maj d. IO. Om morgonen då jag var på Vesterkulla, kom general Posses dräng med konungens ordres, dat. Haga d. 4:e maj, som major Morian medförde och afgick vidare som kurir till S:t Petersburg. Jag reste genast in för att med general en chef öfverlägga och gaf ordres en consequence och besvarade kungens ordres med posten d. I4:e.

Maj d. 16 f. m. ankom öfverstelöjtnant baron Silfver-schöld, som under couvert från general Toll öfverlemnade mig kungens billet af den 5:e maj; samma dag om afton kl. 6med en kurir ifrån baron Ruuth kungens billet af d. io:e, hvarpå jag genast reste in till general en chef och beslöts att ej ännu öppna kungens till honom med Silfverschöld sända förseglade convolut med påskrift att öppnas då säkra tidningar inträffa att Ryssarne armera, tackla galerer eller låta trupper mar-chera mot vår gräns m. m. Om afton med baron Ruuths kurir besvarade jag kungens begge billetter, men hade ej tid deraf taga någon copia.

Maj d. 18 ankom Morian tillbaka. Han försäkrade general en chef det Ryssarne visst icke ämnade oss angripa, men väl4

sätta sig till motvärn, då de höra oss rusta; och häruti stämma alla underrättelser öfverens, men kungens berättelser deremot hota med anfall af galerer, Kalmucker och Tartarer.

Maj d. 20. I dag fick general en chef grefve Posse kungens egenhändiga billet, som Hastfehr medförde, af innehåll att Kalmucker och Tartarer vore uti anmarche samt att Hastfehr äfven fått förseglade ordres. — Vi öppnade det generalen fått, närvarande han, öfverste Piper och jag; generalen och jag afgåfvo våra rapporter, hvarmed fänrik v. Born afsändes, adresserad till baron Ruuth, kl. ii i afton.

Reflexioner. Det är tydligt, att kungen vill göra krig och vill att nation skall tro oss angripne. — I landet är hunger, brist och dyr tid, rikets kassor uttömde, missnöjet allmänt, inga magasiner i Finland; kanske finns här 24 dagars föda för regementernes möten och att flottan har 5 veckors proviant på Sveaborg. Flottan har stora brister uppå officerare, underofficerare. och båtsmän, som af förslaget till kungen ses kan. Hvarje tänkande lärer lätt finna, hvad prouesser af en sådan tillställning är att vänta.

Maj d. 23. I dag kom öfverstekammarjunkaren baron Armfelt. D. 24:e talte jag vid Armfelt på Ladugården; han skyllde nu alla krigsanstalter uppå Tollen och sade, att kungen låter af honom sig bedraga, och yttrade sig vidare, att kungen satt riket uti en sådan villervalla, att han icke hade annat partie än agera en désesperé. I dag trodde man sig se ryska örlogsskepp utanföre Sveaborg; jag skickade Snappopp att se efter, han återkom den 26:e och hade sett ingenting.

Maj den 26 kom Morian med ordres om alla krigsrustningar. Jag fick Kongl. M:ts egenhändiga billet af den 22:e och Ruuthens P. M., der han säger, att jag af Escolin far 1000 matroser, och jag är försäkrad, att han icke kan skaffa 300, men på det sättet tror man alla saker möjeliga blott på några projektmakares föregifvande. Hvad hopp bör man då göra sig om en sådan tillställnings utgång?

Den 27 fick jag Armfelts billet, hvaruti han säger, att kungen är missnöjd öfver de representationer jag gjorde

emot kriget och ber mig ej göra flere; jag svarade genast Armfelt.5 KRIGET I FINLAND 1788.

Den 28. Besökte min hustru på Vesterkulla och talade vid Armfelt, som bodde på Ladugården; han berättade att kungen gjort proposition till rådet om kriget, som aF dem blifvit tillstyrkt, hvaröfver kungen var ganska glad, som äfven syntes af dess bref till Armfelt som han för mig uppläste och hvaruti rådet ganska qvickt och artigt persiflerades. — Jag frågade Armfelt, om vi hafva någon allierad, som antingen deltager uti kriget eller fournerar

oss penningar till dess utförande. Han svarade nej, men hoppades att traitén med England om penningar skulle snart vara afslutad. •— Han berättade mig äfven, att kungen i Preussen icke älskar vår kung, och uppläste för mig ett bref han just nu fått ifrån Berlin, som detsamma fullkomligen bekräftade. — Jag bevisade då Armfelt, att vi ingen nytta borde kunna vänta af ett krig, tillställdt utan allierade, utan penningar, utan magasiner och flere behöfver, ty ännu fanns ingen tross- eller artilleri-häst. inga bagerianstalter, med ett ord det nödvändigaste till arméens rörlighet feltes, och dock likväl skulle vi genom surprise inkräkta hela Ryssland. Mina skäl kunde väl icke bestridas, men saken ansågs nödvändig och mig svarades: Le vin est tirè, il faut le boire. — Jag böd icke till för denna herre att dölja min fruktan, det alltsammans stannar genom bristande behof och felaktiga anstalter, och jag är inom mig öfvertygad, att så händer och att vi åtminstone denna campagne inga inkräktningar göra, oaktadt allt det förakt, hvarmed vi våra fiender anse.

Maj d. 29 skref jag till Kongl. M:t, och skickade ut Snappopp.

Den 30 kom v. Born tillbaka; jag hade af honom intet bref hvarken från kungen eller Ruuthen, icke heller med den extra post samma dag ankom och medförde 5000 rdr, sände utaf kamrer Strandman uppå baron Ruuths befallning.

Den 31. Jag hade åter i dag ett långt samtal med baron Armfelt. Dess farbror landshöfding Carl Armfelt var kommen; han skulle öfvertalas emottaga befälet öfver det avantgarde, som ofortöfvat skulle marchera till gränsen. Jag tviflade högeligen han dertill skulle låta sig beqväma; men Armfelt sjelf hade godt hopp och sade sig hafva inbillat gubben, att kejsarinnan verkligen ämnar angripa oss och bad mig för allt i verlden ej gifva honom anledning tvifla derpå, hvilket jag6

lofvade, så mycket mer som jag med gubben icke var uti någon intime liaison.

Om eftermiddagen hade gubben redan emottagit det honom ämnade befäl, och jag var kallad till general en chef uti ett slags conseille, då gubben Armfelt var ganska ifrig och ville att Ja& genast skulle ge honom en division af skärgårdsflottan att gå till gränsen och försvara dess flank; jag böd till bevisa, att det icke presserade och att, om jag nu bemannar och bortskickar hvad af flottan kan vara färdigt, så afstannar hela armeringen med resten. Men gubben var ganska häftig och syntes fulleligen öfvertygad, att hela ryska galer-flottan redan vore uti anmarche. Jag sade då slutligen, att han skulle få så mycket som är färdigt, endast jag dertill får general en chefs ordres, men dessa ordres ville denne icke gifva, och således blef ingenting utaf.

Om afton kom löjtnant Ehrenström vid artilleriet med kungens egenhändiga ordres till general en chef att nu vore tid att skynda; att generalmajoren landshöfding Carl Armfelt skulle med 1500 man infanteri och kavalleri genast marchera till gränsen och göra fienden modigt afbräck; att skynda på flottan och på den sätta garnisonsregementena m. m. Kungen yttrar sig i samma ordres att han oförtöfvat skall sjelf komma Finland till undsättning, ehuru ännu ingen synes vilja angripa oss.

Baron Gust. Armfelt sade mig, att kungen är vid mycket elakt humeur och ond att galererne i Stockholm så långsamt armeras och att ryska ministern i Stockholm mutat en officer att bränna upp galererne och att uti en funnits brännbara ämnen m. m., som jag fruktar är uppspunna historier på corpsens räkning, kanske af någon lycksökare, som med en sådan berättelse velat göra sig nödvändig. — Hvad armeringen beträffar, är jag öfvertygad, hvar och en gör sin skyldighet, och efter de underrättelser jag fått, lider den allt hvad förmodas kan. Men att rusta en flotta kan ej gå lika fort som att sadla ett kavalleri.

Juni d. 1. Löjtnant Ehrenström, som fört de i går ankomne orderne, var i dag hos mig med hälsning ifrån Kongl. M:t, att Hans M:t ingalunda tviflar uppå den nit och drift, hvarmed jag dess ordres utför, och att H:s M:t på sin sida med största drift föranstaltar om galerernes utrustande och

svenska arméens transport hit. — Ehrenström gjorde mig samma berättelse som Armfelt om ryske ministerns försök att bränna galererne och att officeren fått 50,000 d:r k:mt. Jag frågade, om officeren vore känd och arresterad, hvarpå svarades, att Kongl. M:t väl visste hvem det vore, men att han icke brydde sig om att arrestera

honom. Sanningen häraf torde något hvar lätt kunna inse, ty huru skulle ett så groft brott kunna lemnas ostraffadt och opåtaldt.

Juni d. 2 reste min hustru till Vesterkulla; jag följde henne till Ladugården för att explicera mig med Armfelt, som om mig haft åtskilliga utlåtelser äfven uti sine bref till Kongl. M:t, som mig genom säker hand från Stockholm blifvit berättadt. Jag försäkrade Armfelt, det jag vore konungen lika redligt och uppriktigt tillgifven, som eho det vara må, och att jag väl icke lärer kunna deraf lemna något större vedermäle, än den dristiga uppriktighet, hvarmed jag sagt konungen, att han ställer till ett för sig och riket olyckligt krig. Som Armfelt äfven utlåtit sig om flottans officerscorps esprit, sade jag honom, att om han derom ville blifva underrättad, borde han utaf mig begära denna kunskap, eller ock komma ut och se, med hvad nit, god vilja och drift de arbeta natt och dag, tackla, bestycka och armera med ovane finska soldater i stället för artillerister och sjömän; jag sade, att om han genom andra utvägar söker dessa kunskaper, kan han lätt bli förledd och förleda konungen att om redelige officerares och trogne undersåtares tankesätt göra sig falska begrepp, från sanningen afskiljde och skadlige lika så väl för konungen sjelf som för den olycklige medborgaren, som oskyldigt blir ett sådant begrepps föremål. — Armfelt ursäktade sig, nekade icke, att han skrifvit till konungen, men önskade jag måtte fa se allt hvad han skrifvit, då han trodde jag icke skulle hafva skäl dermed vara missnöjd. — Sedan jag rättfärdigat både corpsens och mitt eget tankesätt, skiljdes Armfelt och jag goda vänner åt.

Det är ock vid min själs salighet en sanning, att officers-corpsen gör nästan underverk och ådagalägger ett nit, som förtjenar det största beröm; det förtroende, de visa mig, bidrager kanske icke litet härtill, och jag blir dem derföre evigt förbunden, ty ehuru jag icke tillstyrkt kriget, icke tror att någon lycka dermed vinnes, är det dock min uppriktiga före-8

sats att efter allra yttersta förmåga mina skyldigheter fullgöra, och det är jag min konung lika visst skyldig, som att, då mina råd äskas, dem enligt med sanning och öfvertygelse om sakerne utan smicker afgifva, och denna föresats är jag sinnad till det sista följa, ehvad mig ock hända må.

Juni d. 4 om afton fick jag från kommendanten 3:ne särskilta beskickningar, att nu syntes ryska galerer vilja smyga sig in uti skären; han begärde att jag skulle låta recognoscera dem, det jag ock gjorde, ehuru öfvertygad om orimligheten, att någon fiende då ännu kunde synas. Kapiten Sjöman, löjt-nanterne Cronstedt och Diederichs utsändes med hvar sin slup, återkommo om morgonen med rapport, det de förmente ga-lererne icke annat varit än fiskarebåtar i yttre skären. Kommendanten hade likväl hela natten garnison under gevär.

Juni d. 5 middagstiden återkom Snappopp och berättade, att han kryssat nära in till Högland utan att upptäcka det allraminsta. — En dansk coopvardie man hade han i dagpräjat; denne hade för några dagar sedan seglat ifrån Kronstadt, då der legat 6 örlogsskepp och några fregatter; flere hade varit under armering, men galerer hade han hvarken sett eller hört talas om.

Flemingen och Montgomeri hafva varit hos mig; begge yttrade mycket missnöje öfver denna omogna tillställning och grufvade sig för utgången, förundrade sig äfven öfver kommendantens fjäsk, som nu för andra gången så mycket i otid gaf en falsk alert utan minsta möjeliga anledning.

Juni d. 9 fick jag af kapiten Tavast kungens bref af d. 5:e. Jag ser deraf beklagligen, att Kongl. M:t är missnöjd med den uppriktighet jag yttrat, men mitt samvete gör mig ingen förebråelse. Jag har afstyrkt kriget af kärlek till min kung, ty efter mitt begrepp är nu riket långt ifrån uti tillstånd att soutenera ett krig; anstalterna lofva visst inga eröfringar, allt synes förhastadt och mindre öfverlagdt. Gud låte icke för-lusterne bli för stora innan slutet. Förebråelser af min kung har jag dock icke förtjent; jag har gjort och gör dagligen min skyldighet, som vore jag den för kriget mest nitiske; i säll-skaper yttrar jag mig icke, bland vänner är jag den minst häftige emot dem, som med skäl kunna anses för upphofsman för hela tillställningen. Huru talar icke öfverstelöjtnanten baron9 KRIGET I FINLAND 1788.

M[unc]k med flere, men dessa misstänkas icke, ty de sofva, då jag för min konungs tjenst vakar, och spela deras

partie, då jag vandrar trötta fjät.

Juni d. 10 kom A. B:r från Stockholm, hade hälsningar från Ros[enstei]n med berättelse att Armfelt om mig gjort kungen någre berättelser, hvaröfver han blifvit mycket onådig både emot mig och officerscorpsen, hvilket allt kungen sjelf för R[osenstei]n berättat, och att armeringen här går långsamt, med mycket mera. Äfven hade Armfelt berättat att fruntimren vore mycket emot kriget, som jag tycker af dem kunde vara rätt förlåtligt, men detta hade dock föranlåtit Kongl. M:t att uti dess bref af d. 5:e till general en chef befalla honom att köra fruntimren utur fästningen comme des bouches inutiles qui Vaffaminent. Just när desse ordres kom, hvilka af kommendanten med utmärkt nit kommunicerades, voro alla officerarnes hustrur sysselsatte att reda ut sine männer, brygga, baka och slagta m. m. åt dem, emedan officerarne, som arbetade natt och dag, icke hade minsta tid att sörja för deras egne equiperingar. Desse hårda och oförtjente ordres gjorde mycket missnöje och retade nästan hela officerscorpsen grufve-r ligen; men jag stillade dem, uppmuntrade hvar och en till sina skyldigheters fullgörande, dem de ock aldrig uraktläto. — Ingen af fruarne flyttade, som nog inquieterade både general en chef och kommendanten. — Om kungen sjelf kunnat se och sjelf granska mitt och corpsens uppförande, aldrig hade han då skrifvit ett sådant bref, som det af den 5:e till general en chef grefve Posse.

Juni d. 11 besvarade jag Kongl. M:ts bref af d. s:e och skref till baron Ruuth.

Juni d, 14 ankom kornetten Delamuhl från S:t Petersburg med depeche från baron Nolcken och i går reste en rysk öfverstelöjtnant som kurir till Stockholm. — Baron Nolc-kens bref till general Posse och Delamules muntliga berättelser innehöllo, det kejsarinnan beordrat ett läger vid Krasnagorka nära vid Oranienbaum att samlas 14 dagar härefter, ungefärligen 20,000 man, under general en chef grefve Mouchin Pouch-kin, generallöjtnanterne Anhalt och Michelson och generalmajoren grefve Razoumofsky, att inga kosacker voro ännu i Petersburg, men att de väntades, att Kalmucker och TartarerIO

aldrig varit omtalte, att 15 à 16 galerer voro i sjön, men ingen deraf hvarken armerad eller bemannad, att några och tjugo linieskepp och 10 à 12 fregatter lågo på Kronstadts redd färdige, men kunde icke ännu på 3 veckor få sine besättningar, att mellan Petersburg och vår gräns synes hvarken offensive eller defensive anstalter, men att våra rustningar allmänt omtalas, att' den i går passerade kuriren medfört en deklaration från kejsarinnan till vår kung, att hon icke tänkt något mot Sverige företaga, men att om hon blir angripen, gör hon allt till sitt försvar och att hämnas. — Delamuhl afgick genast till Stockholm, men dock åtföljd af kapiten Tavast.

Juni d. 15 kom öfversten baron Sebastian Leijonhufvud från Sverige och omtalade det terribla missnöje, hvaraf alla tänkande äro intagne öfver så väl den allmänna ställningen som i synnerhet öfver krigsanstalterne, som af ingen klok och fäderneslandet tillgifven approberas, utom kanske af några ynglingar och lycksökare som endast äro intagne af den lycka och egne förmåner, de inbilla sig vinna.

Juni d. 17 inmönstrades flottan af öfversten och kommendören Montgomeri, men rätta embarqueringen med infanteriet skedde ej förr än den 2o:e; jag har således på ungefärligenen månad rustat ut hela flottan, ifrån det att stora fartygen lågo utan master och barlast, alla kanonslupar, barkasser, mörsare-fartyg etc. etc. stodo på land odrefne, och just då jag detta gjort, som granskadt af kunnigt folk bort förvärfva mig mycket beröm, då ådrager man mig min konungs oförtjenta misstroende och onåd.

Juni d. 20 kom ifrån baron Nolcken en estafett, att 3:ne linieskepp om 100 kanoner hvardera och några fregatter från Kronstadt utlupit, att de trupper, som varit ämnade att samlas vid Krasnagorka nu med nog skyndsamhet dragas åt Viborgska sidan; om galerer nämdes ingenting. Desse depecher afsände jag sjöledes till Kongl. M:t med fänrik Hjort, jakten Falken, till hertig Carl fänrik Funk, jakten Flugan. — Om afton kl. 9 fick jag med extra post kungens ordres af d. i6:e om de-tachementet till Hangö. Jag gaf genast ordres till kapiten Toll att i morgon med hemmema Odén dit afgå.

Juni d. 27 om afton fick jag från öfverstekammarjunkaren baron Armfelt ett bref, hvaruti var kungens af den 22:e, somKRIGET I FINLAND 1788.

kapiten Tavast medfört. Detta bref var ganska nådigt och märkvärdigt.

D. 28 kom öfverstekammarjunkaren baron Armfelt till fästningen för att möta Kongl. M:t, som hade seglat i tisdags från Stockholm. I dag återkommo fänrikarne Funk och Asping från hertigens flotta och medförde till mig ett bref ifrån hertigen, hvaruti han låter mig veta det han tvungit en rysk amiral för en flotta af 3 stora skepp och 4 fregatter att salutera. Officerarne berättade, att hertigen varit mycket missnöjd med saluten och häldre önskat, de hade refuserat, då action genast börjats, emedan hela flottan dertill gjort sig klar. Svenska flottan hade då varit på höjden af Hangö.

Juni d. 30 gaf jag baron Armfelt Jehu att dermed segla kungen till mötes, men för hårdt väder och motvind kunde den ej komma ut.

Juli d. I. Öfverstelöjtnanten Stedingk var nu för några dagar sedan ankommen att taga befälet öfver fregatterne Trolle och Sprengtporten. Han sade till mig att hertig Carl gifvit honom ordres att af hvad styrka ryska skepp han träffar i sjön skall begära och, om det refuseras, taga salut.

I går med posten fingo vi tidning, att kungen befallt ryska ministern bortresa från Stockholm. Nu börjar det se allvarsamt ut, men att man vill ge kriget namn af defensift, det är orimligt. — Kl. 3 e. m. kom löjtnant Brummer hem med Atis från hertigens flotta. Hertigen hade tagit Snappopp ifrån Brummer och gifvit Atis i stället. — Jag fick bref af hertigen jemte afskrift af dess märkliga ordres till grefve Claes Wachtmeister. — Efter Brummers berättelse har kungen i morgons passerat Hangö med galererne. — Kl. 9 om afton kom kornett Essen med rapport från baron Hastfehr om en imaginerad attaque af Ryssarne, dem Hastfehr fördrifvit, gått in i Ryssland och marcherade för Nyslott, det han snart ämnade lemna uti kungens händer. Jag afskickade Essen med en recognoscer-slup och gaf honom äfven att framföra mitt underdåniga bref till konungen.

Jul! d. 2. I natt kommo fyra galerer af vår galere-eskader och kl. V2 i e. m. kom Kongl. M:t uppå Amphion, som saluterades under förbifarten af hela min eskader, hvarefter jag genast rodde till Amphion, som ankrade vid Helsingfors, för12

att göra min underdånigste uppvaktning. — Grefve Posse blef först nedkallad, hvarefter Kongl. M:t på däck uppkom, hälsade mig mycket nådigt och sedan kommendanten på Sveaborg, öfverste Mannerskantz och öfversten baron Stackelberg blifvit presenterade, befallte konungen mig med sig uti kajutan nedstiga. — Kongl. M:t förebrådde mig, dock uti ganska nådiga termer, min ovilja emot kriget. Han försäkrade mig, att han egde mycket hopp om god framgång, att i Ryssland vore ett fasligt missnöje, som icke annat kunde än befordra våra afsigter, att kejsarinnan genom dess högfärd ådragit sig hela Europas hat, att det vore omöjligt för Ryssarne att emotstå en så formidabel magt, som den kungen nu hade med sig till sjös och lands, att svenska arméen vore ganska uppeldad och bitter emot Ryssarne, med mycket mera, som jag ej hinner uppteckna eller så noga kommer ihåg. — Härtill svarade jag, att det gjort mig hjertligen ondt se mig misstrodd af min kung, som jag dock menar så hjertligen väl, att jag varit emot kriget, för det att krig sällan pläga bereda rikens sällhet, att jag fruktade kungens resurser icke tilläto krigets nog kraftiga utförande, att arméen icke var i det stånd att kunna göra en vigoreuse campagne, då både kläder och magasiner felade, inga bagerier ännu funnos, att jag trodde Rysslands magt icke af oss borde så alldeles föraktas, att ett missnöje uti ett land med Rysslands regeringssätt är icke mycket att räkna uppå och att kungen kunde vara försäkrad, det missnöje i dess eget land icke felade, fast kanske man söker för honom att dölja det; att hvad svenska arméens ifver mot Ryssarne beträffar, lemnar jag den i dess värde, men försäkrade, att sådant hos Finnarne icke felas, då det blir allvar utaf, och att jag hoppas tiden gör rättvisa åt alla, med mycket mer, och allt detta med all möjlig uppriktighet; kungen var under hela detta samtal mycket nådig, böd till dölja ett missnöje med min person, som dock stundom beklagligen framlyste; han bad mig slutligen icke misströsta om en lycklig utgång och glömma hvad som emellan honom och mig varit passeradt.

Samma dag e. m. kl. l/2 7 inställde jag mig åter uppå Amphion efter erhållen nådig befallning, nedkallades i

kajutan, närvarande general Toll, generaladjutanten baron Raijalin, öfver-adjutanten baron Otto Wrede. — Kartan framtogs och mig frågades, hvarest jag med skärgårdsflottan kunde å ryska sidan

fatta posto. — Jag begärte i- all underdånighet få veta ändamålet, som först sades vara att betäcka general Armfelts flank, då jag trodde en lätt eskader vore tillräcklig uti Kungshamn och flottan antingen vid Pellinge eller Svartholm'; men diskursen fördes då på Viborgs angripande, som man för skärgårdsflottan ansåg ganska lätt. När jag häraf snart bevist omöjligheten, förändrades projektet till Fredrikshamn, hvilket man ansåg för min ofelbara skyldighet att angripa och taga. — Jag gjorde ännu häremot några inkast, som t. ex. att våra fartyg voro icke nog starka till en fästnings angripande, om hon icke tillika från landsidan med allvar attakeras, att jag genom ryska örlogsflottan kunde lätt blifva couperad, om jag går till Fredrikshamn, innan svenska örlogsflottan är vid Aspön, m. m., hvaröfver kungen blef mycket onådig, sade att han gaf mig ordres att attakera fästningen och att den, som kommer tillbaka utan seger, skall skjutas för pannan m. m., och att skepps-cheferne å stora flottan sammansvurit sig att aldrig återkomma, innan de ruinerat hela ryska flottan, och att han trott sig finna samma nit hos arméens flotta. — Jag svarade endast härtill, att E. K. M:t kan vara försäkrad det, ehuru arméens flotta ingen sådan ed gjort, fullgöra de deras skyldighet, så långt möjligt är. — Kungen befallte mig till i morgon gifva mina tankar skriftligen.

Omständigheterna vid denna öfverläggning gåfvo mig vid handen, att Toll, Raijalin och Otto Wrede projektera. Jag lemnar general Toll, tror honom äga i synnerhet tilltagsenhet, men hvad en flotta kan eller bör uträtta, tror jag icke han förstår, och Raijalin tror jag vore en flink skeppschef, men att förestafva mig en skärgårdsflottas skyldigheter lär han så mycket mindre vara kapabel, som han icke ens känner flottans sammansättning, och Otto Wredes insigter häruti har jag ännu mindre tankar om. Emedlertid skapa dessa unga herrar de ordres, hvilkas motsägande ådrager mig min konungs onåd eller utförandet vågar all min reputation och heder.

Juli d. 3 kl. 10 f. m. träffade jag vid ankomsten till staden generaladjutanten baron Raijalin. Han begärte med mig ett samtal, sade mig efter flere vänskapsbetygelser, att jag borde med kungen agera mera politiquement, att jag annars kunde förstöra min lycka. Jag försäkrade honom, att jag al-

drig ljuger för min kung och minst uti saker af den vigt, att rikets medborgares välfärd deraf berodde, att jag tror mig tjena kung och rike så väl med min sanning som andre med deras smicker m. m., gick derpå till Amphion, men fick ej se Kongl. M:t, medan han ämnat sig ut till. eskadern i dag. — Jag visade general Toll hvad jag på nådig befallning skrifvit, det han läste och bad mig icke lemna fram, emedan jag galet förstått kungens mening, som icke var att nu genast angripa Fredrikshamn, hvartill jag svarade att, som kungen befallt mig ge mina tankar skriftligen, vore det min skyldighet, och skickade papperet med en page ned till konungen samt fick tillsägelse det han ämnade se mig på eskadern.

Kl. 2 e. m. kom kungen om bord till mig på lotsjakten, gick straxt ned i kajutan och befallte mig följa med. Nedkommen och dörren tillsluten, frågade han, om jag vore ond på honom, om jag fruktade att någon velat hos honom göra mig illa, det han visste, att jag för sådant misstänkte general Toll och baron Raijalin, men att jag deruti hade orätt m. m. Jag svarade att jag visste och beklagligen sett, att kungen med mig är missnöjd, som högeligen oroar mig, då jag icke vet mig det hafva förtjent; att jag alltid redligt tjent konungen och trodde mig icke haft större tillfälle försäkra honom derom än genom den dristiga uppriktighet, hvarmed jag mig öfver sakernas närvarande ställning yttrat, att kungens häftiga uttryck i går gjort mig ledsen och försagd, att allt hvad man redan från Stockholm berättat om kungens tankesätt emot mig gjort mig bedröfvad, att jag såg tydeligen kungens misstroende till allt mitt företag, som icke annat kunde än göra mig tve-hogse och misströstad m. m. Kungen svarade mycket nådigt, att det var sannt han i Stockholm fattat den impression, att jag icke i början satt den drift i affarerne som han önskat, men att han sett sitt misstag och bad mig icke mera tänka derpå, att man dock berättat mig mycket på hans räkning, som icke vore sanning, men att det gifs folk, som just derigenom. vilja brouillera sakerne; han sade sig ega det största förtroende till mina insigter och bad mig nu tjena honom

samt försäkrade mig om sin nåd. — Härtill svarade jag att Kongl. M:t kunde vara försäkrad, att sedan jag fullgjort den skyldigheten att hafva yttrat alla mina betänkligheter mot krigets företagande, skulle jag som en trogen och redlig undersåte

fullgöra mina pligter vid krigets utförande och flottans anförande, derest han lemnar mig sitt nådigste förtroende och tillåter mig föra sakerne efter de regler konsten utstakat, flottans sammansättning och krigsteatren ger vid hand och omständigheterna fordra, men att sätta allt på vågspel och en désesperé agera, det kan jag icke å mitt ansvar taga, utan blir då bäst att uppdraga befälet den sig sådant åtaga vill. — Kungen svarade härtill ganska nådigt, försäkrade mig om sin nåd och förtroende, bad mig icke vara ond och glömma, att vi nånsin varit ovänner. Raijalin, Wreden och baron Ruuth nedkallades och kartan företogs samt beslöts uppå min tillstyrkan, att en fördelning lätta fartyg skulle intaga en postering vid Kungshamn.

Juli d. 4 afseglade major Törning med dess fördelning, beordrad att fatta posto vid Kungshamn och ställa sig under generalen baron Carl Armfelts ordres.

Den 7 kom rapport från Hastfehr, att han intagit staden vid Nyslott, som dock skett utan blodsutgjutelse, emedan ingen Ryss hade gjort det ringaste motstånd, icke skjutit ett skott utan hade garnison endast dragit sig in uti slottet. — Jag aflemnade äfven en rapport till kungen, att ett par hundrade Ryssar med 2:ne kanoner fattat posto vid Pyttisbroby och äfven om ett detachement vid Svartbäcks by åt sjösidan.

— Kungen var allena, syntes nådig och nöjd, sade mig att han fått en god post och att han snart skulle fa en allierad, hvaröfver jag skulle mig mycket förundra. — Jag önskar dertill mycken lycka, svarade jag, ty E. M:t behöfver alliancer,

— Då jag gick, sade kungen, nå min kära Anckarsvärd, ni är ju ej ond. Jag bad underdånigast, att konungen icke måtte misstänka mig.

Juli d. 9 syntes svenska flottan. Två ryska köpmansfartyg, som hertigen tagit, inkommo, hvilka berättade det hertigen i går tvungit tvenne ryska fregatter att stryka och gifva sig till krigsfångar, det de gjort utan att skjuta ett enda skott, och under förklarande, att de alldeles icke vetat af några fientligheter; den ena, som hade kadetter om bord, var utgången att exercera.

E. m. mot aftonen ankom hertigen med örlogsflottan till ankars på Mjölö redd. — Jag reste genast ut for att aflägga min underdåniga uppvaktning, tillika med generalmajor Schön-16

ström och öfversten för Österbottens regemente frih. Sebastian Leijonhufvud. — Hertigen var mycket nådig och munter, visade oss den ene af de tagne fregatterne, som ankrat nära chefskeppet och var rätt vacker.

I dag f. m. reste kungen till gränsen.

Juli d. 13. Kungen återkom från gränsen, och straxt efter kom löjtnant Munck som kurir från öfverstekammarjunkaren baron Armfelt med berättelse, det han låtit göra en surprise på redoutten vid Abborfors och den samma intagit, utan att skott blifvit lossat från någondera sidan. En officer och 12 man invalider hade vi fått till krigsfångar, som ock utgjorde hela styrkan af redouttens garnison och visar, huru litet Ryssarne äro beredde emot anfall.

Jag spisade middag hos hertig Fredrik; han gjorde mig en ouverture om sakernas nu varande ställning, hvaraf jag slutade, att han var mycket missnöjd. Hertigen gjorde mig en vacker compliment för de remonstrationer han sade sig veta att jag gjort, hvartill jag svarade, att jag ansett det för min undersåtliga pligt och medborgerliga skyldighet och att om jag häruti misstagit mig, är åtminstone mitt samvete fritt från förebråelser.

Man yttrade i dag mycken oro för Hastfehr, hvars sista rapport, som ankom den 7:e, innehöll att han då stod uti staden vid Nyslott och hoppades inom 24 timmar vara mästare af slottet.

Juli d. 14. Seglade hertig Carl med flottan; dess ordres voro att slå den ryska flottan, hvar hon fins.

Den 15. Rapport från Armfelt, att han då marcherade till Högfors; fienden gjorde intet motstånd, gick beständigt undan, ref upp broarne men så illa, att de af våra snart reparerades. — E. m. fick jag bud att resa till Raijalin, som gaf mig kungens befallning att detachera 4 udenma och Odén under öfverstelöjtnant Rosensteins befäl till major Törnings förstärkning, han fick derjemte 4 galerer. Jag frågade Raijalin, hvar jag skulle taga den 4:de udema, efter uti eskadern icke fanns mera än tre, då han blef rätt flat.

Den 16 begärte jag tala med kungen, som mig tilläts. Jag projekterade få skicka turuma Norden med Rosenstein i stället17 KRIGET I FINLAND 1788.

för Odén, hvilket kungen nådigt biföll. Jag yttrade litet missnöje deröfver, att Raijalin, som mindre än jag känner flottans sammansättning, skall mig oåtspordt fa projektera detachementer och nämna officerare m. m., samt bad under-dånigst fa bli skiljd vid alltsammans, om kungen icke kunde lemna mig dess fulla förtroende, hvarförutan jag ingen nytta kunde göra. — K. M:t svarade ganska nådigt och gjorde mig många försäkringar. — Jag bad sedermera kungen att med hela min eskader fa avancera mot gränsen, emedan jag ansåg den vackra årstiden gå fruktlöst förbi och provianten onyttigt förtäras, samt fienderne lemnas för mycket råderum. Kungen svarade, att han hade sina skäl, hvarföre han icke ännu kunde låta mig afsegla, utan att det dependerade af den stora plan, som han nu icke kunde gifva mig del utaf. — Jag svarade härtill att, om E. M:t har någon dessein på Lifland, som törhända dependerar af stora flottans fördel öfver den ryska, så' borde jag ändå fa ordres avancera åtminstone genom Pellinge för att i alla fall sedermera vara så mycket närmare till hands, men kungen yttrade åter. att han icke ännu kunde ge mig några ordres.

I dag kom rapport från Hastfehr, att de skjuta från Ny-slott, att han fatt 2:ne dödskjutne och att Ryssarne haft en lika förlust, att han medelst båtar uppå Saimen och äfven å landsidan afskurit all tillförsel och trodde slottet skulle snart gifva sig.

Juli d. 17 kl. 7 f. m. reste kungen åter till gränsen. — Baron Raijalin sade mig uppe hos hertig Fredrik efter rapporten, att kungen befallt honom be mig tänka upp något anständigt moyen, hvarmed han kunde obligera öfverste Ehrenbill att resa till Sverige, då kungen ville ge mig befälet öfver begge eskadrarne. — Jag svarade att, hvad Ehrenbills återresa beträffar, så kan jag mig ingalunda dermed befatta och ingen ting projektera, ty han är en hederlig och förståndig man, värd allas aktning och har dessutom alltid varit min förman. Hvad åter befälet beträffar öfver begge eskadrarne, bör det visserligen smickra mig, men emottager det dock icke utom förbehåll af fri disposition med allt hvad flottorne rörer, så att intet detachement vidare sker utan genom mig, ingen rörelse med flottorne, utan att jag först rådfrågas. Jag förklarade tillika

allvarsamt mitt missnöje öfver Rosensteins detachement, intet för Rosensteins skull, som är min vän och som jag hyser det största förtroende före, men öfver sättet att sädant skett mig alldeles oåtspordt, hvarjämte jag beviste honom att detache-mentet icke var rätt komponeradt.

I dag fick jag rapport från major Törning, att han tagit sin station vid Kutsalö, att ingen fiende spörjes och att fyska allmogen tyckes vara glad öfver Svenskarnes ankomst.

Kl. V2 5 e. m. kom till mig om bord danska generalen Mansbach, som var ankommen att komplimentera Kongl. M:t, med general-adjutanten Bylow. — Just vid det han steg ned med mig uti kajutan, började s uti sjön fast på långt afstånd en ganska häftig kanonad, att man icke ett ögonblick kunde tvifla, det begge örlogsflottorne levererade hvarannan bataille. — Jag skyndade mig visa Mansbach flottan, hvartill jag hade kungens befallning, förde honom till Gustafsvärd, der han af kommendanten emottogs, och jag återreste om bord, gjorde genast signal, att kommunikation med landet förbjudes, och flottan gör sig färdig att segla och slåss, samt afvaktade sedan ordres. — Kl. '/2 8 kom bud från hertig Fredrik, som under konungens frånvaro hade befälet, att jag skulle komma till honom. Jag reste genast och mötte hertigen kommande från Ulricasborgs-berget, der han länge åhört kanonaden; han syntes mycket rörd och orolig öfver dess herr broder. — Jag begärte tillstånd att med min

eskader förstärkt med några galerer få gå till sjös för att ge assistance till redlöse skepp eller hvad annan nytta, jag efter omständigheterne åstadkomma kunde. — Hertigen visade mycken åhåga att bifalla detta mitt projekt, men då jag inkallades i hertigens rum med Ehrenbill uti general Tolls och baron Raijalins närvaro, afstyrkte desse begge herrar hvad jag begärt och af Ehrenbill äfven tillstyrktes. De föregåfvo som skäl, att det kunde bryta någon länk uti den stora kedjan, hvars sammansättning kungen ensamt känner. Resultatet blef att jag skulle sjelf få göra hvad jag fant tjenligt i anledning af de underrättelser man i natt väntar. — Jag reste åter ut, kallade till mig alla fartygschefer och gaf ordres till hela min eskader att hålla sig färdig. Alla visade den berömvärdaste åhåga att träffa fienden och fä tillfälle att ådagalägga de tankesätt, jag alltid

gör mig en ära utaf att hos denna corps dels hafva skapat dels hafva stadgat och underhållit.

Kl. 9 upphörde kanonaden, som sedan kl. 8 icke mera var så häftig. — Under hela bataillen och hela natten var mest lugnt.

Jag utskickade åtskilliga rekognoscerslupar och andra små fartyg att skaffa underrättelser.

Juli d. 18 om morgonen kommo mina kunskapare tillbaka, berättandes att svenska flottan nalkades samt att vi tagit ett skepp och förlorat ett. Middagstiden syntes flottan och ankrade e. m. och mot afton dels på Mjölö dels på Sveaborgs redd.

Jag uppvaktade hertig Carl, så snart han ankrat. — Han var munter och nådig, men syntes mindre ifrig än förr efter dylika lekar som gårdagens.

Bataillen har varit häftig, men huru vida decisif lemnas därhän af andre att döma. Här skall blott några sanningar anmärkas, efter hvad jag hört af flere pålitlige officerare.

Vi hafva tagit ett ryskt 74-kanons-skepp, fördt af brigadier Berg, en norrman, och de togo ett lika stort af oss, kommen-deradt af grefve Claes Wachtmeister som chef för en division af flottan och grefve Hans Wachtmeister som skeppschef.

Vår flotta styrde redan under sjelfva bataillen rumskots undan och den ryska hölt efter, så att den var i sigte af vår flotta ännu i dag f. m. kl. 9, då en dimma gömde dem begge för hvarannan och då vår flotta var nära Sveaborg.

Döda å våra skepp hade varit från 7 till 14 à 15 på hvart skepp, några hade ingen; blesserade från 10 till 40 à 50, långt mindre än man efter kanonadens häftighet bort förmoda. Man påstår att Ryssarne förlorat ännu mer, men som dock är endast en gissning ännu. — Öfverstlöjtnant grefve Horn, chef på skeppet Vasa, samt kaptenen och en löjtnant på samma skepp vore skjutne, samt kapiten Horn på Gripen och en baron Fleetwood af landstaten blesserad; för öfrigt spordes ännu ingen officer hvarken död eller blesserad.

Skeppen hade flere skott uti vattenlinien och tågvirke sönderskjutet, men ingen mast, stång eller rå syntes nedskjuten, och i skeppens sidor syntes många bugler efter kulor, som ej haft styrka nog att gå in, hvaraf torde kunna slutas

att någon del af kanonaden skett på långt håll. — Det är en ofelbar sanning, att vår flotta fört sig hederligt upp, gjort hvad den kunnat och slagits tappert; men lika säkert att Ryssarne icke betett sig illa, och att de på intet sätt förtjena det förakt de af vårt hofspråk lida. — Hertigen sjelf så väl som flere respektable officerare sade mig, att de manövrerat charmant, att de ganska väl serverat kanonerne, och att de synts mycket väl bemannade och utrustade på allt sätt.

Flottorne voro af någorlunda egal styrka, vår flere till antalet, den ryska hade större skepp. Ryska flottan kommenderades af amiral Greigh, en engländare med mycken reputation och som jag sett i S:t Petersburg år 1777.

Juli d. 20. Om morgon kl. 3 fick min hustru efter en mycket svår förlossning en dödfödd dotter, hvilken olycka sannolikt är en följd af de alterationer och bedröfvelser hon denna tiden utstått.

Kl. V.[I e. m. återkom Kongl. M:t och, kl. 1J2 5 fick jag ordres göra mig med flottan marchfärdig.

En allmän klagan höres här på fästningen öfver den usla skötsel man lemnar de blesserade, så egna som Ryssar. Dem felar mat, vatten att läska sig med, medikamenter och fält-skärer, och ligga på golfven utan sängkläder, icke en gång halm under sig. Detta allt har jag sjelf varit vittne till. Man hör nu öfver kriget ett fasligt missnöje så väl å flottan som uti arméen och allmänna ton är, att kriget är olagligt, illa tillställt och ruinöst för riket utan att man derutaf kan hoppas minsta reela förmån. Om afton kom öfverstelöjtnant de Frese till mig och sonderade mig, förmodeligen uppå nådig befallning, hvad jag skulle tycka, om generalen baron Siegeroth skulle få befälet öfver galererne. Han gaf mig äfven befallning att i morgon f. m. kl. 10 komma till kungen.

Den 21. Efter nådig befallning uppvaktade jag Kongl. Maj:t, då han gaf mig tillkänna, det han ämnat general Siegeroth befälet öfver galererne och skärgårdsflottan, om jag dermed vore nöjd, hvartill jag svarade, det jag anser för en särdeles heder få stå under en så respekterad generals befäl. — Kungen syntes ganska nådig och påminte, att vi skulle vara vänner och glömma det framfarna, hvilket jag å min sida försäkrade och vet Gud ämnar hålla, och jag har visst aldrig21 KRIGET I FINLAND 1788.

upphört att vara min kung af hjerta och själ tillgifven, fast jag aldrig lika som många andra med ett lågt smicker bjudit till att mitt nit utmärka.

På general-orderne kungjordes att general Siegeroth och generalmajor Schönström hade befälet öfver trupperna å ga-lererne och skärgårdsflottan.

Juli d. 23. Inlemnade öfverste Ehrenbill och jag hvar sin pro memoria till Kongl. M:t med förfrågningar rörande befälet. — Ehrenbill blef nedkallad och kungen offererade honom komma i kommissariatet i öfverste Pipers ställe. Ehrenbill nekade, begärte Upsala län, som var ledigt, och fick det. — Jag fick befallning komma in till kungen, som i de nådigaste termer öfverlemnade mig befälet öfver galererne tillika med min egen eskader. Jag tackade Kongl. M:t för ett så dyrbart och smickrande förtroende och önskade mig tillfallen få visa, det jag både känner värdet af kungens nåd och vet erkänna det; men fulleligen öfvertygad att fred är bättre än krig, bad jag kungen ju förr dess heldre söka återställa den förra. — Kungen gaf mig då sia hand och sade: der har Ni min hand uppå, att jag ingenting ifrigare önskar och påarbetar än fredens återställande, men för att vinna det, måste man göra kriget. — Jag borde visst önska krigets fortsättande, var mitt svar, som fått ett så smickrande befäl, men min uppriktiga tillgifvenhet för E. K. M:t gör, att jag åsidosätter egna fördelar och önskar fred, som jag vet är lyckligare både för E. K. M:t och dess undersåtare.

Jag såg i dag ett bref ifrån Den:ke(?) till H:r E:g, dat. Nyslotts stad, hvaruti han berättar att Hastfehr låtit plundra Nyslotts stad, för det kommendanten ej vill uppgifva slottet; en enda köpman har förlorat 13,000 rubler och rofvet är delt mellan vederbörande af befälet; han berättar äfven att kejsarinnan låtit från predikostolarne kungöra, att ett röfvarparti bemästrat sig Nyslott stad, inspärrat slottet och gör vägarne osäkra mellan Abborfors och Fredrikshamn och lofvar ansenlig belöning till den, som kan gripa hufvudmannen. — Från Hastfehr sjelf höres ingen ting och från Armfelt, som står vid Summa, att små utfall gjorts från Fredrikshamn, hvarvid kapiten Schoultz af artilleriet blifvit dödskjuten.22

Jag fick rapport från major Törning, det han med sex kanonslupar tagit det lumpna vaktskeppet för Fredrikshamnen gammal jakt med 12 st. 3-&-kanoner och 10 à 12 mans besättning, som alla flytt. — Detta fägnade kungen rätt mycket, och Törningen nämndes genast till öfverstelöjtnant.

Juli d. 24. Talade jag vid kungen om några småsaker, dem han nådigt biföll. Herren var i dag ganska missnöjd och tycktes finna, att han sig förhastat. Han syntes äfven ganska förtörnad deröfver, att en stor hop officerare uti arméen begärt afsked, och sade sig vilja straffa dem efter krigs-artiklarne. — Det är sannt att just då jag erhöll befälet öfver galererne, hade 6 k 7 officerare dervid äfven hos Ehren-bill begärt afsked, men jag obligerade alla sine afskedsmemo-rialer återtaga och anmälte ingen. Jag anser det icke rätt att i denna ställning begära afsked för den, som icke dertill har särdeles orsaker.

Den 25 kl. 2 om morgon gick turuma-eskadren till segels men fick straxt motvind och hann med möda lovera sig fram till Krämareholmarne. Då det nu synes, som hade man med detta kriget velat surprenera Ryssarne och deraf draga möjelig fördel, så förefaller mig obegripligt, hvarföre icke skärgårds-flottorne af stora flottan understödde genast vid hitkomsten fingo ordres avancera mot gränsen och postera sig vid inloppet till Fredrikshamn, då stora flottan bort kryssa på höjden af Aspö. I det stället ha vi nu lemnat fienden 3 à 4 veckors tid att sätta sig i försvarsstånd.

Juli d. 26 kl. 2 om morgon gick jag med galererne men fick hel stillt och rodde hela dagen.

Vid Krämarholmarne, sedan jag gifvit ordres till turuma-eskadern att avancera förut, fick jag från öfverstelöjtnant Rosenstein rapport, att han sett en rysk galer och att 42 st. voro endast 2 mil ifrån dem samt att 2 skepp och lika många fregatter blifvit synliga vid Aspön. — I anledning häraf gaf jag genast ordres till majorerne Danqvardt och Hjelmstjerna att med deras fördelningar lätta fartyg avancera och forcera allt hvad möjeligt var för att stöta till öfverstelöjtnant Rosenstein, hvarefter jag härom skickade rapport till general Siege-roth, som var i queuen af galerernas linie.23

På Fagerö-fjärden lät jag galererne exercera med kanoner och löst krut, det de ännu icke gjort och således voro mycket okunnige att handtera och ladda stora kanon.

Kl. 9 om afton eller något senare ankom jag med hela eskadern till Pellinge, 3:ne turuma lät jag straxt gå genom sundet och ankrade vid Henskären; några turuma stannade på grund, som nästan icke är möjligt undvika med så stora och djupgående fartyg uti detta trånga och grunda sund.

Juli d. 27 kl. 5 om morgon gaf jag, med general Siegeroths tillstånd, order till major de Brenner att med åtta galerer lyfta och forcera till Kutsalö och ställa sig under Rosensteins ordres. Kl. io lyfte jag med hela eskadern och förde den lyckligen till Kungshamn, der om afton galererne lade in i hamnen och turuma ankrade utanföre. — Turuma Lodbrok stötte just i detsamma den skulle ankra midt ute på flacket men blef genast lös och fann då ej mindre än io famnars vatten, hade således träffat en stor sten, hvaraf hela denna skärgård är uppfylld ofta på ett ansenligt djup. Tvenne galerer träffade äfven emot sådane stenar men togo ingen skada.

Den 28. För brist af lotsar måtte ligga stilla, ehuru vinden var hjelpelig.

Fänrik Carl de Frese ankom med en barkass från Kutsalö, beordrad att hämta kulor från Svartholms fästning. Han berättade att 9 st. halfgalerer i går natt smugit sig in till Fredrikshamn. — Kl. 2 ankom 6 st. lotsar frän Kutsalö, som medförde rapport från major de Brenner, att han kommit fram i går aftons och fått ordres avancera en mil nära Fredrikshamn tillika med Danqvardts och Hjelmstjernas fördelningar.

Nu hördes åt Fredrikshamns sidan svåra kanonskott, som varade ungefär en timma.

Jag gaf ordres att gå till segels, så snart jag utdelt de ankomne 6 st. lotsar, men hela flottan var dock ej under segel innan kl. 5.

Kl. '/a 9 kom jag sjelf med lotsjakten fram till Svenska sundet vid Kutsalö och ankrade der, men hela flottan hann ej samlas innan midnatten.24

Den 29 kl. >/, 10 kom öfverstelöjtnant Rosenstein om bord och berättade det han med sine fördelningar jagat 7 st. ryska mindre galerer, kommande från Fredrikshamn och de samma, som förra natten smygt sig dit in; men de hunnos intet utan flydde med segel och åror, allt hvad de kunde, men fingo af våra slupar några kulor, som var samma skott vi i går hörde.

Jag reste tillika med general Siegeroth och Rosenstein till baron Gustaf Armfelts läger vid Summa, dit kungen kom kl. i. Både jag och general Siegeroth inkallades. Kungen befallde då attaquera Fredrikshamn, och trupperne på galererne under Siegeroth skulle landstiga öster om staden och attaquera derifrån. Gen. Siegeroth var häremot och ville attaquera från denna sidan samt afvakta groft artilleri med mera belägrings-attiraille, och dess

remonstrationer voro både kloka och allvarsamma, men det halp intet. Beslutet blef att landstigningen skulle göras vid Brackila gård, hvarifrån general Siegeroth skulle attaquera med i2-«-kanoner från våra kanonslupar. Armfelt skulle attaquera från Summa och Kongl. Maj:t sjelf från Hussula samt kanonsluparne från sjösidan. — Jag motsade intet. Kungen kallade mig sedan in, var oändeligen nådig, frågade mig hvad jag trodde, och jag lofvade göra allt hvad hos mig står till ändamålets vinnande, och är äfven af den tanke, att detta kan lyckas genom mycken manspillan; men något måste nu försökas. Då jag gick ut, bad kungen mig åter glömma allt det oangenäma han kunnat i sin hetta säga eller skrifva mig till; att han i en sådan moment som denna icke ville vara ansedd för ovän af en så honette man som jag, var just dess ord. Han kysste mig härvid på kindbenet och jag kysste dess hand och gick ganska rörd utur tältet, med full föresats att visa mig värd min konungs nåd och befordra dess önskan, ehuru tillställningarne icke ännu synas lofva den bästa utgång.

Ryssarnes ställning känna vi nog litet, man talar om att i Fredrikshamn är 2 à 3,000 mans garnison, att Michelson står vid Villmanstrand 6 à 7,000 man stark och att från Viborg väntas stundeligen några regementer. — Kungen har vid Summa och Hussula 2 à 3,000 man, hvilka som det sägs icke hafva födan för mer än 3 à 4 dagar. Siegeroth har 5,000 man, hvilka skola från sjön föra all föda med sig, äfven släpa 12-S-25 KRIGET I FINLAND 1788.

kanonerne och ammunition med allt hvad de behöfva; på kungens sida fins ej mer än 12 st. 12-ffi-kanoner. — Kanske om skärgårdsflottan vid galerernes ankomst till Sveaborg genast avancerat hit, att detta försök då kunnat lyckas.

Innan jag reste upp till kungen, hade jag gifvit flottan ordres att avancera närmare Fredrikshamn och fann den vid min återkomst till ankars mellan Villnäs-udden och Lilla Svärtan på sidan om inloppet till Fredrikshamn; galererne något längre tillbaka.

Juli d. 30. Lät jag om morgon helt bittida beordra galererne att avancera närmare och ankra bakom mig. — Det började kl. 6 f. m. att blåsa ganska hårdt från nord à n. n. o., så jag omöjligen kunde röra flottan. Jag rodde då med re-kognoscer-slupen till Brackila-viken för att bese det till landstigning ämnade stället, och rodde der öfver allt men gick ej i land. På berget ofvan husen såg jag en rysk officer, några jägare och en kosack, men ehuru jag var landet helt nära, sköto de intet skott och intet lät jag heller skjuta. Sedan jag noga underrättat mig om stället och farvattnet, återreste jag till eskadern.

Juli d. 31. Ganska hård n. o. storm hindrade äfven i dag all rörelse.

Augusti d. 1 kl. 3 om morgon satte jag flottan uti rörelse, men nordliga vinden blåste åter upp så häftig, att jag måste ankra till eftermiddagen, då det något lugnade och jag genast gjorde signal att lyfta. Jag gick sjelf uti min lilla slup och rodde förut samt steg i land uppå den lilla holmen midt framföre Brackila viken, hvarifrån jag med kikaren ganska tydligt såg på strand uti skogen både infanteri och smärre kanoner samt en mängd officerare, hvaribland en med stor stjerna.

Kl. 6 hade jag hela eskadern till ankars och rangerad på 2:ne linier en echiquier ett kanonskott från land.

Några galerer hade stött på och Amadis hade stött så hårdt, att hon läckte mycket.

Turuma-eskadren lemnade jag vid Lilla Svärtan under baron Fleetwood? befäl och några divisioner kanonslupar, hvilka under Rosenstein skulle attaquera från sjösidan.26 KRIGET I FINLAND 1788.

Augusti d. 2 i dagningen var allt färdigt till descenten, men då började blåsa en hiskelig storm, sä att sluparne med största möda kunde ro fartygen emellan. Det var således ingen möjlighet att röra sig. Stormen kontinuerade hela dagen och hela dagen sågo vi fienden i skogen.

Från turuma-eskadern hade major v. Born af Stackel-bergske regementet landstigit på Villnäs-udden med 300 man att rekognoscera och, om vi kunnat landstiga, göra diversion. Kl. 5 om afton blef han häftigt attaquerad af 2:ne bataljoner jägare, nödgades retirera till strand, der han af kanonsluparne under major v. Kraemer blef soutenerad och embarquerade sig kl. l/s 9- Vår förlust var 8 man döda eller förlorade och 18 blesserade,

hvaribland en officer.

Augusti d. 3 kl. Vj 3 om morgon börjadės descenten, sedan galerer och kanonslupar gifvit en salva, som så rensade stranden, att icke en enda fiende visade sig. — Kl. 7 var hela arméen i land och formerad till afmarche, men icke ännu alla

o

kanonerne och tross förr än mot middagen. Atta stycken 12-fJ-kanoner utur kanonsluparne lät jag sätta i land, hvilka så väl som de öfrige regementskanonerne med alla ammunitionsvagnar etc. af trupperne drogos. Det var en glädje att se, med hvad hastighet allt detta verkstältes, och då 12-S-kanonerne skulle i land, voro alltid mina officerare de förste, som sprungo i sjön och med de vackraste efterdömen trupperne uppmuntrade. — Jag rodde vid descenten sjelf i min slup framföre första transporten, visade dem vägen och var med min adjutant löjtnant Wallberg och min regementsfält-skär Engström de första på land. — Så snart alla trupper m. m. var i land och jag gifvet nödige ordres om bryggor m. m. i händelse af oförmodad rembarquering, reste jag middagstiden till turuma-eskadren vid Fredrikshamn för att ytterligare anstalta om attaquen från sjösidan. Der var allt i god ordning, och som jag var ganska trött och på flere nätter icke sofvit, lade jag mig ofvan på min säng, men blef kl. 7 e. m. uppväckt af Rosenstein, som kom från konungen, med ordres till general Siegeroth att, derest han icke med säkerhet kunde taga staden inom 2:ne dagar, genast rembar-quera. — Orsaken härtill sade Rosenstein vara, att kungens trupper hade ingen föda längre och att de befarade blifva

tagne i ryggen af general Michelson, samt att något missnöje skulle sports bland finska regementerne, hvarom han dock hade sig ganska litet bekant. Rosenstein afreste genast till Siegeroth. Denna reträtt surprenerar mig oändeligen och från denne moment anser jag åtminstone detta års campagne förlorad. — Gud låte dem icke attaquera oss under reträtten, ty då torde rembarqueringen bli ganska svår.

Kl. i om natten återkom Rosenstein och berättade att Siegeroth sammankallat alla öfverstarne och med dem beslutat rembarquera. — Jag gaf då genast major Törning ordres att med sine kanonslupar gå upp uti stadsviken och kanonera för att draga attention dit och sätta fienden i fruktan för vive attaque från alla sidor, hvarefter jag med min slup rodde till Brackila och befallte major v. Kræmers slupar följa efter. — Under vägen hörde och såg jag Törningen kanonera staden, dock på längre håll än jag befallt. Det hade likväl den goda verkan, att efter en kort stund Ryssarne af fruktan för allvarsammare attaque från Viborgska sidan sjelfve antände förstaden och gåfvo general Siegeroth godt tillfälle och råderum att retirera till rembarqueringsstället, det samma, hvarest landstigningen skett.

Augusti 4 kl. V, 3 om morgon kom jag fram, då trup-perne redan började ankomma. Jag gjorde genast anstalt om embarqueringen, som med all ordning och skyndsamhet verk-ställdes, så att kl. ii f. m. allt var om bord, trupper, artilleri och tross. Trupper, både befäl och gemenskap, voro öfver denna reträtt ganska mycket decontenancerade och jag fruktar det kunnat gå mer än olyckligt, om Ryssarne nu förföljt. Vid embarqueringen kom ganska väl till pass de anstalter jag beordrade, så snart trupperne voro landstegne, om flere bryggors inrättande med mera, utom hvilket jag är öfvertygad, att vi knappast till aftonen hunnit få allt om bord. Alla desse ordres gaf jag skriftligen till major Aschling, innan jag från Brackila till turuma-eskadren afreste.

I går aftons just i skymningen blef general Siegeroths avantgarde, som fördes af öfversten för enkedrottningens regemente friherre Pfeiff, vid annalkandet mot Fredrikshamn vivement attaqueradt af infanteri och kanoner, hvars ställning man i mörkret icke noga kunde skönja. — Baron Pfeiff förde sig här-

vid ganska käckt och kallsinnigt upp och soutenerade attaquen in emot 2 timmar, men en del af avant-gardet vände om och voro nästan i fullt språng tillbaka och kunde svårligen arre-teras, oaktadt officerarne gjorde allt dertill. De stannade ock icke förr, än general Schönström, sedan han först bedt dem stå för Guds och kungens skull, sluteligen hotade att sticka värjan i den, som understöd sig vidare gå ett steg; på det sättet fick han dem

efter mycken möda att stanna. Detta ha flere trovärdige officerare af dem, som på stället voro närvarande, berättat mig just i dag vid deras återkomst och berömdes mycket general Schönströms uppförande. Vår förlust i denna affär var 8 man.

Jag fick äfven i dag tillforlåtelig tidning om en affär under öfverste Montgomeris befäl i förrgår eller d. 2:e dennes, då han med 2:ne bataljoner infanteri och 2:ne sqvadroner Nylands dragoner var beordrad att från Hussula forcera sig genom Bernböle by ikring Fredrikshamn och till vårt debarquerings-ställe. Infanteriet lemnades vid Bernböle, der ingen fiende syntes, och dragonerne avancerade ända till Viborgs-vägen och förstaden af Fredrikshamn, hvarest de surprenerade ett lazarett och togo der ungefärligen 60 sjuka soldater till fånga, men då de skulle retirera, funno de sig af jägare coupperade. Esqva-dronerne blefvo alldeles skingrade, kapiten Tigerstedt och kornett af Klerker blefvo fångna och estandart förlorades, men fångarne våra gjorde vore likväl förut bortförde och hos infanteriet i säkerhet. Andra dagen återkommo de fleste dragonerne till svenska lägret, så att ganska få saknades.

Så snart allt var om bord och folket fått litet förfriska sig, gaf jag uppå general Siegeroths befallning ordres till galererne att segla ner till Kutsalö eller Svensksund. Sjelf stannade jag på min jakt, den så kallade lotsjakten, vid turuma-eskadren.

Aug. d. 5 e. m. Lyfte jag med turuma-eskadren och seglade ned till Svensksund, der galererne lågo, och lät tu-ruma ankra vester om sundet samt kanonsluparne taga i land.

Hela denna reträtt gör mig ganska ledsen. Det är en följd af mindre väl öfverlagde planer och anstalter. Nu synas brister uti allt, dem jag sett länge och tycker något hvar hade bort kunna se förut. Man angriper en fästning utan kanoner och29 KRIGET I FINLAND 1788.

utan proviant, och knappt är man uti fästningens åsyn, förr än reträtt befalls. Inte kan jag ändå på något sätt finna skäl till eller approbera denna reträtt. Arméen hade väl ingen mat längre än till i dag, det är sant, men jag har nu för hela flottan ungefär 3 veckors föda, deraf jag hade kunnat dela med mig, om jag vetat derutaf, men jag är sällan nu mera rådfrågad, innan jag får en befallning, som oftast icke kan verkställas eller ock är utan ändamål.

Augusti d. 6 bittida om morgon utskickade jag löjtnant Axel Cronstedt med recognoscer-slupen åt Aspön och Fredriks-hamn att recognoscera. Förmiddagen reste jag med general Siegeroth till Kymene gård att i underdånighet uppvakta Kongl. M:t. Kungen befallte mig ensam in till sig. Jag fann honom då uti en beklagansvärd ställning, ledsen, osäker, villrådig, förtviflad och misstrogen. Han var emot mig ganska nådig, beklagade sig med tårar uti ögonen och sade, att han nu ser, det han låtit narra sig att i otid börja detta kriget, med mycket mera; talte sjelf om att för arméen felades både mat och kläder, ja allt hvad nödvändigt är, inga hästar fins hvarken för tross eller artilleri. Jag sade efter min vana nog uppriktigt mina tankar och jag var äfven till tårar rörd, bad kungen på det ömmaste tänka på fred eller åtminstone stillestånd, hvarigenom han kunde få tid att sätta arméen i tjenstfärdigt stånd, det han nu icke är. Men fred ville herren dock alldeles icke tänka uppå, han ansåg skamligt begära den, och yttrade sig några gånger nog besynnerligt. Jag blef befallt till middagen och återreste om afton till flottan med Siegeroth och Strömfelt, som voro lika bedröfvade som jag öfver ställningen. Allt hoffolket voro nedslagne, yttrade mycket missnöje mot kungen, ja på ett sätt, som ofta förargade mig, ty jag har så ofta hört, huru samma folk smickrat honom. — Baron Gust. Armfelt frågade mig hvad nu vore att göra? Jag vet icke, svarade jag. Ja, sade han, nu är här intet annat parti än skicka någon uti arméens namn, som begär fred af kejsarinnan. Den vore väl galen, som åtog sig en sådan kommission, var mitt svar, då han ville försäkra mig, att kungen nu intet högre önskar än fred, på hvad sätt det sig hälst göra låter. »Hvarföre begär han då ej den?» Nej, det gör han intet, svartes mig.42

Aug. d. 7 om morgonen återkom Cronstedt med rapport att ryska örlogsflottan i förrgår passerade Aspön 32 segel stark och styrt kurs vester ut. — Kungen väntades till eskadren men kom intet. — Kl. 12 kom öfverste Klerker till eskadren och berättade, att en kurir kommit till högqvarteret, som medfört den obehagliga tidning, att

ryska flottan tagit skeppet Gustaf Adolph, fördt af öfverste Christiernin, tätt utanföre Sveaborg.

Missnöjet är nu nog allmänt bland alla tänkande uti arméen. De fleste cheferne vid general Siegeroths corps voro i dag hos mig om bord, deribland äfven öfverste Klingsporre för Dalkarlarne-, de talte alla ganska högt, klandrade kriget och hela tillställningen. De bådo mig föra ordet hos kungen och på allés deras vägnar lägga i underdånighet tillståndet för dess fötter och tillstyrka frid m. m. Jag svarade härtill, att jag icke underlåtit vid alla tillfällen med den uppriktighet, jag anser vara en undersåtes och embetsmäns ovilkorliga pligt, säga mina tankar, men att jag så mycket mindre kunde åtaga mig något ordförande, som de fleste af dem voro äldre öfver-star än jag m. m. Baron Klingsporre yttrade sig mycket ifrigt, att han nog skulle säga Kongl. M:t sanningen.

Arméens flottas officerare, i synnerhet af svenska eskadren, yttrade äfven mycket missnöje och att de uti mina händer helt och hållit öfverlemnade deras öden uti denna brydsamma och förtvifladt utseende sakernas ställning. Jag stillade dem, bad dem vara tranquile och fullgöra sine skyldigheter, hvarom de mig alla försäkrade.

Kl. V2 5 e. m. fick jag bud komma upp till Kongl. M:t. Jag reste straxt med flere af cheferne; några voro der förut. Jag kom upp till Kymene kl. 6 och blef genast inkallad allena till konungen, som syntes ganska ledsen och villrådig. Han läste för mig hertig Carls rapport om ryska flottans ankomst utanföre Sveaborg och Christiernins olycka, som blifvit jagad, stött med skeppet och utan skott tagen, besättningen bortförd pä ryska flottan och skeppet uppbrändt. — Konungen frågade mig hvad jag nu tyckte han borde göra? Jag svarade, att då allt hvad som erfordras till krigets kraftiga utförande synes brista och fattas på alla ställen, lärer icke annat medel vara öfrigt än tänka uppå fred eller åtminstone stillestånd, kalla ständerne och rådgöra med dem om utvägar till krigets förande,

om fred ej kan erhållas. — Jag talte äfven om arméens missnöje, som ej lofvar särdeles framsteg. — Kungen frågade mig, hvaröfver de voro missnöjde ? Jag svarade uti all underdånighet, men med möjligaste uppriktighet och dristighet, att de voro det derföre, att kungen, utan att hafva krigsbehofverne samlade, utan att hafva krigsplanen utstakad och utan att dertill vara nödsakad, börjat ett krig, som är tvärt emot regeringsformen ; ett krig, som visst icke lofvar inkräktningar, men som genom dess enorma kostnad ruinerar riket, fördjupar det i skulder, som aldrig kunna betalas, om det ock en gång skulle kunna slutas utan vidare förluster. — Kongl. M:t blef otålig, yttrade sig, det han ej tänker begära fred, ej heller kalla riksens ständer, af hvilka han ingen hjelp väntade sig; talte om, att han såg sig öfvergifven af alla menniskor, men att icke desto mindre äran vore dess föremål och blir ensam qvarstående, om hela arméen skulle lemna honom, med mycket mera, som utmärkte, att herren var mycket orolig, brydd och villrådig, men tillika ganska misstrogen. •— Jag böd väl till försäkra om min uppriktiga tillgifvenhet och välmening, att det vore konungen och riket jag genom mina råd ville frälsa, men jag fick dock sluteligen några förebråelser, dem jag tager Gud till vittne, att jag aldrig förtjent. Han sade mig äfven, att han icke efterskickat mig för att tala politique, som jag icke förstår, utan för att tala om militäriska saker och bedyrade, att han icke går ett steg tillbaka. — Jag afträdde. Baron Klingsporre först och någre andre sedan inkallades och en stund derefter blef conseille, närvarande H. K. M:t, generallöjtnanten baron Hampus Mörner, generalmajorerne Siegeroth, Platen, Hermanson, öfverstarne Klingsporre, Hamilton, jag, Wrede, Armfelt, Lilljehorn, Cederström, öfverstelöjtnanten baron Lantingshausen. Konungen uppläste hertig Carls rapport och frågade hvad uti närvarande ställning general Siegeroths armée och galererne borde göra. Ingen ville sig yttra utan sågo hvar på annan och proponerade, det jag borde mig först yttra, emedan proposition hade så mycken rapport på sjö-sakerne. — Jag yttrade mig då, att som magasinerne lära vara uti ett ganska slätt tillstånd, med arméens beklädning och tross icke heller lärer vara bättre beställt, provianten uppå skärgårdsflottan om några dagar förtärd, stora flottan efter allt utseende instängd uti Sveaborgs hamn, så lärer inga framsteg

mera denna campagne vara att förmoda, och då finner jag nödvändigheten fordra att låta galererne gå till Borgå, der debarquera general Siegeroths corps, emedan de här icke kunna subsistera och törhända behöfvas der att betäcka egne stränder, sedan fiendtliga ilottan blifvit så alldeles mästare uti sjön; att finska eskadren, som jag icke heller ser här längre kunna göra nytta, går till Svartholm och fattar posto, samt lemnar en fördelning lätta

fartyg qvar vid Kutsalö och en vid Kungshamn, så länge arméen innehar dess nuvarande ställning m. m. Härmed conformerade sig alla, äfven Kongl. M:t, som befallte mig verkställa allt hvad jag sjelf proponerat. Öfverste Klingsporre, som i dag morgons hotade att säga Kongl. M:t så mycken sanning, blef nu utnämnd till hufvudman för krigskommissariatet med full magt och myndighet, hvarföre han dess underdånigste tacksägelse aflade medelst en sirlig harangue, full af lågt smicker, som gjorde mig och flere, som honom några timmar förut hört, helt bestörte. Conseillen slöts kl. 1/2 10 om afton, hvarefter jag genast reste om bord.

Aug. d. 8. Gaf jag ordres till öfverstelöjtnant baron Fleetwood att med turuma-eskadren gå till Svartholm.

Aug. d. 9. Beordrade jag Rosenstein att med galererne gå till Borgå. Vi lyfte ankar helt tidigt om morgon. Jag seglade med lotsjakten förut, gick in uti Långholms hamn för att bese den och kom middagstiden till Kungshamn, dit galererne ej hunno förr än om afton sent, emedan det blåst mot hela dagen till mot afton, då det alldeles lugnade ut.

Styckjunkar Nicander mötte mig med en roslagsbåt lastad med kulor; han berättade ytterligare, att Ryssarne gå utanför Sveaborg, der vår flotta ligger blockerad, och att de bränt Christiernins skepp ej långt från fästningen. Örlogsjakten Col-ding kommande från Karlskrona med tågvirke etc. har Ryssen tagit, men skickat i land passagerare och till hertigen aflemnat alla bref ouppbrutne, hvilket så mycket mera hedrar våra barbariska fiender, som allmänna ryktet instämmer häruti, att alla från Sverige till arméen kommande bref öppnas å våra egne postkontor.

Den lO loverade jag ifrån Kungshamn till fjärden utanföre Svartholm, der eskadren låg.33 KRIGET I FINLAND 1788.

Pen 11. Gingo galererne förbi och till Borgå. Jag reste in till Lovisa, uppvaktade hertig Fredrik, som befallte mig till middagen- Hertigen var ganska ledsen och missnöjd, talte om sin egen ställning, huru h^n på allt sätt negligerades, och visade mig ett memorial han höll på att skrifva till kungen, hvaruti han begär att få göra tjenst som öfverste för sitt regemente. Han berättade mig att kungen fått en beskickning från Danmark att, om kungen ej inom 2:ne månader arrangerar sig med kejsarinnan, så nödgas de i följd af sina konventioner med Ryssland förklara Sverige krig.

Jag träffade Hartmansdorff, som berättade, det uti Helsingfors vore ett fasligt missnöje och att ryska flottan vid Hangö couperat kommunikation med Sverige.

I staden taltes om riksdag, hvartill jag dock sätter föga tro i anseende till hvad jag sjelf hört monarken sig härom yttra.

Aug. d. 12 om afton fick jag kungens befallning att skicka en udenma till Svenska sundet och beordrade löjtnant Axel Cronstedt med den gamla udama att dit afsegla. I dag hörde jag omtalas öfveradjutanten majoren Jägerhorns tillfångatagande på ett nog besynnerligt sätt, som till åtskillige gissningar ger mig anledning.

Den 13 mot afton fick jag bud ifrån öfverstelöjtnant baron M[unc]k med begäran, att jag genast skulle komma upp till Lovisa, det jag gjorde, och fick då af M[unc]k veta, att finska regementernas chefer skickat Jägerhorn till Petersburg att fråga kejsarinnan, om hon med nation ville handla om fred. Han visade mig sjelfva koncepterne till noten, Jägerhorn medfört till kejsarinnan, ett förbund mellan en stor hop finska officerare och general Carl Armfelts bref till Kongl. Maj:t, hvaruti han allt detta berättar. — Carnal hade hitfört dessa dokumenter och baron M[unc]k syntes med dem ganska nöjd, till dess jag yttrat mina tankar, att jag ansåg alltsammans ganska illa öfverlagt, till ändamålet intet tjenande, men i högsta måtto vådeligt för dem, som dessa papper underskrifva. — Baron Carnal ankom, som helsade mig från general Armfelt med flere och frågade, om jag ej ville ta del uti hvad de gjort. Jag yttrade min högsta förundran öfver alltsammans och hade svårighet vänja mig tro, det general Armfelt de uppvista doku-

menterna underskrifva, och bad honom berätta, det jag uti ingenting kunde deltaga, men att jag önskade dem all lycka, så vida jag vore fulleligen öfvertygad, det deras afsigt är rikets frälsning.

Jag hade fått ordres från hertig Carl om några skärgårdsfartygs afsändande, hvarföre jag skickade major Ankarheim, som var min flaggmajor, till Kongl. M:t med förfrågan.

Augusti d. 14. E. m. reste jag åter upp till Lovisa. Det hördes då ingenting. Allt är ännu tyst och stilla, alla omtalte att kungen är vid godt humeur, oaktadt han redan i går fått general Armfelts bref. Baron Carnal kom äfven från högqvarteret och berättade, att kungen håller mycket god mine och att allt der var ganska tyst och stilla.

Jag var hos hertig Fredrik, som talte mycket om sin egen ledsnad och egna affärer. Han visade mig kungens ordres, dä generalbefälet i Helsingfors under konungens resa till gränsen honom uppdrogs. De innehöllo, att han i alla saker skulle rådfråga general Toll och baron Raijalin, samt aldrig decidera emot deras råd; men desse begge herrar hade tillstånd att ad mandatum expediera allt hvad de ville och sedan rapportera hertigen; att om någon af de andre generalerne eller öfverstarne skulle göra remonstrationer emot Tolls och Raijalins beslut, skulle hertigen dem genast derom underrätta, men lika fullt genast verkställa hvad de tillstyrkt m. m., allt i samma stil, som för en prins och kungens bror synes vara nog hårdt.

Den 15 återkom Ankarheim med befallning från Kongl. M:t, det jag skulle till hertig Carl afresa för att med honom öfverlägga och besluta hvad anstalter uti skärgården borde vidtagas.

Den 16 seglade jag till Borgå och derifrån landvägen till Helsingfors.

Den 17 uppvaktade jag hertigen, som syntes rätt nådig, approberade mina projekter och bad mig sjelf expediera ordres derom.

Aug. d. 18 återreste jag sjövägen först till Borgå och kom till eskadren för Svartholm d. 2i:e kl. 5 om morgon.

Jag hade då för mig ombord general Carl Armfelts billet, hvaruti han försäkrar mig om sanningen, att han med flere35 KRIGET I FINLAND 1788.

verkeligen underskrifva de för mig uppviste dokumenten Denna billet var daterad d. I5:e.

Jag fick kungens befallning att låta galererne afsegla till Sveaborg; uti dessa ordres voro flere kontradiktioner, som äskade förfrågningar.

Jag fick bref af en vän ifrån Åbo, att en calomnie der blifvit utspridd och af generalen och landshöfdingen Magnus Armfelt mycket understödd, nemligen att jag bataille-dagen d. I7:e juli haft order med arméens flotta utlöpa men sådant vägrat, hvarigenom den så mycket omtalte segren blifvit mindre fullkomlig än den annars kunnat bli. Jag reste derföre in till Lovisa, uppvaktade hertig Fredrik och berättade honom den orättvisa man gör mig, hvaröfver han mycket förargades, och erböd sig genast att gifva mig dess nådigste betyg, hvad han i den delen hade sig bäst bekant, det jag ock genast erhöll af honom sjelf underskrifvet och med dess sigill bekräftadt.

Sjelfva nations esprit eller tankesätt har på en tid fått en besynnerlig och olycklig ton. De gröfsta osanningar spridas och antagas icke allenast om allmänna affärer utan ock om enskilte personer. De oskyldigaste, de renaste afsigter och uppsåt förtydas. Den vältänkande, den dygdige undersåten och medborgaren blir misstänkt, misstrodd och förföljd, blott uppå den nedrige och ilskefulla beljugarens sanningslösa och ofta orimliga angifvelser; och hvem är denne anklagaren? Icke sällan den, som nyligen försäkrat om den uppriktigaste vänskap. Hvilken absurd beskyllning gör man icke här både mig och arméens flotta. Om jag hade fatt ordres, hur hade jag utan ansvar kunnat vägra fullgöra dem; men om jag fått ordres och gått ut, just när första skottet small, så hade likväl icke det minsta kunnat uträttas. Bataillen stod 8 à 9 mil från Sveaborg, om icke ännu längre bort; vinden var s. o., mest lugnt, således för mig motvind. Jag hade genom lovering och rodd omöjeligen kunnat hinna bataille-fältet på mindre tid än 18 timmar, som då varit 13 timmar efter bataillens slut eller ungefär samma tid vår flotta började synas utanföre Sveaborg. Vår flotta började redan under sjelfva bataillen styra rumskots undan vind, hvarmed kontinuerades, tills hon vid Sveaborg inlöpte, och ryska flottan styrde hela natten efter vår,

hvilket flere amiralitetsofficerare mig berättat. Hvad hade då varit för

skärgårdsflottan att göra? Det oaktadt begärde jag likväl tillstånd att få utlöpa, som af de förtroende och magt ägande herrarne motsades.

Aug. d. 22. Om morgon reste jag till konungen vid Ky-mene, kom dit kl. 12 om middagen, fick efter någon väntan audience, presenterade min promemoria om galererne, som i nåder bifölls. Baron Gust. Armfelt hade sagt mig, att jag af kungen mycket misstänktes vara icke allenast delaktig utan nästan hufvudman för finska chefernes tagna steg vid Anjala. Jag sade derföre kungen, att jag sådant hört, och att så väl för att befria honom ifrån den orättvisan att oskyldigt misstänka en undersåte, som ock Tör att rättfärdiga mig sjelf ansåg jag för min underdåniga skyldighet försäkra, det jag om allt detta icke haft minsta kunskap, förr än flere dagar efter sedan Jägerhorn afreste, och att jag det kunde bevisa genom den billet general Carl Armfelt under d. 15:e mig tillskrifvit i anledning af det tvifvelsmål jag för baron Carnal yttrade, då han för mig första gången uppviste Anjala-skrifterne. Jägerhorn reste d. g:e och jag fick Armfelts billet den i8:e. Jag försäkrade Kongl. M:t, att jag ingalunda approberar det steg finska cheferne tagit; men att jag är i hjerta och själ öfvertygad, det de icke haft annan afsigt än att frälsa både konungen och riket. Kungen svarade, att han visserligen trott mig delaktig uti hvad som händt och att det fägnade honom bli underrättad om sitt misstag. Han sade att detta steg åsyftade den af general Sprengtporten länge påarbetade independencen af Finland. Jag åter försäkrade, att sådant aldrig kunde vara deras tanka m. m. Monarken syntes efter denna explikation något mera vänlig och nådig, men dock misstänksam.

Man hade vid min ankomst berättat mig, att öfverstelöjtnant Törning blifvit utnämd till upprättande af en skärgårdseskader uti Bohuslänske skärgården. Jag frågade derföre härom kungen, som med ja besvarades och tillika mycket beröm för Törningen, som hans vanliga skryt honom förvärfvat och jag önskar han i längden måtte förtjena. Med Törningen voro kommenderade löjtnanterne Olander, Axel Cronstedt och Malmsten samt fänrikarne Klick och Brummer, allt mig oåtspordt, men allt sådant tycks höra till ordningen af detta kriget. Desse unga officerare voro med denna kommendering föga nöjde och

förfrågade sig hos mig, om de ej kunde sig densamma undanbedja, hvilket jag afstyrkte.

Jag befalltes spisa med konungen och afreste genast efter måltidens slut och kom sent om afton till eskadren.

Konungens resa till Sverige omtaltes och att hertig Carl skulle få befälet till lands och sjös.

Augusti d. 23 reste jag in till Lovisa, spisade middag hos hertig Fredrik, som var mycket nådig men i högsta grad missnöjd, att icke han utan hertig Carl får befälet öfver arméen, då kungen reser.

Jag träffade många chefer och andre officerare utur arméen, som alla visa mig en smickrande vänskap och förtroende. Mänga frågade mig hvad nu vore att göra och jag sade dem efter min öfvertygelse att blott afvakta tiden och dess händelser.

Den 24 var jag med general Siegeroth på Svartholms fästning. Kl. 12 om natten passerade öfverstelöjtnant Törning, var äfven om bord för att taga afsked, då jag tog mig frihet säga honom starka sanningar rörande dess uppförande mot mig vid flere tillfällen och försäkrade honom, det han med all sin ondska icke kan göra mig minsta skada, men väl sjelf derigenom ådraga sig hederligt folks förakt.

Aug. d. 25. Reste kungen frän arméen, passerade ganska hastigt Lovisa och låg om natten uti Borgå. Jag visste ej af dess resa, fick således icke tillfälle göra min underdåniga uppvaktning.

Aug. d. 26 var jag i Lovisa hos hertig Fredrik, som berättade, det han skiljt sig vid allt befäl och all befattning, samt ärnar resa till Sverige, och att kungen och han skiljts ovänner.

I staden berättades det att öfverstelöjtnant Erik Abraham Leijonhufvud vid Nylands dragoner varit i går hos

kungen, skickad af de sammansvurne Finnarne, att han varit länge inne, att kungen nekat öppna det bref han från general Armfelt medfört, att kungen hotat taga deras hufvuden, men lofvat dem alla nåd, om de ville be om förlåtelse och underteckna en honom förelagd skrift. Hvad Leijonhufvud härtill kunnat svara berättades ej med säkerhet, men han återreste genast till Anjala.38

Siegeroth berättade mig, att han försäkrat konungen, att de för honom komne rykten, det jag och generalen varit ovänner och att jag lagt hinder för Kongl. M:ts tjenst, vore allt ganska ogrundadt, hvilken upplysning han sade sig vara konungen skyldig. Konungen hade nekat sig hört sådant, dock har baron Gust. Armfelt sjelf berättat mig, att han hört konungen tala derom. — Jag talte äfven i dag vid öfversten baron Klingsporre, som vid Fredrikshamns angripande och då han fick posteringen vid Mendolax samt efter återkomsten från Fredrikshamn till Svensksund, var så ganska missnöjd med hela vår ställning, sade mig så mycken grannlåt, för det jag vågat föra sanningens, språk för tronen och uppmuntrade mig på allt sätt att dermed fortfara, samt då jag bad honom göra det sjelf, så högt yttrade dess föresats vara att säga monarken de starkaste sanningar och att en skyndsam riksdag vore enda medlet att hjelpa oss och riket ur den labyrint, hvaruti vi nu råkat. Denne samme baron Mauritz Klingsporre, som under tiden blifvit satt à la tête för kommissariatet, talte nu ur en hel annan ton om riksdags onyttighet, om vår enda skyldighet att lyda, men ej undersöka monarkens göromål. Om han fört samma tungomål för några dagar sedan, då han för sin trupp skulle gå fienden till mötes, vore härvid ingen anmärkning att göra, men nu kunde det gifva anledning till hvarjehanda.

Mycket taltes i dag om svenske regementernes föresatser och sammansättningar att icke gå öfver gränsen; man frågade äfven min tanka härom, och jag styrkte alla att lyda hvad ordres som gifs till undvikande att fä skuld för allt det onda, som redan är beredt och nödvändigt måste inträffa.

Allt tycks emellertid vara i största villervalla. Konungen är bortrest, hertig Fredrik reser, hertig Carl sägs få befälet till sjös och lands, men icke är det ännu kungjordt, man vet ej hvem man skall lyda. Misstroende synes sprida sig ut för hvarannan, tankesätten allt mer och mer skingras, fältet öppnas för lycksökare att klifva upp på den, som är i vägen för deras egennyttiga afsikter. Bristerne fortfara, penningar felas, kläder felas för hela arméen, proviant fas kanske i dag för en dag, i morgon får man vänta o. s. v. Åtskilligt taltes äfven om kejsarinnans propositioner, att hon ville göra fred med ständerna men ej med kungen etc. etc., som ej lönar mödan till minnes föra, ty jag fick ingen tillförlitlig kunskap derom.39

Aug. d. 27 e. m. reste jag upp till Lovisa, tjckffade baron Mannerheim vid Åbo läns infanteri och kapten Troil vid Nylands dragoner, begge skickade från de sammansvurne vid Anjala med ett så kalladt avertissement, det de alla underskrifva; berättade mig, det flere regementen af svenska arméen redan förenat sig med dem, visade mig äfven underskrifter af Dal, Upplands, Södermanlands och Vestmanlands regementen, begärde fa resa ut på flottan att der samla underskrifter, hvilket jag förböd och nekade äfven all underskrift för egen del, men lofvade att gerna bidraga till riksdag hvad jag kunde.

Kl. V? 8 om afton kom hertig Carl. Jag mötte honom med en mängd officerare på gatan. Han berättade, att han hade öfverbefälet. Så snart han i qvarteret inkom, befallte han mig in till sig, då vi hade enskilt samtal öfver en timme. — Jag beklagade mig öfver det misstroende, kungen visar mig och hvilket jag icke förtjent. Jag talte om Törningens befäl, huru han tagit officerare, utan att jag vetat derutaf; huru jag får ordres aflemna det ena fartyget efter det andra, utan att jag rådfrågas, då jag likväl tror, att alla operationer af arméens flotta i skärgården höra mig till att reglera, så länge man icke kan förebrå mig någon okunnighet eller begångne fel m. m. — Hertigen frågade då, om jag misstyckte, att han tagit några fartyg härifrån till vestra skärgården; jag svarade det jag icke kunde sådant misstycka, men att jag tror dessa fartyg ändå borde stå under mitt öfverbefäl och att jag ansåg hertigens mening sådan, när jag å Sveaborg emottog dess ordres härom. — Han sade då, att hans mening äfven varit sådan och att han gifvit Stedingk befälet i vestra skärgården, men att han skulle få ordres stå under mig. — Jag yttrade derpå mitt missnöje öfver ett rykte, i Åbo blifvit utspridt, det skulle jag d. iy:e juli haft ordres med skärgårdsflottan utlöpa, men sådant vägrat, hvarigenom svenska flottans seger icke blef så fullkomlig och total,

den annars kunnat bli. — Hertigen försäkrade, det hvarken han eller några på flottan hyste dylika tankar och sade sig vara skyldig i den delen justifiera mig äfven skrifteligen. Derefter befallte mig hertigen att säga mina tankar om allmänna ställningen, det jag länge vägrade och i all underdånighet bad att hertigen ville förskona mig ifrån, men då han enträget ålade mig att tala i detta ämne, gjorde jag det med möjeligaste uppriktighet och frimodighet. Herren syntes stundom nog häftig40

och hade flere ganska stränga utlåtelser, icke emot mig utan i allmänhet; saktade sig åter, utlät sig ofta, att han tänkte lika med mig, men nödgades agera tvärt emot dess öfvertygelse. Jag tog mig frihet erinra, att han gjorde bättre följa sin öfvertygelse, då jag trodde honom göra både kung och rike större tjenst. Jag döljde icke mitt tvifvelsmål om minsta vinst af detta krig, om möjligheten att längre fortsätta det utom ständernas sammankallande för att få penningar, i brist hvarå allt redan stannat af sig sjelft med mycket mera. — Kan Ni då, sade hertigen, svara för två saker, om riksdag blir, för persecu-tion och blodsutgjutelse och för konstitutions bestånd. Jag svarade, att det åtminstone vore min och mångas föresats att hindra både persecution och blodsutgjutelse och hvad konstitution beträffar tror jag den löper ingen fara, om kungen fritt öfverlemnar sakerne i ständernas armar och med fullt förtroende bemöter dem. Sluteligen syntes hertigen mycket böjd för lindriga utvägar, gjorde i den vägen de vackraste löften och sade sig vilja arbeta uppå att förena konungen och arméen m. m. Herren bemötte mig ganska nådigt, talade med mycken öppenhjertighet, sparde icke monarken dess herr broder, fällde om honom åtkilliga stränga utlåtelser och bland annat berättade, det, då de höga bröderne skiljdes åt, hade konungen bland annat önskat sig äfven bli angripen af Danmark, hvaröfver hertigen yttrade mycken förundran. Han berättade mig sluteligen, att Ryssarne nu ockupera Hangö med 2:ne fregatter, hvilka ditseglat, under det fregatten Trolle konvoijerat några transportfartyg till Tvärminne.

Jag återreste om afton till eskadren.

Aug. d. 28. Voro många öfverläggningar å flottan rörande Finnarnes avertissement, projekterades äfven att hos Kongl. M:t bönfalla om riksdag jämte det vi skulle sammansvärja oss att alltid lyda hvad oss anbefalles och våra militäriska skyldigheter till pricka i det yttersta fullgöra; dock togs icke något visst beslut, emedan jag sådant icke äskade.

Den 29. Omtaltes mycket att hertig Carl skall hafva utlåtit sig vilja begära och utverka riksdag i hela arméens namn, äfven att Preussen och Frankrike åtagit sig skaffa oss en snar fred. — Jag för min del tror ännu hvarken det ena eller andra. Men att olyckan är hardt när, det tycker jag41 KRIGET I FINLAND 1788.

mig hvar dag tydeligare se och spöija, ty hos nation saknas ett fritt folks dygder, ingen kärlek mera för fäderneslandet, intet mod, ingen ståndaktighet, ingen ära, ingen enighet och tro medborgare emellan. Egennytta och hofgunst synes vara de mål, hvarefter de fleste fika.

Jag åt i dag middag hos kapten Kræmer på turuma Sällan Värre; det omtaltes åter att taga något parti relatift till Finnarnes avertissement, men som fullkomlig enighet saknades, blef icke något vidare utaf. Jag afsade mig all befattning dermed, men besvarade general Armfelts billet af d. I5:e, hvaruti jag sade honom att någon öfverläggning varit om deras avertissement, men intet beslut taget, att den omtalte Finlands independence, man trodde dem vilja befordra, väckte mycken farhåga; att jag önskade kunna bidraga till fred, ro och lugn i landet och att i allt sådant de kunde räkna på mitt biträde.

Aug. d. 31. Jag flyttade i går eskadren från Svartholm till Kjefsalö redd. Man omtalar i dag, att Sprengtport skall vara i samtal och underhandling med de sammansvurne i Anjala och att Finlands independence der är i fråga. Man berättade äfven att Jägerhorn varit ganska väl emottagen i Ryssland och fått af kejsarinnan en vacker ring och 400 ducater i resepengar.

I går fick jag rapport af kapten Ramsay, det Ryssen med ett linieskepp, 2 fregatter och ett fartyg med skonerttackling och mesanmast intagit Hangö udd och i dag berättade fänrik Kullberg, att de der anlägga batterier.

Sept. d. 1 kl. 2 f. m. fick jag hertigens ordres att skicka en mörsarebarkass och 3 kanonslupar till exc. Wrangels

disposition att nyttjas vid Hangö: nytt bevis, huru litet de förstå. Mörsaren kastar på 900 à 1000 alnar och linieskeppet skjuter på 3000, kanonsluparne kunna så delade hvarken föra subsi-stance med sig eller göra den nytta, de tillsamman kunde åstadkomma. -

Den 2 helt bittida om morgon fick jag hertigens ordres att uti en angelägen öfverläggning möta honom i Lovisa. Jag reste genast åstad och kom fram kl. 9 f. m. Eskadren hade jag gifvit ordres segla till Pellinge. — Hertigen var ledsen öfver Ryssarnes landgång vid Hangö, der de bränt några byar. Vi diskurerade om mått och steg deremot, han bad mig resa dit;42

jag sade honom mina tankar om det ena och andra, och han gaf mig dess skriftliga ordres att åtaga mig hela skärgårdens försvar och dervid göra och låta hvad mig bäst syntes — detta var i sin ordning och hade alltid bort så vara.

Derefter taltes om allmänna ställningen, den hertigen fann ganska bedröflig och önskade derpå ett snart slut. — Jag svarade, att han då borde taga något till ändamålet bidragande steg. — Han svarade dertill att, om cheferne eller corpserne ville adressera sig till honom och begära riksdag, ville han med allt allvar hos Kongl. M:t yrka derpå och äfven fred; han bad mig äfven att jag skulle öfvertala officerarne på flottan att skrifteligen hos honom begära riksdag, det jag lofvade göra, om han försäkrade, att deraf icke göra något annat bruk än till ändamålets vinnande, hvarpå han gaf mig sin hand. — Jag yttrade mig vidare, att stillestånd vore det första man borde begära, det han äfven fann, men ville att Ryssarne skulle derom göra proposition och det trodde han skulle kunna ne-gocieras genom de sammansvurne vid Anjala. — Han önskade få ett samtal med storfursten, som nu är uti Fredrikshamn, och lofvade, agera uti det ena och andra, hvarefter vi skiljdes åt, sedan han visat mig det nådigaste bemötande.

I går hade general Michelson med 400 jägare och några kosacker recognoscerat Högfors; de tillbakadrefvos af general Platen och vi togo en jägare; några sades blifvit till döds skjutne, vi fingo ingen hvarken död eller sårad. '

Jag återreste till eskadren. Hertigen följde i min slup till Svartholms fästning, och fick der se hela garnison paradera, de fleste utan både skor och strumpor med bara fötterne i smutsen, som efter regnet var ganska djup. — H:s excellens grefve Oxenstierna var äfven härtill vittne med många flere.

Krigskassan var nu så tom, att hertigen måste i dag af egne penningar läna kommissariatet 600 rdr att betala det kött för omkringliggande trupper morgondagen bör utfalla och hvarförutan ingen ville lemna en mark, emedan de redan hade be-tydlige fordringar. Detta berättade mig hertigen sjelf och grufvade sig jämmerligen.

Under återresan träffade jag turuma Benlös utanföre Vårdskär, som genom en svår väderby förlorat dess förstång och udenma Ingeborg, som genom abordage med Thorborg förlorat hela fockmasten.KRIGET I FINLAND 17 88.

Från Vårdskär gaf jag ordres till major Kraemer att med dess division kanonslupar stöta till mig uti Pellinge.

Sept. d. 3. Låg jag med eskadren stilla uti Pellinge. — Jag frågade samtlige officerare af alla corpser, om de hos hertigen ville göra någon begäran om riksdag i anledning af hvad hertigen sig derom till mig yttrat, som med ett allmänt Ja besvarades, hvarefter jag på allas anmodan författade denna skrift, hvarmed major v. Platen vid Nylands infanteri till hertigen afskickades:

»Vi behöfva icke för E. K. H:t upprepa sakernas närvarande ställning. E. K. H:t, som nu eger omsorgen för allt, har sett allt och känner allt, lärer icke kunna neka sig de rörelser, de känslor denna syn, denna kunskap hos hvar svensk man ofelbart uppväcker.

»Som militärer hafva vi till denna stund våra skyldigheter efter yttersta förmåga sökt fullgöra och med den möjeligaste drift verkställt alla de ordres oss blifvit gifne. Vi äro äfven beredde att dermed hädanefter vid alla

tillfällen fortfara; men som medborgare tycka vi oss icke böra med likgiltighet åskåda alla de olyckor, hvarmed detta kriget synes hota konungen, riket och hvar enskilt af oss och våra hemmavarande, sedan oförmodade händelser bragt sakerne i den ställning de nu äro.

»Vi våga derföre i djupaste underdånighet underställa E. K. H:ts högt upplyste ompröfvande, om icke nu omständigheterna tyckas fordra att vidtaga något skyndsamt och kraftigt steg, antingen till återvinnande af fred och lugn eller till ett mera verksamt krigets utförande på ett för oss sjelfve och nation mera hedrande sätt.

»Vi se icke annat medel härtill än först ett stillestånd med våra fiender och genast derpå ett skyndsamt sammankallande af riksens ständer, på det de med konungen måtte få öfverlägga och besluta, hvilket för riket är nyttigare, fred eller krig, och i följe deraf antingen negociera om freden eller anskaffa medel och utvägar till krigets förande och till botande af de brister, hvilka så synbart till arméens nu iråkade villervalla och belägenhet bidragit.

»Skulle detta vårt tankesätt vara lyckligt vinna E. K. H:ts höga bifall, anhålla vi i djupaste underdånighet, det E. K. H:t å allés våra vägnar täcktes i nåder vidtaga de mått och steg,44

hvilka snarast befordra vår önskan efter stillestånd och riksens ständers sammankallande; hvarjämte vi vid allt hvad heligt är försäkra, det vi härunder icke hysa någon annan afsigt än hvad våra pligter oss ålägga som trogne och lydige undersåtare, välsinnade och redelige medborgare och rättskaffens soldater.»

Skriften var af alla officerare af alla stater på flottan underskrifven.

Den 4 var motvind; jag seglade det oaktadt med lotsjakten, lofverade hela vägen och kom till Sveaborg om morgon derpå eller den 5:e september.

Jag uppvaktade hertig Fredrik, som ännu var i Helsingfors. — Jag berättade honom sakernas nu varande ställning och visade honom den skrift, vi gifvit till hertig Carl, hvarmed han icke var fulleligen nöjd, emedan han till hertigens sin broders tänkesätt hyste mycken misstanka och fruktade, sade han, att både jag och arméen af hertigen bli bedragne m. m. — Jag resonerade länge och mycket med hertigen och böd på allt sätt till att betaga honom dess misstankar emot dess broder hertig Carl. — Derefter besökte jag generalen grefve Posse, som förklarade sig mycket glad att se mig och nöjd, att jag fått befälet vid Hangö, ty han var ledsen vid hertigens många förfrågningar och reqvisitioner; bland annat har han äfven forfrågat sig, huru han skulle anse de fångar, han ämnade taga, antingen som krigsfångar eller som mordbrännare. — Denna fråga tyckes mig varit tids nog framställa, sedan fångarne äro gjorde, och dessutom borde man i anseende till krigets början vara glad, att sådan fråga icke väckes från annan sida. — Derefter reste jag ut på stora flottan, uppvaktade hans exc. grefve Wrangel och visade mine ordres, hvaröfver både han och amiral Nordensköld syntes något förundrade och flate. — Jag hade hört omtalas, att bemälte herrar låta tillreda 2:ne brännare för att nyttjas mot Ryssarne vid Hangö, men som de icke för mig nämde derom, och jag icke heller insåg någon nytta deraf i anseende till de många hinder och omöjligheter att dem applicera, frågade jag icke heller derefter.

Om eftermiddagen berättades, att hertig Carl redan gått in i arméens vuer, begär stillestånd, samtal med storfursten45 KRIGET I FINLAND 1788.

och att han redan skickat en kurir till kungen att begära riksdag. — Motvind hindrade mig hela dagen segla.

Den 6. Ännu motvind. — Jag reste derför åter in till Helsingfors för att uppvakta hertig Fredrik, som i dag yttrade sig mera nöjd med ställningen, men dock alltid misstroende för hertig Carl, hvilket jag på allt sätt sökte undanrödja. — Hertigen visade mig kejsarinnans svar till finska öfverstarne, general Sprengtportens bref till general Armfelt och dess svar derpå, samt någre af de sammansvurnes bref till konungen, hvilket allt jag tillförne icke sett. Hertigen var ganska god och nådig, men mycket ledsen både öfver den allmänna och sin egen ställning.

Jag träffade i Helsingfors baron Gust. Leijonhufvud vid kungens regemente återkommen från Lovisa; han berättade det större delen af arméen dels munteligen dels skrifteligen adresserat sig till hertig Carl om riksdag, att

general Siegeroth med alla dess officerare skrifvit under, men öfverstarne Ström-felt och Schwerin icke, att Montgomeri och v. Otter varit hos hertigen såsom deputerade ifrån Finnarne vid Anjala, att de blifvit mycket nådigt emottagne, att Jägerhorn vore rest till storfursten att proponera samtal och stillestånd m. m.

Svenska eskadren af arméens flotta förenade sig nu med hvad jag redan gjort i Pellinge och undertecknade enhälligt en skrift i samma ämne, hvarmed öfverstelöjtnant Rosenstein till hertigen afreste.

Den 7 kl. 4 om morgon gick jag med lotsjakten till segels från Sveaborg men fick strax hård motvind och loverade hela dagen; 2:ne ryska fregatter följde mig ständigt helt nära utom skären. — Om afton måste jag ankra utanföre Porkala för öppna sjön och om natten växte en svår storm, att jag vid dagningen nödgades lyfta och länsa inåt skärgården och tog fast vid Bredskär 1 mil öster om Porkala.

Den 9, sedan stormen något bedarrat, lyfte och loverade till Barösund.

Den lO motvind. Major Juslen ankom med en liten jakt, af exc. Wrangel beordrad att noga undersöka beskaffenheten vid Hangö, och derom lemna rapport, uppgifva förslag, huru brännare der skola nyttjas och att" vidtaga mått och46

steg till skärgårdens fredande på andra sidan Hangö. — Detta förefaller mig nog besynnerligt, sedan hertigen uti allt detta både muntligt och skriftligen lemnat mig plein pouvoir och hvilka ordres jag för grefve Wrangel uppvisat.

Mot afton blef jag inviterad af bergsrådet Hisinger att på dess bruk Fagervik i morgon spisa middag med hertig Fredrik, som väntades dit, stadd på resa till Stockholm.

Den 11 reste jag med major Juslen och min adjutant löjtnant Wallberg och min flaggmajor Ankarheim upp till Fagervik. — Hertigen var nu åter mycket ledsen, fruktade att hertig Carl icke uppfyller sina löften; visade mig ett bref från hertig Carl dat. d. hvarmed han var ganska missnöjd. Han sade sig nästan uppå min persuasion skrifvit hertig Carl till ett ömt bref, lyckönskat honom till befälet och fägnat sig öfver de rykten, att han med allvar skall åtaga sig arméens sak och rikets hjelp och tillbjuder sin tjenst, om han behöfver den. Härpå svarade hertig Carl, att det befäl han nu fått är honom mera besvärligt än agreabelt; att han skall söka genom sitt uppförande vinna arméens förtroende; att hans föresats är att understödja och försvara kungens makt och rättigheter; att det är både hans och hans brors skyldighet att i nu varande vådeliga belägenhet biträda och hjelpa konungen, deras broder, hvars thron är vacklande. Han moraliserar mycket sin bror, säger att han bör glömma inbillade oförrätter för konungens väl; att om han haft utlåtelser, dem han nu i själen ångrar, så böra de publiquement desavoueras m. m. Detta sista sade hertig Fredrik, att han icke visste, hvad det betyder, ty han svor vid sin heder, att han icke . visste sig haft någon utlåtelse, den han ångrar. — Hertigen hade äfven fatt bref af sin syster prinsessan, skrifvet efter konungens ankomst till Stockholm och som han supponerade på dess befallning. Hon lamenterar och ber hertigen ej komma hem, fruktar det skall göra honom tort i publiquen, ber honom förlika sig med kungen etc. etc. Hon berättar äfven i samma bref, att general Toll i Stockholm talt högt och oanständigt om kungen, sagt att han ger honom fan, sedan han velat uppoffra honom för egna afsikter, och att fan måtte tjena en sådan kung m. m. N. B. dessa begge bref, både hertig Carls och prinsessans, läste jag sjelf och hvad jag här anfört ärKRIGET I FINLAND 17 88.

blott någon del af deras innehåll. — Prinsen berättade, att Danskarnes anfall är utom all tvifvel, att fältmarskalk Scheffer skall föra befälet emot Danmark i Skåne och general Carl Hierta emot norska gränsen, hvars närmaste man är öfverste baron Gust. Armfelt.

Bergsrådet Hisinger hade i dag fått bref från Stockholm, hvaruti berättades att riksdag varit mycket uti fråga, men att sedan kungen fått någre rådsherrar med sig emot riksdag, så blir den icke. — Hertigen var öfver denna tidning ganska ledsen och frågade mig hvad nu vore att göra. Jag svarade: blott afvakta tiden och med personlig

försigtighet bereda sig att emottaga händelserna. — Hertigen var ganska nådig och tog af mig ett ganska ömt och nådigt afsked, hvarefter vi reste hvar till sitt.

Den 12 seglade jag med vackert väder från Barösund men fick straxt motvind med storm, loverade till Bussö, der jag måste taga fast för vädrets häftighet.

Den 13. Loverade med stora eller så kallade chefsslupen till Tvärminne, der Stedingken låg med fregatten Sprengtporten, turuma Norden, hemmema Odén, 2:ne galerer, 3 kanonslupar, 5 kanon-barkasser och en mörsare-barkass. — Straxt efter ankomsten beság jag ryska eskadren vid Hangö från utkiksberget, då bestående af 3:ne linieskepp, en stor fregatt och ett fartyg med 3:ne master och skonerttackling.

Den 14. Rapporterade hertig Carl, excellens Wrangel och general Posse min hitkomst samt skref följande handbref till hertigen:

»E. K. H:t värdes icke med onåd anse, det jag vågar tillstå mig vara något missnöjd öfver excellens Wrangels och amiral Nordenskölds förbehållsamhet rörande brännarne och major Juslens hitsändande, så mycket mera oväntadt, som jag för dem uppviste E. K. H:ts ordres. Detta utmärker ett misstroende af dessa herrar till både mina insigter och mitt tankesätt, hvaröfver de ega ingen rättighet att döma, så länge ingen ting mig kan förebrås. Af sådan korsning uti ordres och befäl uppkommer oreda och oordning, alltid för Kongl. M:ts tjenst skadelige. Allt hvad hos mig står, skall jag dock söka sådant afböja.48

»Med längtan väntar jag få höra, det E. K. H:ts samtal med storfursten till E. K. H:ts nöje aflupit Jag stärkes dä i det glada hopp, att försynen utsett E. K. H:t att frälsa vårt fädernesland från den yttersta våda.

»Det ädelmodiga löfte E. K. H:t gifvit oss har något skingrat de tjocka moln, hvilka hos hela landet injagat fasa och förskräckelse. Ty, min allernådigste herre, icke är jag den enda, som vid detta besynnerliga krigets början fruktade att innan slutet få se kronan vacklande på en älskad konungs hufvud, riket styckadt, undersåtarne mördade, brände och sköf-lade, kanske icke ensamt af utländska fiender, utan äfven genom det raseri, som alltid utmärkt borgerliga krigen i alla länder; men jag är kanske om icke den enda en af de få, som vågat med sanningens färger måla denna tafla för konungens ögon, och den erkänsla, jag trodde mig vara min konung och välgörare skyldig, ålade mig detta steg. Konungen misstyckte min uppriktighet och tror mig förtjena dess misstankar. Jag oroas deröfver, men mitt samvete tillfredsställer mig. Sanningen, för monarkerne med så mycken omsorg döljd från vaggan till grafven, blir sällan behagelig, och hvad konst för smickrarens lena tunga och välljudande röst att förtyda en allvarsam krigsmans renaste afsigt?

»E. K. H:t, jag fruktar ännu detta kriget aldrig lyckas, om det längre fortsättes mot nations önskan och bifall. Med nations bifall blir kriget lagligt och då först kan hvar och en fullgöra sin skyldighet med det mod, med den entusiasm kärleken till fäderneslandet och öfvertygelsen om en rättvis sak ger. — Med nation menar jag riksens ständer, och icke en stor stads pöbel, ty den stenar i dag den de i går buro på sina armar. — E. K. H:t ser nu för sig ett tillfälle att med den vackraste, den menskligheten mest hedrande gerning föreviga sitt namn, förena konungen med sitt folk, återställa ordning i arméen, frälsa riket, som står på branten af den djupaste afgrund, redan till fall lutande, och afvärja alla de olyckor, som synas hota hvar enskilt medborgare. Hvad E. K. H:t då skall blifva älskad af konungahuset, välsignad och vördad af nation nu och i evärdeliga tider; och hvad är deremot all den krigsära E. K. H:t ännu kan hoppas vinna med en hand full folk mot en mycken öfverlägsen och en [i skicklighet] jämlik fiende, med en armée, full af brister och osäker om sina49 KRIGET I FINLAND 1788.

skyldigheter. Om ock segrarne skulle öfverträffa all förmodan, kan dock segervinnaren icke vänta sig hvarken vördnad, beundran eller välsignelser af undersåtare, hvilka kriget höljt med olyckor.

»Min allranådigaste herre, tag icke denna min dristiga öppenhjertighet onådigt. E. K. H:t har befallt mig tala uppriktigt och jag blott lyder. Tiden skall rättvisa mig för Kongl. M:t, for E. K. H:t och för hvar man, det jag aldrig menat konungen och riket illa, aldrig glömt hvad jag är konungen skyldig, aldrig trögt uppfyllt mina skyldigheter, och att brist af tillfälle eller de misstankar, hvarmed jag oskyldigt blifvit straffad, är törhända

skulden, om jag icke alltid gagnat så mycket jag önskat.

»Med undersåtlig djup vördnad utber sig nåden till dödsstunden få framhärda» etc.

»Underdånigste apostill. — Nu inseglar åter 2:ne ryska örlogsskepp till Hangö redd, så att de med dem blifva åtta skepp och fregatter. Gud gifve E. K. H:t kunde utbyta denna postering emot Högfors och Kymmene, ty jag ser ingen möjlighet att tvinga dem gå härifrån. Skärgårdsflottan är ännu icke hit ankommen.»

Sept. d. 14. Kl. 9 om afton afgick jag med öfverstelöjtnant baron Ollonberg, som var chef för landttrupperne vid Tvärminne, och öfverstelöjtnant Stedingk samt flere officerare under eskort af 60 man Helsinge soldater, 24 lifdragoner till häst och 12 lifdragons-jägare till fot till Hangö udd landvägen i tanka att derifrån recognoscera fiendens ställning. Infanteriet kommenderades af kapiten v. Platen och dragonerne af kornett Spankov under ryttmästare Hisinger. Jag hvilade vid Sandby och ställde marschen så, att jag vid dagningen kom fram till stället, der Hangö by stått och hvarest nu endast fans 14 à 15 lutande eller nerfallne skorstenar, hvilka tillika vittnade om Ryssarnes barbari och krigets grufligheter. Sedan så väl avenuerne till byen som skogen mellan byen och stranden blifvit noga undersökta och allt befunnits fritt från fiender, em-busquerade jag små trupper på tvenne ställen, der efter böndernas berättelser Ryssarne vanligen gå i land dels att hämta vatten, dels att exercera med handgevär, som de stundom skola bruka. Embuscaden bestod af 25 man på hvardera

stället, resten af truppen stod uti byen såsom corps de re-serve. Jag recognoscerade från flere ställen vid stranden och i skogskanten och befanns då trenne 2-däcksskepp om 66 till 74 kanoner, en mycket lång och stor fregatt med 15 portar i laget på hvar sida, en mindre fregatt om 32 kanoner och ett lågt fartyg om 20 kanoner med skonerttackling och mesanmast, alla till ankar på sjelfva inomskärsleden mellan sjelfva Hangö udde och Lergrunden, det yttersta skeppet till öster ungefärligen 1,000 alnar från Lergrunden men det vestersta längre än kanonhåll från sjelfva Hangö udde. Alla skeppen lågo om för svaj men syntes hafva spring ute på alla sidor. Den ena fregatten om 32 kanoner inkom i går. Befälhafvaren öfver denna eskader var en engelsman vid namn Trevenen. Ett skepp kryssade utanför inloppet, men så långt ut, att man ej säkert kunde urskilja om det var skepp eller fregatt. Emellan norra och södra Lergrunden var en estacade af kablar och stockar sträckt tvärs öfver farvattnet och till dess försvar en liten vakt af några man på södra grundet. Kl. något efter 10 kom en slup och en barkass, begge armerade och barkassen bestyckad med 4 nickor roende åt landet midt före den östra embuscaden; jag var då vid den vestra, satte mig genast till häst och skyndade till stället men hann ej längre än till byen, innan det small, emedan en af embuscaden af hetta stigit upp för att ge fyr, då de ännu voro 30 à 40 alnar från land, hvarvid Ryssarne genast vände och vexlade salvor med våra samt sköto med nickorne, så fort de hunno.

Jag kom snart ner till stranden och just då jag steg af hästen, gick mig en nickhakekula tätt förbi bena. Det syntes tydligen att folk föllo i slupen och man hörde äfven jämmerrop, och slupar från de öfrige skeppen ankommo och bogserade barkassen ur vägen. Tvenne midtföre liggande linie-skepp hade emellertid medelst upphalning af deras spring, vändt bredsidan till och började kanonera, så snart barkassen kom ur vägen, men som ingenting vidare kunde uträttas, drog jag trupperne tillbaka in uti skogen. — Skeppen sköto endast från undre lagen och deras kulor hunno väl fram, en gick mig ganska nära öfver hufvudet, sedan jag åter satt mig till häst och med lotsen red ner på strand för att ytterligare se deras företagande. Sedan begge skeppen tillsamman skjutit några och tjugo skott, upphörde kanonaden. Jag afmarsche-

råde derpå tillbaka åt Tvärminne, sedan icke vidare var att uträtta.

Straxt efter min ankomst till eskadren om afton kom kapiten Sjöman med hertig Carls bref af d. I3:e. Jag skref underdånig rapport till hertigen, som jämte ett handbref afgick med Jehu

den 16 kl. '/j 5 om morgon.

Den 17 om e. m. gick en af ryska fregatterne till sjös från Hangö. — Jag skref både rapport och handbref till hertig Carl med fänrik Blom och skref äfven till hertig Fredrik uppå Åbo. Jag beordrade öfverstelöjtnant Stedingk att resa till Jungfrusund och Åbo att påskynda försvarsanstal-terne på den sidan jämte transporterne, som nu komma att gå till Lappviken. — Uti mitt bref till hertig Carl begärde jag kläder för mine nakne besättningar och bad honom äfven befalla landshöfdingen tänka på uslingarnes bergning, hvilka genom Hangö och Tecktoms byars brinnande förlorat allt och blifvit husville. 14 hushåll, männer, hustrur och barn, lågo nu i skogen utan både kläder och föda, kanske hade de svultit ihjäl, om jag icke från flottan underhjelpt dem både med mat och penningesammanskotter.

Den 19. Recognoscerade jag ryska flottan vid Hangö sjöledes, satte i land på norra Andalsskäret och uppehöll mig der 2:ne timmar, under hvilken tid jag lät 2:ne kanonbarkasser och Löparen kryssa nog nära ryska flottan. — Chebequen förde ut varp och lade sina åror tvärskepps, att jag trodde han ville komma emot oss, han lyfte äfven ankare, men fälde det åter och låg stilla, tills jag gick bort, då den halade sig närmare landet mellan skeppen och sjelfva udden. Den stora fregatten gick till sjös.

Den 20. Skickade jag rapporter och bref till Sveaborg med Löparen.

Den 22 om morgon syntes utanföre Hangö flere stora köpmansfartyg med engelsk flagg och ett ryskt linieskepp. Ett fartyg likt den så kallade chebequen med skonerttacklin-gen, som förut ligger vid Hangö, kom i dag in på redden med ett stort engelskt köpmansskepp, hvarpå rysk vimpel sedan hissades.6o

Om e. m. kom grefve Oxenstierna vid Österbottningarne och förde med sig hertig Carls bref af den ty.e jämte många obehagliga rykten från Sverige.

Den 23. Skref jag åter till hertig Carl om ställningen, om penningebristen, om omöjligheten att med de moyens jag hade delogera Ryssarne från Hangö, hvaremot den sena årstiden äfven lägger oöfvervinnerliga hinder. Jag begärte äfven tillstånd få resa till Sveaborg.

Den 25 om afton kom Fleetwood med resten af eskadern. — I går inkom åter på Hangö redd en fregatt och ett stort köpmansskepp, sä att nu ligga der 2:ne linieskepp, 3:ne fregatter, 2:ne chebequer och 2:ne stora köpmansskepp.

Den 26. I dag inkom till Hangö en liten fiendtlig örlogs-brigg.

Den 28 om morgon kom stallmästare Otto Bruce från Sverige och lemnade mig hertig Fredriks bref af den 23 :e. — Han gjorde bedröfvande berättelser om tillståndet i Sverige, om espriternas jäsning emot arméen i anseende till de många osanningar, som spridas, huru kungen, dels sjelf, dels genom Armfelt harangerar Dalallmogen och retar den mot adeln och annat honett folk. Alla förståndiga och väl tänkande önska arméens hemkomst ju förr desto heldre m. m.

Om e. m. red jag till Sandby för att nogare recognoscera denna post och taga precautioner, emedan en spion berättat mig att Ryssarne torde entamera den.

Den 29 om e. m. reste från eskadren, sedan jag beordrat en recognoscering till Hangö udde af 300 man under öfverstelöjtnant baron Ollonbergs befäl.

Den 30 om afton kom jag till Sveaborg, sedan jag lo-verat mest hela vägen.

Oktober d. 3. Reste jag landvägen till Lovisa för att uppvakta H. K. H:t hertigen, jag kom fram om afton.

Den 4. Uppvaktade hertigen, som väl mot mig var ganska nådig men dock något mera förbehållen än senast, jag talte vid honom, syntes ock tydligen det han ändratKRIGET I FINLAND 1788.

tankesätt i allmänna affarerne. Man säger här, att hertigen nu mycket föres af Klingsporren, som nu talar ur en

hel annan ton än vid Fredrikshamn. Jämte Klingsporren talte Liljehorn, generaladjutanten och Bror Cederström ur temmelig hög ton, hvilket jag visserligen skulle approbera, om man kunde agera ur samma ton. — Man säger nu att Ryssen bedragit oss. Hvar och en må döma. Negotiationerne ha gått ungefär så här.

Hertigen skickade öfverste Montgomeri till Fredrikshamn att komplimentera storfursten och med honom begära en entre-vue samt proponera stillestånd. Storfursten svarade med en ganska vacker kompliment till hertigen, att han önskade få göra dess bekantskap, men kunde icke mottaga entrevuen utan kejsarinnans tillstånd, att kommenderande generalen grefve Moussin Pouskin hade kejsarinnans tillstånd att handla om stillestånd men uttrycklig befallning att icke mottaga någon proposition eller svara på det ringaste, innan svenska trupperne voro utur hennes land; att dagen efter skulle en rysk öfverste komma att komplimentera hertigen. Complimenteuren kom intet; Montgomeri måste resa tillbaka och fråga. Han blef då ganska kallt emottagen; orsaken sades vara att dagen förut, just när underhandlingar skulle börjas, hade kanonsluparne utanföre Fredrikshamn tagit en tom köpmans galliot; hvad complimenteuren beträffade, så nekade de att någon varit lofvad och Montgomeri var sjelf osäker, om han hört rätt eller galet. Derefter befallte hertigen en conseille att ventilera, om Högfors borde evacueras, hvartill pluraliteten styrkte på den grund, att underhandlingarne om stillestånd sedan skulle kunna börjas. Våra trupper gingo också d. 2Ö:e sept. tillbaka in uti vårt land, då Ryssarne följde tätt efter och intogo sina vanliga posteringar. Allt sedan hafva vi hvarken begärt stillestånd eller evacuerandet af Hangö utan pretendera att Ryssarne obudne böra det göra. Med Montgomeri skref Klingsporren ett bref till Moussin Pouskin, som denne hade ohöfligheten att icke besvara, hvilket nu nästan anses som en ny krigsraison. Lika så anses ett bref, skrifvet af general Sprengtporten till general C. G. Armfelt, som visst icke hedrar sin auctor men som snarare förtjenar förakt än den influence uppå våra affärer, man tycks lemna det. Man borde ju snarare undanrödja än uppfinna hinder för negociationerne. Man hviskade om en hem-6o

lig expedition, hvartill alla arrangements redan vore tagne och förseglade ordres gifne alla chefer att vid utsatt tid öppnas; det var i afseende uppå återtagandet af Högfors m. m.. men just i dag kontramanderades alltsammans, emedan ingenting kunde verkställas för brist på penningar, mat och kläder samt osäkerheten att med galererne kunna cooperera i en så avancerad och stormig årstid. Hertigen talte något med mig härom och jag sade att det stod att försöka, om han hade behofverne för en höstcampagne, men i annat fall lärer det förbjuda sig sjelf. Ja, svarade han, det är så, nästan all ting felar.

Kommissariatet är nu alldeles utan penningar, officerare och trupper hafva aflöningen innestående för en à två månader, mat finns för 5 à 6 veckor utom hvad som väntas från Åbo och nu måste transporteras öfver Hangö udde vid Lappviken. — En stor del regementen äro utan både skor, strumpor och kappor, som ej passar i denna årstid och detta klimat.

Den 5 e. m. reste från Lovisa till Borgå.

Den 6 åt middag på Vesterkulla och kom om afton till Helsingfors.

Oktob. d. 11. Storm och motvind håller mig ännu på Sveaborg. Hertig Carl kom i går afton till Helsingfors, der jag uppvaktade honom. — Senaste posterne försäkra oss om Danskarnes inbrott från Norge; det skrifves äfven att Preussen och England lofvat negociera fred, det jag högeligen önskar måtte ske med all möjeligt eftertryck. Jag begärte i går aftons af hertigen dess skrifteliga ordres att attaquera Ryssarne vid Hangö utan afseende på deras styrka och utan afseende på utgången, hvarföre jag icke kunde ansvara, men väl derföre att hvar och en skall göra sin skyldighet. Hertigen ville inga ordres ge mig. Jag sade honom rent ut, att jag nu är ledsen vid alla de oanständiga och så litet förtjenta beskyllningar, man gör arméens flotta, som aldrig uraktlåtit och aldrig skall uraktlåta sina skyldigheter.

Jag har önskat stillestånd på de skäl, att r.o passagen förbi Hangö då blifvit fri och man med oändligt mera lätthet och mindre kostnad måtte kunna förskaffa arméen dess vinterföda; 2:0 hade en illa klädd och på allt sätt illa försedd armé

då kunnat fa rymligare qvarter och mera hvila, hvarigenom sjukdomar kunde undvikas; 3:0 örlogsflottan finge dä gå till Karlskrona, hvarigenom vi få 9 à 10,000 munnar mindre att föda här; 4:0 Dansken hade då icke brutit in. 5:0 torde de stackars sammansvurne Finnarne derigenom fatt tillfälle komma utur den olyckeliga belägenhet, hvaruti deras oförsigtighet dem försatt, då verkliga fredsunderhandlingar af stilleståndet torde blefvet en följd.

Riksdag önskade jag äfven för någon tid sedan, men nu mera tror jag den mindre nyttig, sedan sinnena söndras allt mer och mer, sedan alla om arméen utspridda grofva osanningar förvillat hela nation, verkat dess hat och vedervilja mot nästan allt hvad officer heter m. m.

Kommendanten på Sveaborg sade mig i förrgår, att af 1,500 vargärningar, som utgör dess garnison, äro 800 sjuke och att 40 till 50 dö hvar vecka. — Jag besåg de på Vester Svartö inrättade sjukhus, der uslingarne lågo aldeles nakne på trädbänkarne utan minsta klädtrå hvarken öfver eller under sig. Jag frågade kommendanten, hvarföre de icke bättre skötas; han svarade: här fins ingenting.

Jag skref i dag bref till hertig Fredrik, som grefve Frölich tog med sig.

Den 12 kl. 11 f. m. seglade med min stora slup eller den så kallade chefsslupen Gäddan från Sveaborg, vinden n. v. blåste hårdt. Låg öfver natten på en klippa eller liten holme vid Pårsskären på Barösunds fjärden.

Den 13 e. m. kl. 2 kom till Tvärminne under hård nordlig blåst med snöbyar.

Den 14 kl. 10 f. m. gjorde signal till krigs-conseille, hvaruti ventilerades om hvad vid Hangö vore att göra, som protokollet utvisar, tillilca med mitt dervid bifogade memorial till hertigen, som med öfverstelöjtnant Stedingk i morgon bittida afgår. — Om afton kom major Nordenankar vid artilleriet af hertigen beordrad att recognoscera Hangö och föreslå medel till fiendens delogerande derifrån. — Sådant visar ett oanständigt misstroende till min person, men man får nu vänta sig allt.KRIGET I FINLAND 17 88. 7 i

Kl. Vi i i om afton kom fänrik Örnhjelm med hertigens ordres om baron Ollonbergs truppers öfvertransport till Stockholm och notisen om affären vid Qvistrums bro mellan Danskarne och oss, der öfverste Tranefelt nödgades sträcka gevär.

Den 15 bittida om morgon reste jag till Lappvik att an-stalta om transporten af baron Ollonbergs trupper och deras provianterande m. m.; då voro af provianttransporten till Lappviken från Jungfrusund ankomne 8 st. fartyg och 8 st. ankommo medan jag var der.

Kl. 6 e. m. återkom jag till Tvärminne och straxt efter kom Nordenankar från sin recognoscering vid Hangö och yttrade, att han funnit ställningen der alldeles sådan, som jag det redan till hertigen inberättat och att han uti sin rapport icke kunde det minsta tillägga hvad jag redan sagt och föreslagit.

Den 16 f. m. kommo majorerne Jägerhorn, densamme, som förde noten till kejsarinnan, och friherre Fleming vid Åbo läns infanteri till mig. De började tala om vår förtviflade ställning, om den fara, hvaruti friheten är stadd, om alla de oordningar och våldsamheter, hvilka synas förebåda fäderneslandets totala undergång; de bådo, ja de besvuro mig att deklarera mig deras chef och med en coup d eclat frälsa fäderneslandet. De försäkrade mig, att hela Åbo läns regemente och Hastfehr med alla Savolaxska trupperne skulle genast ställa sig under mine ordres. — Jag besvor dem tillbaka och bad dem för Guds skull betänka sig. Att både frihet och fädernesland hotas, det är sant; men huru nu hindra det, då förvillelsen hunnit till den grad, att intet endast hela svenska nation, utan Finnarne som närvarande, ja en stor del af sjelfva arméen redan är förförd att tro, det vi varit angripne och kriget nödvändigt; då allmänna ton är att arméen uraktlåtit sine skyldigheter; då uti arméen är ingen enighet, då allt felar och i synnerhet penningar m. m. Huru blir då en revolution möjelig och hvartill tjenar den, om icke att göra allt ännu mera förvirradt? Så ungefärligen var mitt svar, men de yrkade ännu att man borde våga något och försäkrade mig, det jag hade så mycket hela arméens förtroende, att jag snart skulle förena de söndrade, om jag ville deklarera mig; att Finnarne äfven i landet hade för mig mycket förtroende och skulle snart bli afKRIGET I FINLAND 1788.

andra tankar, om jag ville bli chef för partiet. — Jag nekade enständigt, böd till visa dem omöjligheten att reuissera uti något sådant företag m. m. Förundrad att höra Jägerhorn nämna Hastfehr, frågade jag, huru han det kunde? Jo, sade han, Hastfehr är nu den mest verksamme emot kungen och han har bedt mig säga er allt hvad jag nu sagt och att han med nöje ställer sig under ert befäl, och bad mig ännu, att han skulle få ge Hastfehr detta hopp, men jag nekade och jag är ännu högeligen förundrad öfver detta Hastfehrs uppförande, som jag finner rätt gement: först låta bruka sig till ett verktyg att börja kriget och sedan kasta sig tvärt emot. — Jag har från början varit emot kriget, dristigt sagt mina tankar derom, men jag kan dock icke öfvertala mig att förklara öppet krig emot en kung, som likväl gjort min lycka; men jag ville våga allt för att kunna återföra honom att älska och frälsa det fädernesland, han nu förtrycker och kanske ej långt till i grund förstör.

' Väderleken har i dag varit stilla lugnt med regn, snö-glopp och tjock sjödimma. Vid solens nedgång klarnade, då den ofta omtalte chebequen på Hangö redd saknades. Jag fruktade straxt, att den gått vester om udden för att hindra våra transporter, sedan de tagit öfra vägen åt Lappviken; denna fruktan bekräftas nu kl. 10 på afton genom kapten Wennbergs rapport från Sandby, att chebequen varit synt vester om udden, arbetande sig uppåt leden förbi Bromans (!) kapell-landet.

Den 17. Lugnt och vackert väder. Jag rapporterade till hertigen, att chebequen gått vester om udden, och genast i dagningen befalte jag turuma Norden, hemmema Odén och 6 kanonslupar med recognoscer-slupen att lyfta, gå under rodd och avancera mot Hangö; sjelf gick jag förut med chefslupen och 3: ne kanonbarkasser, steg i land på Sandskär. De 3: ne linieskeppen lågo då på sina ställen och en fregatt ett godt stycke öster om båken. Jag tog då genast mitt partie, gaf major Kraemer ordres att med kanonsluparne och recognoscer-slupen ro ut till sjös, göra mine att från den sidan attaquera fregatten, men så snart han vunnit höjden, forcera med rodd utom Båklandet och tournera udden, söka chebequen och om möjeligt vore angripa den. — Norden och Odén beordrade6o

jag avancera inre leden till Andalsskären, der sticka ut, atta-quera och taga fregatten; med barkasserna gick jag förut. Men knappt hade vi från Sandskär börjat avancera, förr än det började litet blåsa från sjön eller sydligt, då fregatten genast lyfte, satte segel till och gick in på redden, vinden tilltog och gick ostlig, att jag icke längre vågade låta de stora fartygen fortsätta deras jagt utan gaf dem ordres gå tillbaka. Så snart de vändt, fick ryska fregatten en signal från sin chef, hvarpå den vände utåt med alla segel till för att hindra Kraemer tournera. Jag avancerade då med barkasserne på fregatten och lät dem med sina svåra kanoner kanonera, som af fregatten besvarades, utan att någon enda kula träffade, hvaremot flere af våra syntes träffa fregatten. Emellertid fick Kræmer tid att tournera, hvarpå jag äfven vände, då fregatten åter fick en signal, vände och styrde genom sundet vester om Hangö udde. — Nu blåste redan ganska hårdt n. o., så det var en lycka jag i tid lät de stora fartygen vända. — Vid skymningen kom jag tillbaka till Tvärminne, hvarest jag mötte professor Schultén, som jag i morgons skickade till Sandby att underrätta sig om hvad der förefallit. Han berättade att chebequen avancerat ända mot Sandby, att ryska slupar och barkasser tagit och bränt flere skutor, äfven kapiten Hagelbergs fisksump. — Jag gaf ordres till öfverstelöjtnant baron Ollonberg att med ioo man och 2:ne kanoner förstärka posten vid Sandby och jag beordrade samma styrka från eskadren till Tvärminne.

Kl. 7, det var redan helt mörkt, hördes vester om Hangö en stark kanonad, som varade mest en timme; det kan ej vara annat än major Kræmer, som attaquerar ryska chebequen.

Den 18 kl. 5 om morgon kom fänrik Tandefelt med rapport ifrån major Kræmer att han vid passagen förbi Hangö udde sett fregatten komma och styra vester ut förmodeligen att sekundera chebequen, men att den stadnat på grund litet vester om sjelfva udden eller vid Skälstenarne, hvilket dock ej kunde tillfoga honom någon skada, emedan det gått ingen sjö och han fört ganska litet segel. Derpå möttes en finn-skuta, som fienden tagit, hvilken recognoscer-slupen fick ordres jaga, då Ryssarne satte skutan på grund, kastade sig i slupen

och flydde till chebequen, som då kom fördevind med segel och åror. Det var då redan mörkt, sluparne rangerade sig och började kanonera, så snart deras kulor hunno fram, som af chebequen dugtigt besvarades, han förföljdes så länge möje-ligt var, men mörker och hård tilltagande blåst frälsade honom att bli tagen. — Då han ej mera kunde förföljas, vände majoren och kom med alla sluparne lyckeligen till Sandby kl. 11 om natten utan annan skada än någre sönderskjutne åror. — Deremot försäkras att chebequen fått betvdelig skada.

Igenom denna operation har jag frälsat 30 lastade proviantfartyg, som lär vara allt hvad till arméens vinterföda väntas och i landet finnes. Jag har frälsat landet från mord och brand. Jag har åter öppnat en alldeles afskuren kommunikation med Sverige. Detta var det första ögonblick allt sen min hitkomst, som väder och vind tillåtit det minsta försök, och om jag dröjt 10 à 15 minuter längre, hade allt varit försent och allt förloradt i anseende till den uppväxande blåsten. — Företaget var så mycket dristigare, som fregatten nödvändigt måste delogeras, innan det kunde bli möjligt att med kanonsluparne tournera; många händelser af väder och vind hade kunnat förorsaka största äfventyr, men som härvid icke runnit medborgares blod, väntar jag mig icke härföre mycket beröm. Jag är för min del ganska nöjd med hvad som händt och tackar Gud derföre. Hade lugnet fått vara 2:ne timmar till, skulle med Guds hjelp både fregatt och che-beque hört oss till.

Major v. Kræmer förde sig här som vid alla tillfällen klokt och hurtigt upp och alla officerarne förtjena mycket beröm.

Så snart jag afskickat min rapport till hertigen, reste jag till Sandby, men som det nu blåste en svår storm, kunde ingen ting uträttas. Jag fick tidning att ryska fregatten kommit af grund och att chebequen låg vid Skälsten krängd att böta sina skador. —»Jag gaf ordres till major Kræmer att, så snart väderleken tillåter, gå ut, söka berga finnskutan och ånyo attaquera chebequen, om den ligger qvar.

Medan jag var vid Sandby, kom grefve Frölich med hertigens ordres om transporten till Sverige, som jag genast besvarade och tillstyrkte att låta Helsingarne gå landvägen6o

till Åbo och hela Vestgöta-Dals regemente embarquera vid Lappviken.

Den 19. Ännu storm, att ingen kunde röra sig på vattnet. Jag expedierade nödige ordres om transporterne och skref om Helsingarne till landshöfdingen uti Åbo, hvarmed professor Schultén afskickades.

Fänrik Hobbin återkom med hertigens egenhändiga af den i8:e, hvaruti mig lofvas satisfaction för de obehöriga ordres fänrik Qvickfelt fått från flaggen.

Den 20. Ännu hindrar stormen major Kraemer att röra sig, han har gjort fåfänga försök; ryska chebequen har flyttat sig närmare landet, ligger ännu krängd med timmermän på sidan. — Jag besåg i dag det vid Lappviken byggda batteri och gjorde profskjutning. — Skref till hertigen följande:

»För E. K. H:ts af d. 18 får jag nåden min underdånigste och vördnadsfullaste tacksägelse aflägga.

»Min största satisfaction är att se E. K. H:t billiga mitt uppförande; jag begär ingen annan.

»Med den böjelse och den föresats jag alltid egt att mine skyldigheter mot kung och fädernesland få i fred som i krig efter yttersta förmåga fullgöra, lider jag de oförrätter och den orättvisa mig hända kan, icke utan känslor, men med allt det

tålamod ett fredadt samvete ger.»

* *

*

Kapiten v. Platen af Helsinge regemente kom i dag från Helsingfors och berättade, det hertigen skall emot mig vara prevenerad och haft åtskilliga mindre menagerade utlåtelser både om mig och arméens flotta, som» han

säger ingenting gjort och till intet duger. — Detta lemnar jag allt i dess värde, och hvad min person beträffar, har jag icke minsta förebråelse att göra mig; hvad arméens flottas duglighet beträffar, hoppas jag, om kriget varar, man derom skall få bättre öfvertygelse, så snart tillfälle yppas. Jag vill likväl bjuda till göra en jäm-KRIGET I FINLAND 17 88.

7 i

förelse emellan hvad amiralitetets och arméens flotta redan gjort.

Amiralitetet har levererat en bataille, hvaruti svenska mannamodet igenkändes; men som gjorde för hela campagnen allt mannamod på flottan onyttigt, emedan den allt sedan och ännu denna stund ligger uti Sveaborgs hamn inspärrad; denna bataille minskade således utan fninsta vinst eller förmån statens försvarare, gaf fienden ett fullkomligt herravälde öfver hafvet, lemnade rikets handel utan försvar och dess stränder öppne för mord och brand, skiljer kanske flottan öfver vintren från sin station och lemnar henne på en ort, der hon måste sakna sina behöfver för nästa campagne, efter man omöjligen kunnat vara betänkt på deras anskaffande. Amiralitetet, hvars ofelbara skyldighet det var att ockupera Hangö, sedan flottan ej mera kunde hålla sjön, försummade detta och skiljde dymedelst Finland från all kommunikation med Sverige eller gör den svår och kostbar. Detta .allt har amiralitetet gjort. De ha fått de mest lysande belöningar och vi ha sjungit victoria öfver deras herliga seger.

Arméens flotta har transporterat svenska arméen från Stockholm till Fredrikshamn, satte arméen der i land och protegerade hela denna expedition; efter undfången befallning emottogs och återfördes samma armée. Vid Fredrikshamn visade sig några galerer af fiendens, som blefvo jagade och förföljde. Arméens flotta har hela campagnen njutit den respekt, att fiendtliga skärgårdsflottan icke vågat göra minsta försök. Den har för härjande och brand försvarat hela Finlands skärgård från Åland till Fredrikshamn. Den hämmade en af fienden började förödelse vid Hangö och har allt sedan hållit fiendens styrka der uti respekt. Den vågade angripa och tournera samma öfverlägsna styrka i det ögonblick, de syntes föresatt sig att coupera och förstöra alla våra transporter, den nya väg de tagit; detta företag lyckades, så att en landet ånyo hotande förödelse hämmades och man frälsade nästan all den föda, arméen till vintren har att lita uppå. Detta har arméens flotta gjort; är det ej så mycket, sä vet jag likväl icke hvad man mera kan fordra af oss.6o

KRIGET I FINLAND 17 88.

Okt. d. 22 kom öfverstelöjtnant Stedingk och gaf mig hertigens mycket nådiga bref af d. ig:e, hvaruti han yttrar mycket välbehag öfver mitt företag d. if.e m. m.

Stedingk berättade mig, att hertigen varit mycket onådig och missnöjd, för det jag velat hindra fänrik Spaldings befordran till löjtnant och för det jag kommenderat fänrik Grubbe vid sjukhusuppsikten på Sveaborg. Spalding skulle till löjtnant avancera förbi 111 fänrikar, långt mera förtjente, kunnoge och skicklige än han, och det blott för han å chefskeppet hos hertigen bevistade d. 17 juli, dit jag honom lemnade som tolk i ryska språket. — Fänrik Grubbe, en officer direkte under mitt befäl, som convalescent efter en sjukdom, gick på Sveaborg utan göromål, beordras af mig att emottaga uppsikten öfver sjukhuset, som efter reglementet är en regementsofficerspost. — Hela verlden må döma om jag i desse begge delar felat.

Den 23. En rysk fregatt har i dag ökat ryska styrkan på Hangö redd. Mot afton blåste en hiskelig storm.

Den 24. Besvarade hertigens bref och bifogade förteckning uppå alla dem, som deltogo i affärerne den 17.

I dag någorlunda hyggligt väder, n.v. vind. Ryssarne syntes arbeta hela dagen att efter stormen sätta deras tackling i ordning; kl. 8 om afton rapporterades mig, att några af dem voro under segel, och kl. 10 gingo de allesamman till sjös och evakuerade alldeles Hangö redd.

Den 25. Om morgon reste jag med chefsslupen och ett par barkasser till Hangö, beság holmarne, fann på stranden en sönderslagen slup, 2:ne ställ nya slupsegel och 10 st. slupsåror.

Jag skickade fänrik Tandefelt med rapport till hertigen och beordrade öfverstelöjtnant Stedingk att med fregatten Sprengtporten och turuma Norden intaga Hangö, som om eftermiddagen verkstältes. Jag gaf äfven ordres till

fregatterne Hector och Patrioten att det fortaste de kunna segla till Hangö och ställa sig under öfverstelöjtnant Stedingks ordres m. m.

Okt. d. 30 afseglade Vestgöta-Dals regemente och 200 Helsingar från Lappviken att gå till Sverige.

Den 31 gaf jag ordres till Stedingken, huru han skall sig förhålla sedan jag är borta; item ordres till Ormöga att seglaKRIGET I FINLAND 1788.

63

till Sveaborg för sjukligheten der ombord. — Ordres till major v. Kraemer att gå till Sveaborg med kanonsluparne. — Ordres till galererne Kalmar och Östergötland att gå till Jungfrusund och sedan till Åbo.

Nov. d. 3. Seglade jag med chefsslupen från Tvärminne, sedan jag indragit alla posteringar på landet, hemförlofvat var-gärningen ifrån kanonsluparne och gifvit baron Fleetwood ordres att med eskadren komma efter. — Kl. I/a 5 om afton ankom jag till Sveaborg.

Den 5 om afton reste jag till Borgå, låg om natten på Sibbå gästgifvaregård.

Den 6 kl. 10 f. m. uppvaktade jag hertigen i Borgå, som var mindre nådig än jag väntade. — Jag fick genast vid min ankomst till staden veta, det man berättat hertigen, att jag refuserat fregatten Minerva assistance, då den stått på grund och jag seglat förbi med kanonsluparne. — Dermed förhåller sig så, att när jag sistlidne måndags e. m. kl. 2 passerade Por-kala, stod nämde fregatt på grund inne i sjelfva hamnen. Jag frågade, om fregatten stod hårdt och om den tagit någon skada; mig svarades att fregatten ingen skada fått och att den förmodeligen blir loss, då de hinna störta vattnet, hvarmed arbetades. — Jag ropade derpå att, om de behöfde hjelp, begära den af kanonsluparne, som kommo efter och hade mina ordres öfver natten stanna i Porkala hamn. Major Kraemer med kanonsluparne kom dit kl. 1/2 4 e. m., låg der till kl. 8 andra morgon utan att fregatten begärde någon hjelp. — Jag fortsatte min resa och vid ankomsten till Sveaborg rapporterade jag hans excellens grefve Wrangel, att fregatten stod på men utan all fara. — Excellensen hade derefter och tör hända uppå någon rapport från fregatten, rapporterat hertigen, att både jag och major Kræmer refuserat fregatten assistance, som var tvärt emot sanningen. — Detta berättade hertigen sjelf, då jag förde diskursen ditåt. Jag berättade saken, som den förelupit, med alla dess omständigheter, då hertigen tycktes gifva mig justice, men lät likväl under denna lilla explikation förmärka någon ovilja och missnöje mot hela corpsen, hvars heder och tankesätt jag ifrigt försvarade, och begärte hertigen ville visa mig den nåd och rättvisa att säga mig, hvaruti jag eller någon af mina underhafvande felat m. m., men det kunde herren icke6o KRIGET I FINLAND 17 88.

göra. Efter ett nog häftigt samtal blef dock hertigen till slut ganska nådig och sade sig vara min vän m. m. Under sjelfva diskursen fann jag, att hertigen var onådig uppå någon af be-fälhafvarne för infanteriet, och jag fick efteråt veta det fänrik Durietz vid enkedrottningens lifregemente i går afton varit inne hos hertigen och berättat åtskillige osanningar uppå både dess chef majoren grefve Jan Adam Cronstedt och mig; så mycket ovärdigare, som jag under campagnen gjort denne unge officer både höfligheter och godheter, tillät honom äfven få komma uppå flottan, ehuru jag redan hade fulla antalet.

Om e. m. reste jag från Borgå och kom kl. 12 om natten

till Sveaborg. «

Nov. d. 13 kom öfverstelöjtnant Aminoff som kurir från kungen till hertigen med berättelse om danska stilleståndet till maj månad. — Han hade äfven ordres till Vestgöta-Dals och Helsingarne att vända om och blifva qvar i Finland m. m.

Den 14 var örlogsflottan segelklar, hade ganska god vind och vackert väder, men om afton kom Spaldingen från hertigen med ordres att flottan skall vänta till måndagen, då hertigen sjelf lofvar komma.

Den 15 om afton kom hertigen helt oförmodadt till Helsingfors och gick kl. 7 om bord och sade sig ämna sjelf föra flottan.

Den 16 lades is öfver hela hamnen, att jag med möda kunde slå mig igenom och komma till chefskeppet med min officerscorps, den jag hade nåden för hertigen till afsked presentera kl. 11 f. m.

Den 18 kommunicerade mig kommendanten öfverste Man-nerskantz hertigens resolution i anledning af dess gjorde anmälan, att flottans officerare skulle uti garnisonstjensten deltaga. — Detta förtretade mig högeligen, men jag döljde min harm och reste d. 19 om eftermiddagen ut till hertigen, föreställte honom rätta sammanhanget och viste orimmeligheten af kommendantens påstående och uppräknade flottans officerares många göromål med först fartygens aflevererande och uppläggande, samt sedan dess tillredande för nästa campagne, undanbad mig allt ansvar för både det ena och andra, om kommendanten skulle få någon befattning med officerscorpsen, som ej borde

honom tillkomma. Jag anhöll underdånigst, att hertigen ville göra ändring uti dess till kommendanten gifne resolution eller i annat fall i nåder bevilja mig tjenstfrihet till nästa vår, då jag åter vore färdig till min konungs tjenst uppoffra lif och blod; detta nekade hertigen i de nådigaste termer och lofvade mig svar i morgon.

Den 20 om morgon gaf hertigen flottan signal att lyfta och gå till segels. Jag reste genast om bord; hertigen var ganska nådig och gaf mig skriftlige ordres till kommendanten, som ändrade dess förr gifne resolution och befriade flottans officerare från allt deltagande uti garnisonstjensten. — Kl. 10 var hela flottan under segel. — Jag var med hela arméens flottas officerscorps på östra strandverket, då hertigen passerade; önskade H. K. H:t och flottan en lycklig resa, gaf 16 hurra, som nådigt besvarades.

Den 21 gjorde officerscorpsen ett supkalas på segelsöm-mare-verkstaden till fröjdebetygelse, för det de undsluppit den obilligt af dem äskade garnisonstjensten. — De visade mig här som vid alla tillfällen den utmärktaste, den mest smickrande heder och vänskap.

Den 27 gjorde jag uti segelsömmareverkstaden kalas, gaf en ganska vacker och väl anrättad middag till alla närvarande officerare, som under förflutne campagne varit på skärgårdsflottan under mitt befäl. — Vi voro 275 personer vid ett bord. — Jag tilltalte dem vid bordet sålunda:

»Mine herrar af alla corpser, hvilka jag egt den hedren kommendera under detta års nu slutade fälttåg! Tillåten mig betyga er min uppriktiga fägnad att se eder åter församlade. Tillåten mig tacka er för den nit och tillgifvenhet ni visat eder konung och edert fädernesland, för den enighet eder sjelfve emellan, som alltid säkrast skall vittna det vi alla egt ett föremål. Mine Herrar, vårt fälttåg har icke varit utmärkt genom strömmar af blod, men jag är skyldig det vitsord, att de af eder, hvilka af tillfällen gynnade fått möta fienden, alltid lemnat honom intryck af fruktan och vördnad för svenska mannamodet, och att hvar och en af eder utmärkt sig genom åtrå till ära, genom vördnad, nit och trogen tillgifvenhet för konungen och genom oskrymtad kärlek för fäderneslandet, dygder, genom hvilka gamle svenske krigsmän ofta vunnit så rykt-

bare och ärorike segrar öfver samma fiender, af hvilka vi nu hotas, dygder, genom hvilka jag hoppas vi äfven med den Högstes bistånd skola segra och för hela verlden ådagalägga, det vi förtjena den lysande äran att kallas Gustaf den Tredjes trogne undersåtare och redelige soldater. Tillåten mig, mine Herrar, försäkra er om min oupphörliga erkänsla för det förtroende, den bevågenhet och den vänskap ni mig enskildt visat. För min största ära anser jag den hedren att hafva varit eder anförare och hågkomsten af de dagar vi lefvat tillsamman uppväcker alltid hos mig de lifligaste och eder värde känslor. — Mine Herrar, tillåten mig nu att dricka er skål, önska er beständiga sällhet och välgång, att segren måtte bli er lott och äran er belöning, då ni med de tankesätt, jag hos eder så högt aktar, striden för konungen och fäderneslandet.»

• •

Dec. d. 10 skref jag till Kongl. M:t följande bref:

»Den lysande nåd, hvarmed E. K. M:t så utmärkt belönat några officerare af den corps E. K. M:t under mitt befäl anförtrott, gör mig dristig att i djupaste underdånighet bönfalla om en lika nådig hugkomst för några flere lika kunnoge, lika förtjente, lika eldade och brinnande af den renaste nit och önskan att för E. K. M:t få våga och uppoffra lif, blod och allt hvad de kärast ega, och hvilka af dessa tankesätt ådagalade de berömvärdaste prof uti affären vid Hangö d. sistl. oktober, då deras tapperhet hindrade fiendens härjande och förstörande fackla att sprida en började förödelse bland E. K. M:ts trogne undersåtare och tillika försvarade den föda, E. K. M:t för dess armée hitsändt.

»Allernåd:ste K., neka mig icke den nåd jag nu begärt. Den renaste nit för E. K. M:ts person drifver mig härtill och jag eger ingen annan afsigt härmed än att göra förtjensten hos E. K. M:t känd och få lemna hela corpsen ett uppmuntrande vedermäle af den rättvisa, hvarmed E. K. M:t sä nådigt belönar alla dem, som med nit och trohet sine skyldigheter fullgöra.

»I underdånighet bifogade P. M. utvisar hvars och ens sär-skilte förtjenster och den nådigste E. K. M:s ihugkomst, hvar-KRIGET I FINLAND 17 88.

till jag vågar hvar och en föreslå. — Att så mycket säkrare för denna min djerfhet vinna E. K. M:ts tillgift, bifogar jag i afskrift H. K. H:t hertigen af Södermanlands till mig aflåtne nådigste skrifvelse.

»E. K. M:t värdes icke med onåd anse det jag vid detta tillfälle för E. K. M:ts fötter vågar i djupaste underdånighet nedlägga den heligaste och kraftigaste försäkran om arméens flottas hela officerscorps' renaste, oförfalskade och eldade vördnad, trohet, nit och tillgifvenhet för E. K. M:t och fäderneslandet och att hvar och en under förflutne fälttåg med gladaste åtrå önskat och sökt tillfällen att dessa tankesätt få ådagalägga. — Det är E. K. M:t, det är fäderneslandet, det är äran och sanningen jag är denna försäkran skyldig.

»Hurudant mitt tankesätt varit, är och blir, derom lemnar mig mitt samvetes lugn det tryggaste vittnesbörd och gladaste hopp, att E. K. M:t en dag med nöje skall finna mig värdig dess nåd och det förtroende, utom hvilket jag med oro måtte se mig ur stånd att efter önskan kunna ådagalägga den rena vördnad, varma trohet, nit och tillgifvenhet för E. K. M:ts person mig af sjelfva afunden icke skall kunna bestridas, tills jag läggs i grafven. E. K. M:ts» etc.

N. B. Af de 2:ne brefvet åtföljande promemorier har jag särskilte copior.

» *

Dec. d. 13. Jag har nu en tid fått åtskillige underrättelser om den ohyggeliga ton i Sverige nu regerar emot hela arméen och om många uppå mig utspridde osanningar. — Jag såg nu ett bref från en hederlig man i Göteborg till sin vän, hvaruti han så yttrar sig: »Anckarsvärd är i mycken onåd; här är en karl af hans egen corps, som har städat illa till för honom hos kungen, som tror honom vara en ibland de konfedererade, men gör honom den rättvisa, att han är den slugaste och oåtkomligaste af alla. — Här roullerar ett tryckt bref från Finland, det man lånar åt Anckarsvärd. Jag är den enda här, som icke är af den tankan.»6o

Då man känner öfverstelöjtnant Törning nu i Göteborg, behöfver man icke länge gissa hvem den mannen af min egen corps är. Jag har honom dock aldrig förolämpat, men nödgats flere gånger med allvarsamhet emot dess grofva förtal försvara min kung, och flere förmän, som Trollen, Ehrensvärd, Ehrenbill m. fl., hvilka han ofta frånvarande antastat, fast närvarande ingen kan vara mera krypande. Jag väntar mig af honom icke bättre; men jag kunde aldrig föreställa mig, att dennes förtal skulle kunna göra mig illa hos min kung, som jag till denna stund ärligt och troget tjent. — Jag är uti ingen konfederation och mitt samvete ger mig ett lugn, som jag önskar mina fiender och afundsmän. Hvad beskyllningen för finska brefvet

beträffar, så är den för ridicule att förtjena minsta afseende.

* »

*

General grefve Posse visade mig konungens egenhändiga bref, hvaruti han kallas till Stockholm för att ge hvarjehanda upplysningar. — Brefvet var nådigt, men fullt af misstroende till Possens person. — Jag tror likväl att han varit lika skicklig föra befälet som någon annan, han känner åtminstone landet

mer än någon annan, och har äfven mera vana vid affärerne.

* *

*

Generalkrigskommissarien baron Klingsporre är nu här utan penningar, grufvar sig sjelf, bjuder ut riksgäldsobligationer, som utan 12 pr:ct rabatt ingen vill emottaga, visar åt alla baron Ruuths bref med löften om pengar efter några veckor. Han reser nu åt Abo i tanka att negociera. Detta allt oaktadt får man icke tala om brister, utan allt måste stå väl till. Man trycker de faseligaste osanningar, såsom finska brefvet, erinringar till de missnöjde i landet m. m., som ej kan hafva annat föremål än att förvilla folket och reta menigheten emot arméen och adeln. Hvad kan allt detta båda annat än de olyckligaste följder, då ingen vågar eller får med sanning upplysa de förvillade.

Vi hafva nu en hel sommar haft krig, Sveaborg är dock lika öppet på en hel sida, hvilket lätteligen, om en olycka

hände och kriget blefve flyttadt i vårt eget land, kunde ge en tilltagsen fiende lust att entamera detta angelägna ställe. Jag är öfvertygad att, om generalen grefve Jan Sparre nu sjelf förvaltat kommendants-embetet. så hade fästningen genom något provisionelt verk varit sluten och utom fara för surprise, ehuru man nu söker att ursäkta sig med penningebristen, hvilket skäl för honom aldrig blifvit gällande.

Dec. d. 15. Reste grefve Posse, sedan han öfverlemnat befälet till grefve Meyerfelt.

Man hviskar nu om en vinter-campagne, general en chef fått ordres verkställa på första före; men med en tom kassa och en armée utan alla behöfver lär man vara glad fa bli stilla.

Här på Sveaborg sjuknar och dör ganska mycket folk, lika så uti den öfriga arméen och på landet, hvarest reserverne fortplantat sjukdomen bland invånarne. Allmogen plågas grufve-ligen af skjutser och transporter, hvarföre de få ingen betalning. De jämra sig, sucka, lyda och smäda arméen, i synnerhet herrarne.

Den 22. Kom tryckte riksdagskallelsen till den 26 januari uti Stockholm.

Den 27. Skref jag till öfverstekammarjunkaren baron Armfelt följande bref:

»Misstyck intet, min baron, att jag besvärar med ett bref, med ett bref utan krus och kanske ett långt bref.

»Jag börjar med att påminna om major v. Plåtens angelägenhet, som han ofta bedt mig om. Icke kan jag smickra mig, att mitt förord till någons förmån nu kan bidraga; men som major Platen stått under mitt befäl, bör jag lemna honom det vitsord, att han som en skickelig och redelig officerare sine skyldigheter både känner och vid alla tillfällen fullgjort, samt att dess tankesätt alltid utmärkt oförfalskad trohet och nit mot konung och fädernesland. — Öfvertygad det han af min baron är på lika sätt känd, vore allt vidare härom öfverflödigt.

»Tillåt mig nu, min baron, göra en jämförelse emellan öfverstelöjtnant Törnings affär vid Fredrikshamn och min vid Hangö. Major Törning med 6 st. kanonslupar, lika många 18-& kanoner och 350 man angriper det så kallade vaktskeppet6o

utanföre Fredrikshamn, en gammal upprutten jakt med en mast, bestyckad med 6 st. 3-S kanoner på hvar sida och bemannad af 10 à 12 invalider, som genast flydde. Fartyget låg vida utom fästningens kanonhåll, så att ingen kula derifrån kunde komma till undsättning. Detta vaktskepp eröfras utan motstånd och som alldeles odugligt brännes upp. Törning blir öfverstelöjtnant. De andre officerarne få alla orden och någre en grads befordran.

»Jag låter med lika styrka som Törnings passera Hangö udd i åsyn och nästan under 3:ne stora ryska linieskepps kanoner. Jag kanonerar och kanoneras af en rysk fregatt i 4 timmar; emedlertid passerar major Kraemer, angriper en rysk chebeque med minst 200 mans besättning och 10 kanoner på hvar sida af nästan lika ®:igtal med major v. Kræmers 6 kanoner. Chebequen kanoneras och förföljs, under det den ger det ena laget efter det andra, så fort den hann, uti mer än en timme. — Faveur af vind frälsade chebequen att bli tagen, men icke från betydlig skada, hvilken att reparera han måste ligga krängd i 2 dagar. Denna operation i dess sammanhang frälsade många byar från plundring och brand och kungens armée ifrån att svälta i vinter, ty härigenom frälsades öfver 20 transportfartyg, lastade med proviant och beklädnad, ifrån att falla uti fiendens hand. — Jag begärte i underdånighet för major Kræmer en öfverstelöjtnants fullmagt och orden, för de 2:ne äldste fänrikar vid hela eskadren löjtnants fullmagter, och för en enda ganska förtjent och skicklig officerare orden, men ingen fick det ringaste. Jag har nu sjelf vågat directe hos Kongl. M:t förnya min begäran och proportionerat den efter hvad Törnings officerare fått, ehuru emellan vaktskeppets eröf-rande och Hangös tournerande alltid blir mycken disproportion, undantagandes hvad den goda viljan beträffar, som jag är öfvertygad varit lika på alla ställen.

»Min baron, visa mig nu den vänskap att hos Kongl. M:t understödja en begäran, så rättvis i sig sjelf, hvarmed jag ingen annan afsigt haft än kungens verkeliga intresse och hvars afslag väl kan oroa mig, då det utmärker konungens onåd, men aldrig kan göra mig den minsta förebråelse, ty jag trotsar eho det vara må att med minsta anseende af sannolikhet kunna mig någon otro emot min konung tillvita. Jag afrådde tillställningen af kriget, det är sant, men jag har hvarken hem-KRIGET I FINLAND 17 88.

7 i

ligen eller uppenbarligen mot krigets förande lagt minsta hinder. Jag har alla mina skyldigheter med nit och trohet fullgjort vid alla tillfällen efter min yttersta förmåga. Jag har uti min corps alltid underhållit den esprit af enighet, trohet och nit mot kung och fädernesland, som jag hoppas en gång skall göra Kongl. M:t nytta och mig heder. Jag har vid denna flotta så hushållat, att hon nu gjort en campagne och utur sine innan kriget samlade förråder försett örlogs- och galerflottorne med en ansenlig del af sine behöfver och har ännu något öfrigt till nästa campagne. Jag har nu under en tryckande penningebrist öfvertalt private att till en summa af 16,000 rdr sp. förskjuta flottans kassa, hvarförutan hvarken trupper eller handtverkare på lång tid kunnat få deras aflöning och hvarigenom jag afböjt alla de ledsamheter, oordentligheter och missnöjen af en sådan brist annars varit naturliga följder. — Förtjenar allt detta Kongl. M:ts onåd, då bör jag vänta mig den, men annars icke.

»Kanske har jag misshagat Kongl. M:t dermed, att jag yrkade riksdag en moment, då min baron sjelf och nästan alla andra med mig fann det vara enda säkra medlet till kungens hjelp och sakernes återställande i ordning och skick, men då skall hvad jag i det ämnet skrifvit alltid vittna det mitt uppsåt icke varit brottsligt.

»Jag tar mig friheten härjämte bifoga 2:ne afskrifter, de tyckas böra justifiera mig åtminstone från de beskyllningar så sanningslöst om mig äro utspridde rörande d. I7:ejuli. — Får jag begära min barons råd, huruvida jag bör låta dessa certifi-cater uti tidningarne införas eller icke.

»Jag feliciterar min baron till godt slut på dess campagne mot vester och hoppas i vår åter få se min baron här i landet, då kriget äfven torde få bättre utseende på denna sidan.

»Med Guds hjelp skall jag en gång ådagalägga det jag aldrig förtjent min konungs misstroende, derest icke afund och list redan förmått ådraga mig det till den grad att göra mig alldeles onyttig.»II.

1789.

Jan. d. 5. Skref till baron Klingsporre följande bref:

»Nu gör mig penningebristen alldeles rådlös; jag flyr derföre till min barons vänskap och begär dess råd. — Jag ser å ena sidan det ansvar jag mig underkastar medelst badristernes ännu längre döljande, och å andra sidan, huru deras anmälande torde illa uttydas.

»Officerarne lida verkelig nöd, underofficerarne äro uti elände; gemene man både frys och svälter. — Till de senares aflönande har jag länat, så länge det varit möjligt; officerare och underofficerare ha fått intet, allt sedan de från sjön hem-kommo. Båtsmännen hade bort få deras släpkläder, men sakna dem ännu. Sjöartilleriet var nakot, då det från den sena sjö-campagnen återkom; skor, strumpor och skjortor, som dem varit lofvade, fås intet, och just häruti ligger orsaken, att folket sjuknar och dör, och om man fortfar att soignera dem på detta viset, så lärer icke många göra nästa års campagne. — Nu skall jag föda folket med proviant; inga spisar, inga kittlar att koka uti, inga flaskor, ingen ved, allt felar med ett ord.

»Nu borde flottans reparerande och iståndsättande vara under fullt arbete, men jag kan icke företaga det ringaste, utan tvärtom måste jag afdanka de få handtverkare här varit, emedan jag icke längre kan aflöna dem.

»Riksgäldskontorets obligationer har jag bjudit flottans credi-torer, men ingen vill taga dem, ty alla handlande visa bref från sine korrespondenter i Stockholm, att dessa sedlar der med möda säljas mot 16 pr:cts rabatte.

»Det är en sanning, min baron, att om denna tryckande penningebrist ännu något litet fortfar, så kan flottan icke nästa vår vara färdig, så tidigt hon borde vara det.73 STÄLLNINGEN I FINLAND 17 89.

»Hvarjehanda saker borde nu köpas, som andra årstider icke kunna fås, som äro oumgängelige, men penningar felas äfven dertill.

»Stora flottan tog härifrån utaf mitt samlade förråd 800 famnar ved. nu finns här intet. Landshöfdingen skaffar intet, ingen taxa. De få af allmogen, som föra hit några lass, profitera af badristerne, begära 10 à 12 dlr k:mt för ett lass, hvaraf 5 utgöra en famn; man måste antingen betala eller frysa, och som hela staten är berättigad till ved in natura, så är väl billigt, att kronan käns vid det pris, som bevisligen går och gäller. För flottan fordras minst 4 à 500 famnar ved ännu i vinter, utom hvad som bör vara i beredskap till flottans utrustande nästa vår. Gud vet hvar det skall fås.

»Summa, min baron, allt felar och far jag intet snart så mycket penningar, att flottans skulder kunna betalas, aflönin-garne utfalla och arbetet som sig bör drifvas, så kan jag ansvara för ingenting; ty, min baron, att sätta en hel flotta i stånd efter en campagne till en annan är intet hastverk, utan fordrar tid.»

• • »

Jag talte i dag med löjtnant v. Törne, som varit adjutant hos general Carl Armfelt. Han berättade alldeles öfverensstämmande med hvad jag för några dagar sedan hörde utaf major Hartmansdorff, att Hastfehr supponeras vara uti intelli-gence med Sprengtport och Ryssarne och att mycken anledning är till trovärdigheten häraf och att Hastfehr varit öfver och talt med general Sprengtport och någon annan rysk general. Som säkert visste Törne, att dess bror, som kom ifrån Ryssland och nu sitter i arrest på Svartholms fästning, varit adresserad till Hastfehr med bref af mycken betydlighet, men att han i stället för Hastfehr träffat öfverste Stedingk, som tagit brefven emot och arresterat Törne. Han hade äfven haft en päls med sig från kejsarinnan till Hastfehr, den han likväl lemnat efter sig uti Nyslott. Detta lemnas i sitt värde och åt tiden att upplysa; men nog vore det nedrigt af Hastfehr, att sedan han af kungen lät nyttja sig som ett redskap till krigets början de, nu agera traitre.74

STÄLLNINGEN I FINLAND 17 89.

Delamotte berättade mig i dag, att löjtnant Wessman, densamme, som efter Hastfehrs rapport, den jag sjelf läst, blef allraförst af Ryssarne attaquerad, skall nu vara i Helsingfors och hade i går för flere af sina vänner berättat, att han, Wessman, som icke vetat af något skälmstycke, hade blifvit detacherad mot gränsen med en trupp infanteri, stannat på den honom anviste post och detacherat framför sig en underofficer med någre man mot en framför liggande skog. Han hade ordres att ge noga akt, om några fiendtligheter från gränsen skulle spörjas, att sådant genast baron Hastfehr rapportera, men sjelf icke öfverge den honom anviste post, derest han icke af

fienden blefve dertill tvungen. Kort efter sin ankomst fick han från den detacherade underofficeren rapport, att han sett folk i skogen och hört några skott, hvilket han genast till Hastfehr rapporterade, men gaf sig sjelf fram till underofficeren för att bli nogare underrättad, då han sjelf uti skogen sett folk springa af och an, skrika och äfven hört några skott, men ingen kula, så att han var fullt öfvertygad de skjutit med löst krut. — Han kunde icke säga, huru folket i skogen varit klädda, emedan han endast sett dem skymta mellan träden då och då. — Sedan detta skjutande upphörde och våra trupper då gingo öfver gränsen, har han Wessman, fast alltid uti avantgardet, icke sett någon rysk soldat eller hört något skott förr än vid Nyslott, och har han då först efteråt begripit, att den första attaquen var en tillställning af vederbörande.

Penningebristen fortfar och eländet tilltager dagligen. Baron Klingsporre har återrest till Åbo genom Tavastehus och på begge ställen gjort misslyckade försök i negociationsvägen. Häraf kan slutas att det är lättare reta en populace till ovett mot hederligt folk än förmå de välmående att för allmänna saken uppoffra deras goda. Jag vet emellertid rättnu ingen råd emot de på alla håll tryckande bristerne. Jag eger väl ännu sjelf någon kredit här på stället, men ho vet, hvad tack jag en gång far, för jag nyttjar den?

I dag reste Sederholm från Helsingfors till riksdagen.

Jan. d. 6 kl. 9 f. m. kom öfverstelöjtnant baron Munck till mig, berättade det han i går ganska hastigt företagit sig hitresan för att underrätta sig om sanningen af hvad öfverstelöjtnant Ridderstorm i Borgå för både Munck och Klingsporren

berättat, nemligen att jag, biträdd af Jan Adam Cronstedt och major Adlerstråle, skulle här i garnison och på landet häromkring hafva upptagit alla riksdagsfullmagter och att jag derföre betalt ryska pengar och har han lofvat skaffa underrättelse, huru mycket jag betalt för hvarje fullmagt; att jag icke kunde fa Bergenklots fullmagt vid enkedrottningens regemente, icke heller kapiten Knorrings vid Stackelbergska, ehuru jag mig ganska mycket derom bemödat; att jag och Rosenstein skulle mycket arbetat att få handelsman Burts till riksdagsman för Helsingfors, och att Rosenstein der utdelt pengar bland det mindre borgerskapet; dock hade han sagt sig hafva denna berättelse hvad Rosenstein beträffar af Svedenhjelm, som ock skall hafva hindrat att jag oaktadt gjorde försök icke fått några riksdagsfullmagter utur svenska bataljon af enkedrottningens regemente, med en mängd absurditeter och de allragrofvaste, grundlösaste osanningar. — Muncken sade, att Ridderstorm yttrat sig vara sinnad resa till Lovisa och berätta allt detta för general en chef; bad mig derföre resa dit och med general en chef härom begära få mig justifiera, hvilket jag äfven ämnar.

Muncken bad mig med tårar i ögonen förlåta, att han i går verkeligen på mig varit ond, och han var ganska rörd öfver den orätt man velat göra mig, hvarom han var så mycket mera öfvertygad, som han talt vid alla dem Ridderstorm namngifvit, att jag dels fatt dels icke kunnat erhålla fullmagter utaf, och alla af denna beskyllning varit lika förundrade som jag och vid deras själars salighet intygat, det icke minsta fråga directe eller indirecte om något sådant varit, ja flere af dem, hvilkas samtal med mig Ridderstorm ganska noga upprepat, hafva med all sanningsenlighet förbannat sig uppå, att de mig icke sett, mindre med mig talt, på ganska lång tid och visst icke sedan riksdagen blef bekant. Muncken trodde, att Manner-skantz i hela denna tillställning har någon del, hvartill han sade sig hafva flere anledningar. Dermed må vara hur det vill; jag anklagar ingen; en så nedrig last för straffet med sig och tiden upplyser allt. Jag har icke af någon enda officer uti min egen corps hvarken begärt eller disponerat någon fullmagt, icke min egen en gång, ännu mindre har jag begärt eller ens tänkt begära någon annans. På landet har jag icke varit, ingen utskickad haft och med ingen landtbo talt. Men hur kan man vara nedrig nog att uppfinna och sammansätta dylika historier

och det emot en menniska, som aldrig förolämpat hvarken Ridderstorm eller Mannerskantz, snarare alltid visat dem icke endast höflighet utan vänskap och förtroende? Cronstedt och Adlerstrålen äro icke mindre än jag förtretade uppå Ridderstorm, ja vi ha den satisfaction att höra hvar redelig och ärlig menniska med fasa nämna

honom.

Muncken återreste.

I dag berättades äfven, att öfversten baron Stackelberg varit i går som hastigast här på fästningen och att kapiten Reutersköld vid dess regemente fått hemliga ordres resa bort med i korporal och 3 soldater af dess compagnie, man vet ej hvart, men supponerar till någons arresterande.

Kl. 4 e. m. fick jag en billet från öfverstelöjtnant Rosenstein med varning att skaffa mina papper i säkerhet; ehuru han väl visste att jag icke borde frukta något, så kan man dock ej vara säker uti en tid, då våld börjar synas gå för rätt.

Jag reste in till Rosenstein och fick der veta, att Reutersköld skall arrestera Montgomeri och att på en gån g i morgon f. m. skola flere arresteras; till Helsingfors voro äfven ankomne flere officerare med soldater i dylika ärender, utan att man visste hvem det gäller; desse fortsatte dock resan ur staden mot afton.

Jag berättade Rosenstein hela Ridderstormska historien med hvad han och Svedenhjelm uppspunnit om honom, hvaröfver han blef ganska förtretad.

Jan. d. 8. Reste jag till Lovisa, kom fram kl. l/2 12 om natten; en passant talte jag uti Borgå vid baron Munck, som berättade mig, att baron Klingsporre varit ganska missnöjd deröfver, att Muncken sagt mig namnet uppå min calomnia-teur m. m.

Den 9 talte jag vid general en chef grefve Meyerfelt, som ej nekade, att en man för några dagar sedan berättat, det jag skulle samlat några och tjugo riksdagsfullmagter, men dess namn ville han icke nämna; men då jag nämde Ridderstorm och att han för både Munck och Klingsporre gjort samma berättelse, sade generalen, att det var han, med tillägg, att han dertill satt ingen tro och att jag ej borde bry mig om hvad en sådan säger. — Jag talte derefter med baron Klingsporre, som avouerade allt hvad Muncken sagt mig om Ridderstorms

rapport, men yttrade sig vara mycket ledsen, att Muncken nämt Ridderstorm, och att han icke kunde publiquement tillstå hvad han nu emellan 4 ögon sagt. — Jag deremot försäkrade, jag publiquement ämnar förehålla Ridderstorm dess infamie och dervid citera både Klingsporre och Munck som mine sagesmän; det far på dem ankomma att tillstå eller neka hvad de mig sagt, allt som hvar och en af dem finner sin heder uti att skydda oskulden eller understödja infamien.

Nu var kunnigt att general Carl Armfelt, Montgomeri, v. Otter, Hästesko, Otto Klingsporre och major Klick skulle arresteras eller voro det redan; v. Otter och Otto Klingsporre kommo äfven i dag till Lovisa. Då jag ville göra desse fångar en visite, hindrades jag af baron Klingsporre under förevän-ning, att det kunde i anseende till min egen ställning tydas illa. Jag lät då bli, men försäkrade baron Klingsporre, att min ställning är i anseende till mitt samvetes renhet och lugn sådan, att den kanske förtjente mångens afund, och att jag önskade det hvar och en mot kung och fosterland tänkt och gjort som jag, så behöfde vi kanske icke frukta allt det onda, oss ännu torde återstå. Baron Mauritz Klingsporre syntes mycket rörd öfver sin brors arrest; men en viss man sade mig, att det för honom hade ingen fara, hvilket framtiden får utvisa, när komedien en gång slutas.

Baron Gyllengranat, öfverstelöjtnant vid Upplands regemente, visade mig mycken vänskap, sade mig åtskillige anekdoter, huru jag varit förtalt af baron Klingsporre m. fi., hvilket allt får bli för deras räkning. Jag har ingen förolämpat och uti mina skyldigheter icke felat; hade dessa herrar haft skäl, så hade de förmodligen sagt mig i synen hvad jag felat, som utmärkt mera heder än att visa all höflighet och frånvarande förtala. — Gyllengranat var rädd att visa det vi taltes vid, så att vi till dess qvarter gingo hvar sin väg; till den grad är sammanlefnad och förtroende nu förstördt, att en vän icke vågar offentligen se eller tala vid en annan. Man kan ej utan yttersta bedröfvelse betrakta vår nu varande ställning.

Så snart jag hos general en chef ätit middag, fortsatte jag åter resan till Vesterkulla; i Borgå talte jag åter vid

Muncken och berättade honom mine entretiens med general en chef och Klingsporren; han var glad att dessa herrar instämt uti den berättelse, han om denna sak gjort, och försäkrade heligt, det

han aldrig återkallar hvad han derom sagt för mig, Cronstedt, Adlerstråle, Nordenstam och flere, och förklarade för öfrigt Ridderstorm i högsta måtto infame. Kl. 1/2 2 om natten kom jag till Vesterkulla.

Den lO kom kapiten Jägerhorn till Vesterkulla, berättade mig general Armfelts arresterande och Klickens flykt. Jag for i eftermiddag in till Sveaborg.

Den 14 hade mitt regemente generalmönstring, då alla klagade, att de icke fått ut sine tillökningspenningar under expedition, sine löner, och den provianten nu tillhörande en skilling om dagen på hvar man. — Mannerskantz mönstrade, stammade och lofvade hjelp, hvarmed ingen gifvit sig till frids, om jag ej sjelf tröstat dem, då alla blefvo nöjde.

Den 15 och 16 mönstrades enkedrottningens lifregemente och Stackelbergs regemente med artilleriet; alla förde enahanda klagan.

Nu omtalas, att brigadchefen friherre Hastfehr tillika med dess adjutant kapiten Fieandt på kungens befallning skola af öfverste Stedingk vara arresterade. — Härom fälles många omdömen; jag inställer mitt till framtiden.

Öfverste Brunow har fått ordres resa till Stockholm, och Stedingk således befälhafvare i Savolax och Karelen efter Hastfehr. Berättelsen löper, att Stedingken gifvit någon rapport, i anledning hvaraf Hastfehr blifvit arresterad.

Major Danqvardt vid flottan reste i dag till Stockholm; jag skref med honom till Kongl. Maj:t, till hertig Carl, till öfveramiralen och till baron Ruuth om de härvarande penningebrister och afsade mig allt ansvar, om för brist af penningar flottan icke nog tidigt är färdig till nästa campagne. — Jag skref äfven till hertig Fredrik, baron Gust. Armfelt och till statssekreteraren Carlson. — Afskrifterne till dessa bref förvaras särskilt.

Den 17 instälte sig uppå skedd kallelse hos mig kl. g f. m. öfverstelöjtnant Ridderstorm, åtföljd af kommendanten öfverste Mannerskantz, då redan hos mig funnos församlade grefve Jan Adam Cronstedt af enkedrottningens regemente med kaptenerne Nordenstam, Gutafskij, Peyron och Debeche, af Stackelbergs major Adlerstråle, kapitenerne Stjernskantz, Mannerstråle och Knor-

ring samt öfver 30 officerare af min egen corps. Jag berättade för alla huru Ridderstorm mig beljugit; han böd till förklara och ursäkta sig, men mer än uselt, så att nedrigheten af hvart ord bekräftades och fegheten var målad i hela hans physio-nomie. — Jag frågade alla närvarande, huru de anse hans uppförande, och fick af alla med en mun till svar: »högst gement och ovärdigt*, hvarpå jag visade honom dörren och hade möda hindra mina unga officerares ifver, hvilka säkert sönderrifvit honom i stycken, om jag ej sjelf stillat deras hetta. Alla voro förundrade, att kommendanten följde honom tillbaka, likasom de kommit. Kommendanten böd äfven till några gånger tala till Ridderstorms försvar, men så dåligt, att man derå icke kunde hafva minsta afseende. Summa: Ridderstorm humilie-rades i den alldra högsta grad och Mannerskantz gjorde sig sjelf mycken tort.

Jan. d. 21. Jag skref i dag till öfverstekammarjunkaren baron Armfelt följande bref:

»Alldeles okunnig, hvem nu sköter afiarerne och alltid säker om min barons nit för Kongl. M:ts tjenst, tar jag mig friheten göra en liten påminnelse om flottans angelägenheter.

»Årstiden börjar avancera och brist uppå penningar sätter mig alldeles ur stånd att det minsta kunna företaga till flottans utrustande för nästa campagne, hvars utgång jag tror till en stor del bero af flottans tidigare eller senare utlöpande.

»Några kanonslupar och andra småfartyg hade bort byggas, hvartill virke fins af hvad jag före kriget samlat; kostnaden kunde således icke bli betydlig och arbetet kunde lätt medhinnas, om jag nu fick börja, men allt hvilar,

hvilket aldrig går an. Jag har vågat anmäla detta hos Kongl. M:t uti ett underdånigt memorial, som major Danqvardt förde med sig; men man berättar så mycket om konungens onåd emot mig, att jag börjar frukta, det denna min nit också blir illa ansedd.

»Jag är oskyldig, min baron, så oskyldig som barnen, hvilka ännu ofödde äro, till de beskyllningar, man inför konungen gjort mig och hvaruppå han dess onåd grundar. — Jag har varit för dristigt uppriktig, men aldrig traitre. — Jag vet, man skyller mig äfven att vara paskvillskrifvare. Jag är till denna nedriga beskyllning lika oskyldig. Jag känner den92

mannen, hvilken i Göteborg så har bjudit till städa för mig och, om en rättvis Gud fins, faller han en gång sjelf i den grop, han åt mig gräfvit. — Härmed må vara hur det vill, men om jag ock uti affarerne misstänkes, så lider konungens tjenst härigenom. — Till denna stund har jag efter min yttersta förmåga sökt mina skyldigheter till konungens nöje fullgöra och så länge jag lefver, blir detta min föresats, han må derföre straffa eller belöna. — Jag glömmer aldrig sista gången, då Kongl. M:t med nåd bemötte mig: det var vid Summa. Jag lade då icke minsta hinder emot konungens plan, utan faciliterade den allt hvad hos mig stod. — Jag hade då föresatt mig att göra mera än kungen begärt och väntade af mig, derest den olyckliga reträtten icke så oförmodadt mellan-kommit. — Hvad har jag sedermera syndat? Ingenting, nej, om jag ock undersöker mina hemligaste tankar, så kan jag icke ändå det ringaste förebrå mig. Ingen enda af mina ovänner kan ega mitt samvetes lugn. Ingen enda af dem kan redligare tjena konungen och fäderneslandet än jag.

»Min baron, visa mig nu den grace och vänskap att, om möjeligt är, fria mig ifrån misstankar uti affarerne; det är för konungens skull jag ber derom. Hvad för öfrigt misstankarne mot min person angår, så rättvisar tiden mig. jag är säker derom.»

* # »

Jan. d. 26. Skref jag åter till baron Armfelt med norra posten följande bref:

»Förleden onsdag hade jag äran skrifva Tit. till med södra posten, men osäker om det kommit fram, tar jag mig åter frihet besvära med några rader.

»Penningar felar till allt, hvaraf jag hindras, som sig bör, sköta flottan och att nog tidigt få allt färdigt till nästa cam-pagne. Intet vet jag heller, hvem jag uti affarerne skall adressera mig till; men jag känner min barons tillgifvenhet för K. M:t, och det är för konungens eget bästa jag ber, att Tit. ville skaffa mig penningar och förtroende uti affarerne. Jag har aldrig bedragit kungen, aldrig förtjent de misstankar, hvarmed han oskyldigt straffar mig, och det hoppas jag tiden skall upplysa; mitt samvete förebrår mig ingenting.

»Får jag nästa campagne föra skärgårdskriget och får behofverne dertill, skall med Guds hjelp ingenting försummas; far åter någon mera kunnig och förtjent detta förtroende, så skall jag visa, det jag också lärt att lyda.

»Tit. känner nödvändigheten af skärgårdsflottan i detta kriget och derföre hoppas jag Tit. åtager sig våra affärer.

»Hangö uddes försvar bör i tid företagas; ha vi ej kanoner der, så snart isen går, fruktar jag det blir försent.»

* *

*

Febr. d. 1. Baron Klingsporre ankom i dag till fästningen och spisade hos mig till middagen. — Han syntes brydd öfver penningeställningen, böd dock till att hålla god mine och utlät sig att utredningskommissionen lofvat tillräckelige penningar till medlet af denna månad. — Jag beskref för honom nödvändigheten att nu förse mig med penningar för att kunna med allvar företaga flottans tillredande; han medgaf allt, axlade sig och dermed var intet hulpet. — Så ha nu vederbörande ställt till att den dyrbaraste, den angelägnaste tid skulle försummas, om

jag ej sjelf varit omtänkt redan långt för kriget att förse flottan så rikeligen, den befanns vid krigets början, och om jag ej nu nyttjat egen kredit, uppå hvilken jag redan hos privata negocierat 20,000 rdr till aflöningar och sjukhusens underhåll, hvarförutan allt redan länge sedan hade afstannat, och fast jag detta gjort, är man dock icke nöjd med mig, och hvarföre? För det jag ej smickrar, ej kryper, ej bygger slott i luften, utan ärligt och utan flärd tjenar min kung och mitt fädernesland.

Den 2. I dag kom norra posten af d. 19 jan., medförde icke särdeles nytt. Riksdagsmänsvalen hade ömsom utslagit mot och med, dock tror man, att de utspridda mångfaldiga osanna rykten och anlagde planer skola förskaffa kongl, partiet en deciderad pluralitet uti de tre ofrälse stånden.

Febr. d. 16. I dag ankom åter norra posten af den 2:e dennes. — Medförde intet särdeles nytt, endast rykten om hvarjehanda förändringar i sjelfva regeringssättet, om befaradt buller och oväsende, om arméens flottas sammanslagning med

amiralitetet m. m., som är mindre värdt anteckna uti en tid, tusendetals rykten spridas, det ena mera rasande än det andra.

Här förefaller ock sällan eller aldrig något af värde. — Sinnena söndras allt mer och mer, oredan tyckes tilltaga uti alla saker. Penningebrist och sjukdomar trycka allt mer och mer, så att här är ett verkligt elände. Jag har nu hela tiden med egen kredit underhållit hela verket; då jag begärt assi-stance till kronans kassa, har mig svarats: ja för er skull så mycket jag kan och mot er egen sedel, men icke mot kassans, och mina sedlar äro nu ute för öfver 20,000 rdr. Om jag ej understödt och sörjt för stora flottans efterlemnade sjuka, 7 à 800 till antalet, så hade de creverat. — Härom hade likväl ingen anmodat mig och kommendanten ville alldeles icke befatta sig med dem; vid flottans afsegling glömde man alldeles bort dem.

Jag skref i dag till öfveramiralen grefve Ehrensvärd följande bref:

»Det är först i dag, jag genom major Danqvardt blifvit underrättad om Tit. ankomst till Stockholm. — Att Tit. varelse der måtte blifva nöjd och hela riksmötet aflöpa till K. M:ts och rikets bästa är min och allés vår uppriktiga önskan.

»Icke för riksdagen, men för afTärerne, för beredningen till nästa års campagne hade jag önskat få inställa mig i Stockholm, men som utan kallelse det icke kan ske, så måste jag väl här afvakta vederbörlige ordres om flottans tillredande, hvilka jag önskar icke måtte för länge dröja.

»Här sprides ett rykte att arméens flottas fartyg mycket klandras, att arméens flotta under förflutne campagne ingen ting gjort, och att derföre arméens flotta skall med amiralitetet sammanslås. Jag önskade mig mera tid än jag nu har att yttra mig öfver dessa tre omständigheter, men Tit. torde tillåta mig att försäkra, det arméens flottas fartyg, hvart och ett för sig betraktadt, ega alla de egenskaper ett skärgårdskrigs särskilta och oändeliga händelser af dem fordrar; att om småsaker uti fartygens detaljer tarfva någon ändring, är allt sådant obetydligt och kan aldrig förringa fartygens värden. Arméens flotta har från krigets början och tills den genom

isen arbetade sig hit fullgjort allt hvad af henne fordrats. Jag har ingen befallning fått, den jag icke fullgjort till alla delar. Fientliga skärgårdsflottan vågade knappt visa sig, och de få galerer, som syntes vid Fredrikshamn, flydde genast. — Arméens flank var alltid säker och hela skärgården skyddades för ströfverier. — Hvad som skedde vid Hangö, torde varit ogjordt, om arméens flotta haft befallning sträcka dess omsorg dit, innan en rysk eskader sig der så fördelaktigt stationerat. Hvad arméens flotta sedan der gjorde just i det rätta ögnablick, då kungens transport och landets invånare å nyo hotades, vittnar säkrast om fartygens nytta, att flottan är rätteligen sammansatt, och att de, som föra henne, förstå skärgårdskriget. Att arméens flottas sammanslående med

amiralitetet just nu vore för K. M:ts och rikets tjenst högst skade-ligt, behöfver jag för Tit. icke bevisa. Men mitt uppförande under tillställningen och fortsättningen af detta kriget önskar jag för Tit., för hvar opartisk och kunnig militär, för hvar redelig medborgare fa lägga i full dag. Min konungs nytta och heder samt fäderneslandets välfärd har jag alltid egt till föremål. Icke ett enda tillfälle att vara nyttig har jag försummat, men sökt alla möjeliga. — Jag anhölt hos H. K. H:t hertig Fredrik att få gå ut under sjöbataillen den juli, och flere gånger hos K. M:t att med min flotta få gå mot gränsen, innan dess nådigste befallning dertill ankom, hvilken genast med all success och ordning verkstältes. — Jag begärde äfven af hertig Carl uttryckelig befallning att utan ansvar for utgången få attaquera vid Hangö de ryska linieskeppen, men han nekade mig det.

»Jag har väl hört, att en viss amiral här velat klandra våra turuma, men som han aldrig derom yttrat sig för mig, så har jag icke aktat värdt sätta deras försvar i fråga; men med all den aktning jag är samma amiral skyldig, vågar jag dock tro, det han hvarken känner vår skärgård, dess krig eller dess krigsbehofver.

»Batteriers anläggande vid Hangö udde har jag projekterat, men om verkställigheten icke fått någon den minsta befattning. Jag har ytterligare derom påmint men allt hvilar ännu; få se om detta blir försummadt, hvem då far skulden?»

Relation.

Sedan annotationer, dem jag mig sjelf till minnes, mina barn törhända till någon nytta och till upplysning i vår tids historia, utan allt annat ändamål stundom anfört, blifvit af-brutne genom den mest oförmodade händelse, vill jag nu i största korthet bjuda till att med sanningens renaste drag uppteckna denna händelse.

1789 d. 2 Mars kl. il f. m. kom till mig uppå Sveaborg uti min kammare hel reseklädd med kurirbricka löjtnant Spalding vid arméens flotta, sade sig hafva fört en de-peche till öfverste Mannerskantz från Kongl. M:t och helsade mig för öfrigt från öfveramiralen grefve Ehrensvärd. Jag frågade, hvad nytt i Stockholm? Han svarade då, att mycket buller varit på rikssalen och att Kongl. M:t låtit arrestera och på flere ställen innesluta flere herrar af ridderskapet och adeln, hvaribland han nämde grefve Axel Fersen, baron Carl De Geer, generalen grefve Fredrik Horn med flere, hvilka nu allmänt äro bekante; rätta orsaken härtill kunde Spalding icke uppgifva. — Efter Spaldings bortgång kl. 12 om middagen gick jag in till min hustru, berättade henne nyheten, som gjorde henne mycket bestört så väl som några tillkomne vänner, jag bjudit till middagen och hvaribland jag nu minnes öfverstelöjtnant baron Fleetwood och majoren grefve Joh. Ad. Cronstedt.

Så snart vi spisat, åkte jag in till Helsingfors uti något ärende, träffade der åtskillige vänner, hvaribland öfverste Pfeiff vid enkedrottningens regemente och öfverstelöjtnant baron Silfversköld vid artilleriet, hvilka högeligen undrade, hvad Spaldingens depeche kunde betyda, och voro mycket bestörte öfver de tidningar han medförde. — Kl. 5 e. m. reste jag hem och såg vid min ankomst till Sveaborg fänrik Aug. de Frese på stranden likasom vänta på mig, vända om och gå framför mig mycket beställsam. Så snart jag stigit ur slädan och gick uppföre trappan i mitt hus, mötte mig min hustru och med någon oro berättade, det major de Frese (place-major på Sveaborg) hela eftermiddagen roderat utanför huset med

dess son och flere gånger frågat mine honneursposter, om jag vore hemkommen. Jag bad min hustru, under det vi gingo uppföre trappan, att vara tranquil, försäkrade henne att ehvad också hända kunde, sade mig mitt samvete att jag borde ingen ting frukta. Knappt var jag inkommen i min kammare, då jag genom fenstret såg Fresen med dess son komma. Jag bad min hustru lemna mig allena, det hon gjorde. Fresen kom in, lemnandes sin son uti förmaket. Fresen började genast mycket grant tala om sin vänskap, sin stora aktning och tillgifvenhet för min person m. m., som varade rätt länge, att jag måste be honom sluta preludierne och komma till sjelfva saken, då han sade sig hafva den oangenäma kommissionen att antyda mig arrest, upptog ett papper, hvilket han visade mig, föregifvande att det vore afskrift af Kongl. M:ts ordres till öfverste Mannerskantz, dem löjtnant Spalding medfört. Jag svarade härtill, att jag uppå ingen afskrift låter arrestera mig, utan om några sådane ordres från Kongl. M:t vore ankomne, begärde jag få se dem, hvarpå Fresen med detta svar afsände sin son till

kommendanten öfverste Mannerskantz. — Som Fresen hela denna förvillade tiden mot mig fört sig falskt och nedrigt upp, fjäskat och berättat för vederbörande ofta de gröfsta osanningar, ofta de orimligaste suppositioner, äfven tagit del i Ridderstorms gemena anläggning, hvarom jag var fulleligen öfvertygad, fortröt mig högeligen, att han nu började med vänskapsdeklarationer, hvilket jag honom allvarsamt förehöll och det med all den uppriktighet, mitt rena och lugna samvete tillät. Han förebar idel flata ursäkter, hvilka endast vittnade om ett lågt tankesätt och en svag karakter.

Mina officerare, som fått anledning frukta något ondt vara å färde, började emedlertid att hos mig samlas med sablarne på sidan, och innan kort var rummet fullt. De frågade hvad detta betydde. Jag sade dem det och att jag nekat gå i arrest, innan jag fick se kungens egne ordres. Underrättelsen verkade hos dem alla en mig alltid smickrande bestörtning och ifver; de slogo sig på sablarne och bådo mig taga ett partie, försäkrande att lyda mig till sista bloddroppan. Då kom unga Fresen tillbaka med kungens ordres in origi-nali. Jag tog af honom orderne och läste sjelf upp dem högt, hvarefter jag lemnade dem till place-majoren med yttrande till86

min officerscorps, att jag igenkände detta vara konungens ordres, att jag respekterar och lyder dem, så väl nu som jag det alltid tillförne gjort, tog min sabel på väggen och lemnade den till major de Frese. Mina närvarande officerares bestörtning, det mummel, som tillkännagaf deras häftiga känslor, deras tårar, som strömmade och vittnade om deras ömma deltagande uti den orättvisa mig öfvergick, allt detta gaf mig de ojäfaktigaste vedermälen om deras tillgifvenhet. Jag kände mig deraf ljufligt smickrad, och mitt samvetes tillfredsställelse njöt deraf lika som en ny styrka, hvilken upplyfte min själ vida öfver det våld man mot mig öfvade. Som konungens ordres till kommendanten innehöllo, det han på det noggrannaste borde försäkra sig om mina papper, gaf jag place-majo-ren genast mina nycklar till byrå och skrifbord, visade honom allt och bad honom taga hvad honom behagade. Jag behöfde ingenting dölja och hade intet att frukta. Detta allt verkställdt, gick jag in till min hustru och syster, berättade hvad som händt, och bad dem vara tranquile; der voro äfven några vänner tillkomne. Alla voro ganska bestörte och bedröfvade; men mitt sinneslugn tillfredsstälde dem. Min hustru tog genast sitt partie att följa med, hvilket jag ej kunde neka henne, ehuru årstiden var den svåraste och resan skulle ske norra vägen. Jag gick åter upp uti min kammare, der Fresen ännu var sysselsatt att revidera mina papper. — Fresen pro-ponerade mig att följa sig upp till högvakten med tillåtelse att öfver natten få hvila hos honom, hvilket mig högeligen förargade, så att jag med någon ifver svarade, att Kongl. M:t har befallt, det jag skall arresteras och föras till Stockholm, men icke att jag dessförinnan skall insättas uti något arrest-rum; jag hoppas derföre få sofva öfver natten uti mitt hus, hvarest Ni eger makt att bevaka mig, huru ni åstundar, men icke utan våld låter jag föra mig härifrån i afton. Härtill svarade alla mina officerare med en mun: Öfversten skall sofva i sitt hus i natt, och bjuder någon till att taga honom härifrån, så skall blod rinna först. Härvid tillkom kommendanten, hvars onekeliga skyldighet jag tror det varit, att sjelf annoncera mig arresten, så väl efter han och ingen annan hade konungens ordres dertill, som ock i anseende till den gamla vänskap, vi många år med hvarannan som kamrater plägat, ehuru han under detta kriget äfven emot mig fört en

mindre värdig conduite i synnerhet uti Ridderstormska saken. Konungens ordres innehöllo helt kort, att Tit. Mannerskantz hade att vid undfåendet deraf genast försäkra sig om min person, under säker bevakning sända mig till Stockholm, samt noga försäkra sig om alla mina papper; de voro daterade den 20:è februari. I anledning häraf tillsade mig nu kommendanten, det jag dagen derpå skulle resa norra vägen, efter i hafvet var menföre, och att fänrik de Frese skulle föra mig, hvarvid place-majoren hade den godheten att yttra sig, det han just utsett sin son att uppassa mig under resan (som hans egne ord lydde). Jag frågade då, om mig ej tilläts taga min egen domestique med mig, som dock biföllს.

Ehuru det verkeligen förtröt mig att bli förd af en ännu icke stadgad yngling, då de andra öfverstarne, hvilka för brott voro arresterade, hade blifvit förde af stadgade karlar, majorer och kapitener, yttrade jag dock häröfver icke minsta missnöje, men mina officerare frågade genast kommendanten, om det var hans allvare, att fänrik de Frese

skulle föra mig, hvartill han svarade ja, hvarpå de alla med en mun sade: »nej, vi anse icke vår öfverste nog säker i Fresens händer, vi utbedja oss att sjelfve få nämna dess ledsagare». Kapiten Ramsay steg fram och frågade om kamraterne hade förtroende för honom, ville han föra mig, då de åter alla med en mun och nog häftigt yttrade sig att: kapiten Ramsay och ingen annan skall fora vår öfverste, hvartill vi anhålla och ingalunda tvifla om kommendantens tillstånd, då vi försäkra att en för alla och alla för en gå i borgen, att vår öfverste varder lemnad på den ort och ställe, som anbefalldt varder. — Efter hvarjehanda invändningar häremot lemnade kommendanten änteligen sitt bifall, hvaröfver major de Frese visade sig tydeligen missnöjd; förmodeligen har han föreställt sig att denna vigtiga kommission skulle göra dess sons lycka. Under alla dessa scener var jag stundom nog upprörd af förargelse öfver den falskhet, som utmärkte hvart ord, hvart steg af kommendanten och major de Frese. Änteligen slöts denna första act ungefär kl. 8 om afton, då kommendanten och place-majoren togo afträde efter att hafva rafsat till sig mina papper. Ramsen tog emot min bevakning, arrestposter i stället för honneurs-poster sattes för mitt hus, och jag fick i fred tillbringa afton med min famille och bereda mig till den andra dagen före-

stående resan. Allas ansigten voro fulla af bestörtning och bedröfvelse, mitt husfolk, mina underhafvande och snart sagt hvarenda fästningens innevånare, högre och lägre, tog lika del i mitt öde, några enda afundsmän, fjäskare och lycksökare undan tagne.

Den 3 Mars. Gjorde mig resefärdig, öfverlemnade befälet till baron Fleetwood och fick uppå flottans kontor betyg, det jag under förflutne penningelösa tider å egen kredit uppnegocierat och i kassan insatt 18 à 20,000 rdr, som allt ännu var obetaldt och hvarförutan de allranödvändigaste arbeten och beredelser till nästa campagne hade måst afstanna.

Jag begärde och fick kommendantens tillstånd att taga afsked af min officerscorps, som till den ändan sig församlat uti mina större rum. Jag gick då in till dem, åtföljd af kommendanten, och förde mina små gossar en i hvardera handen. Jag frågade, om någon ibland dem hos mig kände några fel, som förtjenade hvad mig nu hände; om jag åsidosatt mine undersåtlige pligter, om jag försummat uppmuntra dem till sina skyldigheters iakttagande; om jag bland dem fört förrädiska samtal; om jag fegt fört dem mot fienden, då tillfälle dertill sig visat m. m., och jag besvor dem vid allt hvad heligt och kärt de i verlden egde att låta sanningen tolka deras svar. — Nej, ropade alla med en mun: Vi önska få följa er i döden, få dö för er. — Jag utbad mig då deras vänskap, deras hugkomst; att mina barn, visandes dem, måtte få röna frukten af den tillgifvenhet, hvarmed de mig alltid hedrat, i händelse det skulle behaga den Högste att tillåta afund och ilska att på ett eller annat sätt för alltid skilja mig vid en så respectable och af mig så älskad corps. Jag önskade dem Guds välsignelse, segrar och ära. Strömmar af tårar voro deras enda svar, alla trängdes att fa kyssa mina händer. Jag omfamnade dem, blandade mina tårar med deras och ändteligen slet mig ur deras armar, och det vore mig nu omöjligt att beskrifva denna scene, så rörande den var. Jag måste till kommendantens heder nämna, att hans hjerta ej härvid var utan känslor och dess ögon ej utan tårar. — Hela dagen var mitt hus fullt af folk från Helsingfors och fästningen, som ville taga afsked, betyga deras deltagande och önska mig Guds välsignelse, alla med rörelser, hvaraf hug-

komsten hela min lefnad uppväcker ljufva, smickrande och tillfredsställande känslor. — Damerna voro äfven och togo det ömmaste afsked.

Kl. Vs 5 e. m. skedde afresan, då mitt hus, trapporne och hela planen var uppfyld af folk, högre och lägre, som alla önskade oss Guds välsignelse. Då jag körde förbi mitt com-pagnies barack, stod der en skock volontärer och båtsmän, som höllo min häst, med tårar i ögonen begärde att få följa mig, och sedan jag tagit afsked af dem, uppmuntrat alla till lydnad och trohet, önskade de mig Herrens nåd och välsignelse, och resan fortsattes. — Några fruar följde oss till Heising kyrkoby. Öfverstelöjtnant baron Fleetwood, major grefve Jan Adam Cronstedt, kapiten Wallberg, fru Hohenhausen och min syster följde oss till major Danqvardts på Thurby, der första natt-qvarteret togs, och

den 4 Mars kl. 8 om morgon fortsattes resan, sedan vi äter uthärdat ett ömt och rörande farväl. — Kölden var under hela resan ganska sträng med nästan beständiga urväder, i synnerhet till slut, att det är nästan omöjligt beskrifva, hvad vi deraf ledo, och nästan obegripligt, att min hustru kunde uthärda. Vi reste merendels både natt och dag och händelser gjorde, att oftast, då vi någon natt beslutit att hvila, var natt-qvarteret sämre och svårare än slädan på landsvägen. — Föga betydligt föreföll under resan. Alla, som mig kände, yttrade förundran och ömt deltagande; sjelfva bönderne nära intill Helsingfors, der jag var känd, sade rent ut, att de trodde, man gjorde mig orätt.

I Vasa hvilade vi öfver en dag; alla der visade oss den största höflighet och attention; resan derifrån togs öfver Qvar-ken. Vi reste en söndags eftermiddag frän Vasa och funno vid närmaste gästgifvaregård, der vår ankomst genom förbudet var bekant, en stor folksamling, och vid det jag steg ur min släda, fann jag mig omfamnad af en gammal hederlig gumma, uti full gråt och under det hon ropade åt några närstående unga pigor: »flickor, kom och omfamna öfversten». De lydde och tårar flöto ur deras ögon. Förundrad frågade jag, hvad detta ville betyda, då en gammal soldat af Österbottens regemente (hvilken trenne år å rad först på fästningsarbete och sedan under förra årets campagne stått under mitt befäl) steg fram, helsade på mig, ögonen i tårar, och sade: »det är min

hustru och mina barn, som vilja tacka er för all den omsorg och rättvisa, jag och mina kamrater under ert befäl njutit.» Flere soldathustrur tillkommo och instämde med dessa och bådo hjerteligen, att Gud skulle upplysa konungen och välsigna mig; de öfvergåfvo mig änteligen och skyndade till min hustru, som af detta goda folket blef med samma rörande ömhet emottagen, och deras tårar och välsignelser följde oss vid afresan.

Dagen derpå åkte vi öfver Qvarken under urväder och sträng köld, vi började kl. 4 om morgon och hunno ej öfver förr än kl. 7 om afton, fortsatte dock resan genom natten. På svenska sidan undrades på några ställen, att jag ej var fängslad, emedan jag der af den förvillade allmogen ansågs vara en af de denna tiden så mycket omtalte riksför-rädarne. I Gefle hvilade vi öfver en hel dag, som ock ganska väl behöfdes; jag nödgades der sjuk qvarlemna min kammar-tjenare, som jag sedan icke såg, innan jag erhöll min frihet.

Den 18 martli om morgonen skildes jag vid min hustru på Rotebro gästgifvaregård, och jag bjuder ej till att beskrifva denna scene; den dygdige kan föreställa sig den. Jag lät min hustru resa förut och dröjde sjelf 2:ne timmar efter för att spara henne vara vittne till det spectacle, man törhända med mig kunnat anställa. — Kl. 11 f. m. kom jag till Norrtull, der en polisbetjent var till mötes med ordres till kapiten Ramsay att genast föra mig till Fredrikshof, dit jag anlände utan att någon menniska dertill gaf minsta uppmärksamhet. Kapiten baron Akerhjelm vid lätta dragonerne och befälhafvare öfver vakten emottog mig vid slädan och förde mig upp till mitt arrestrum, försedt med galler för fönstren och jern-bom för dörren, hvilka anstalter, oaktadt all min oskuld och invärtes lugn, nu likväl gjorde mig ganska upprörd. Mina saker inburos, visiterades och mig fråntogs bläck, penna och papper. Kapiten Ramsay skildes vid mig på det ömmaste, rörd och bestört af alla de våldstecken, der visade sig.

Baron Akerhjelm visade mig genast all attention och ett medlidande, som gör heder åt dess hjerta och hvarigenom han förvärfvade sig min oupphörliga erkänsla och tillgifvenhet. De öfrige vakthafvande officerare, grefve Meyerfelt, grefve Gyllen-stolpe och kornett Aminoff, följde alla Akerhjelms efterdöme

och bemötte mig med en anständighet, en ömhet, den jag aldrig fyllest kan berömma, under all den tid jag der vistades. Majoren vid lätta dragonerne grefve Gustaf Sparre, som öfver vakten hade öfverinseende och tillika var ledamot af general-krigsrätten, visade mig utmärkt vänskap och det ömmaste deltagande uti mitt hårda och besynnerliga öde; han såg mig nästan dagligen och hvar gång njöt jag af dess ankomst en ny fägnad.

Nu var mitt fängelse börjadt; innesluten och bevakad som en grof missdådare, utan att vara anklagad, utan att kunna gissa till orsaken, hvarföre man mig så hanterade. En post för dörren, som flere gånger i timmen öppnade för att se, om han hade mig i behåll. Hvar afton kl. efter 9 hörde jag redan på långt håll en skramlande

nyckelknippa och genljudet af bom-marnes dån, med hvilka då våra dörrar fastlästes till kl. 7 à 8 om mornarne, hvilket ej gjorde de gladaste intryck, oaktadt all den oskuld, hvarom mitt samvetes lugn mig försäkrade; men hvad måtte icke då den brottslige lida? — Jag förvarades i stora flygeln midt emot slottet eller arsenalen, nemligen den nu varande. I samma hus voro lika som jag inneslutne H. Exc. grefve Axel Fersen, generalen grefve Fredrik Horn, kammarherren friherre Carl de Geer, baronerne Rutger och Gust. Maclean, generalmajoren friherre Carl Gust. Armfelt, öfverstarne Montgomeri och Hastfehr. De öfrige arresterade förvarades uti ett annat hus. — Min domestique fick jag icke se oftare än par gånger om dagen och aldrig utan i närvaro af någon vakthafvande; min hustru tilläts att genom sin lakej uti någon vakthafvande officers närvaro underrätta sig om min helsa. Mat tillbars mig af vaktmästaren, den jag sjelf betalte. Böcker hade jag tillstånd att läna och under läsning gick tiden, fast långsamt, förbi; när någon af vakthafvande officerarne öppnade dörren, kände jag alltid den ljufvaste glädje, ty de bemötte mig höfligt och ömt, berättade äfven stundom något af verldens händelser.

En dag, jag mins ej hvilket datum, inkallades jag änte-ligen till generalkrigsrätten, hvars sessionsrum var bredvid mitt. Inkommen, tillsade mig presidenten, det jag skulle få

höra mig föreläsas Kongl. M:ts nådigste skrifvelse----

— då i detsamma krigsfiskalen lopp fram och hviskade presidenten i örat, då han bröt tvärt af och sade endast, att mina

papper skulle uti min närvaro samma dag efter middagen genomses af dertill utsedde Kongl, krigsrättens ledamöter, hvarefter jag genast i mitt arrestrum återfördes. — Efter middagen genomsågos mina papper uti general-krigsrätts-rummet af grefve Gust. Sparre, justitiarien Brygger, krigsfiskalen, sekreteraren och notarien. — Tvenne mine tal till officerscorpsen förliden sommar, general Carl Gust. Armfelts billet dat. d. 15 aug. 1788, Anjala, i afskrift, äfven afskrifter af hertigarnes mig lemnade certifikater och några mine brefconcepter till Kongl. M:t, till öfverstekammarjunkaren baron Armfelt och till grefve Ehrensvärd qvarhöllos, resten af alla mina papper blefvo mig återlemnade med den koffert, hvaruti de å Sveaborg inpackades, och jag återfördes uti arrestrummet. Advo-katfiskalen utmärkte en tydelig surprise att icke bland mina papper finna det aldraminsta mig graverande utan tvärtom allt till mitt försvar.

Några dagar gingo åter förbi, utan att jag hörde utaf det ringaste. Ledsnaden tilltog och min förnämsta önskan var att inför domstolen fa höra min anklagelse. Jag frågade en dag grefve Sparre, om jag icke snart skulle blifva före-kallad och få höra, hvarföre jag vore arresterad. Nej, svarade han, Kongl, generalkrigsrätten eger derom icke minsta befallning. — Jag bad då grefve Sparre för krigsrätten anmäla min åstundan att få justera det protokoll, som hölls vid mine pappers genomseende, hvilket han lofvade. — Dagen derefter, om jag rätt mins, blef jag förekallad kl. 1 om middagen, då nyssnämde protokoll upplästes och äfven af mig i några delar rättades, hvarefter jag anhöll om Kongl, kollegii tillstånd att till protokollet få yttra några ord, hvilket af general Hermanson först, så af grefve Sparre och sedan af de öfrige leda-möterne biföll s, då jag sålunda talade ord för ord:

»Sedan mine papper nu blifvit vederbörligen genomsedda, är hos höglofl. Kongl, kollegium min vördsammaste anhållan att få höra mig föreläsas den Kongl. M:ts nådigste skrifvelse, hvarom högvälborne hr grefven och presidenten något nämde, då jag förra gången hade äran vara förekallad, och hvilken förmodeligen lärer tillkännagifva det brott, hvarföre jag miss-tänkes och så hårdt handteras; hvarefter jag lika vördsamt ytterligare anhåller, det mig måtte lemnas tillstånd nyttja

bläck, penna och papper, då jag med aldra första skall hafva äran i ödmjukhet till Kongl, kollegium inlemna en fullständig och uppriktig berättelse om allt hvad jag vet relatifft till beredningen och fortsättningen af kriget och derunder förefallne händelser, så väl som mitt eget uppförande och tankesätt. Jag skall ingen sanning dölja och bifoga bevis, så långt möje-ligt är och min nu varande ställning tillåter, så att höglofl. Kongl, kollegium derefter skall tryggt kunna döma mig, om jag finnes brottslig, eller ock få njuta den tillfridsställande, den er alla, mina herrar, så värda känslan att få skydda, freda och upprätta en oskyldigt lidande.

»Jag känner min oskuld; den högste domaren, som inga vittnen, ingen undersökning behöfver, för att finna våra minsta, våra hemligaste brott, han försäkrar mig derom genom den ro, det fullkomliga lugn, jag i mitt innersta njuter. Ja jag är så oskyldig, att om offertiden ännu varade, skulle jag tro mig dertill utkorad, derföre att man då ansåg den renaste, den oskyldigaste blod angenämast för den gudamagt man ville ^blidka; men ehuru jag ingen fruktan hyser och aldrig ett ögonblick varit oroad af den brottsliges plågor, så ledsnar jag dock likväl att längre se gallerne för mina fenster och höra bommarnes dån för min och andras dörrar.

»Jag är dessutom, om detta sorgespel skall ännu längre fortsättas, ruinerad till hela min välfärd; och det som ännu ömmare är, med mig hustru och barn, hvilka icke mer än jag förtjent ett dylikt öde.

»Jag anhåller derföre på det högsta, att höglofl. Kongl, kollegium täcktes visa mig den grace, om jag icke får säga rättvisa, att låta min sak med det första till undersökning företagas.

»Skulle åter emot min förmodan Kongl. Maj:t icke ännu om mig dess nådigste befallning afgifvit, beder jag på det ömmaste att höglofl. Kongl, kollegium ville detta mitt åliggande i underdånighet anmäla, då jag vågar hoppas, det H. K. M:t, af hvars nåd och mildhet jag rönt så många veder-mälen, och hvaruti att varda bibehållen jag efter min yttersta förmåga bjudit till göra mig värdig, icke heller nu lärer neka mig den rättvisa, att låta underrätta mig om mitt brott och tillåta, det jag bjuder till att mig försvara.

»Jag längtar så mycket mer efter detta ögonblick som jag inom mig är öfvertygad det, ehvad mitt öde ock nu månde bli, så skall oaktadt all afundens och ondskans falska och lömska bemödande att fläcka min lefnad, dock likväl en gång klart uppdagas, det jag aldrig ett ögonblick förtjent hvarken att misstänkas af min konung, eller att anses för mitt fäderneslands förrädare.

»Ännu utbeder jag mig få inför höglofl. Kongl, kollegium anmäla, det jag nödgas afsäga mig allt ansvar nu och framdeles för den utdrägt på tiden med flottornes utrustande i Finland, så väl som för den oreda i flottans styrelse och uti redogörelseverket i synnerhet, möjligen förorsakas kunde genom mitt hastiga bortryckande utur aflarerne, utan att jag fick det minsta vederbörligen aflemna eller den ringaste upplysning till min efterträdare afgifva om sakernas då varande ställning.

»Sluteligen anhåller jag att detta mitt dictamen så väl som allt hvad mig rörande framdeles uti Kongl, kollegium förekommer, måtte varda till trycket befordradt, och afvaktar med vördnadsfullaste hopp höglofl. Kongl, kollegiums beslut öfver allt hvad jag frammanföre haft äran anföra. Fredrikshof den i:a April 1789.»

‡ * *

Jag hade den förnöjelsen att af detta mitt tal finna domarena rörde nästan till tårar, general Hermanson steg upp af stolen och omfamnade mig, krigsfiskalen Wallenqvist syntes förundrad, baron Åkerhjelm fällde ömnoge tårar och återförde mig uti arresten, sedan rätten utlåtit sig vilja anmäla min begäran hos justitiecanslers-embetet och framdeles lemna mig vidare underrättelse. Grefve Gust. Sparre kom in till mig uti arresten, så snart rätten uppstigit, och sade sig vara på det högsta både charmerad och rörd af mitt hållne tal, sade sig äfven redan gjort anstalt att deraf låta taga en copia, hvilken han hade den godheten att meddela min hustru och hvarefter den här frammanföre är införd.

Någre dagar gingo åter förbi utan någon märkelig händelse till den 3:e april, då baron Åkerhjelm kl. 12 om mid-

dagen till mig ankom med en bestört och ledsen uppsyn, berättade, att jag då genast skulle flyttas till Drottningholm, att tvenne dalkarlsofficerare väntades med en stallvagn i sådant afseende, och att Kongl. M:t blifvit mycket onådig öfver mitt dictamen till Kongl, krigskollegii protokoll och i synnerhet deröfver, att detta protokoll uti staden blifvit bekant, och att han deraf kunde sluta, att jag icke bevakades med all den noggrannhet, som vederborde, och skulle således flyttas uti säkrare händer, och hvad säkrare kunde den tiden gifvas än den vid Drottningholm församlade dalkarls-fricorps under öfverstekammarjunkaren baron Armfelts befäl?

Denna nyhet gjorde mig den största oro, jag under alla dessa händelser kände. Jag såg deruti det fruktansvärdaste våld. Men jag njöt likväl den ljufva tillfredsställelsen att se mina bevakare icke mindre rörde än jag sjelf; tårar afbröto ofta baron Åkerhjelms ofvan anförda berättelse och hans kamrater följde dess efterdöme. — Min middagsmåltid blef afbruten, jag kunde ingen ting förtära och de höllo mig sällskap till kl. 3 e. m., då kapiten de Frese och löjtnant Franson annoncerades såsom de, hvilka skulle mig emottaga och föra mig till Drottningholm. Jag skildes då under de ömmaste känslor och vänskapsbetygelser ifrån dessa beskedlige officerare, hvilkas uppförande och humanité gjorde mitt fängelse så drägligt, gör dem alltid heder och grundlade i mitt innersta en erkänsla, hvarmed jag all min tid blir dem förbunden.

Jag följde mina nya bevakare i vagnen och kom till Drottningholm kl. V2 5> utan att hvarken jag eller de talt ett enda ord. Vagnen stannade vid deras högvakt, och då jag steg ut, voro församlade en stor skock dalkarlar, hvilka alla hvar på sitt sätt yttrade ilskna, oanständiga och smädande utlåtelser. Jag fördes upp uti mitt fängelse, en liten aflång kammare, med runda fönster, som gingo ned till golfvet, belägen uti en flygel, jag menar den kallas konditoriet. Kölden var sträng och starkt urväder, drag uti rummet på alla sidor, det hade också icke varit uppeldadt hela vintern; ingen eld, innan jag kom, och intet annat bestods att elda med än hel sur tallved, hvaraf i den lilla runda kakelugnen icke mer än 3 à 4 trän kunde insättas. För dörrar och fönster voro dubbla poster till stort öfverflöd, hvilka, så ofta de mig sågo, voro ohöflige,96

ja till och med ganska ovettige. Hoptals af denna otyglade trupp hörde jag utanföre min dörr konversera med posterne och fråga dem, om de sett den djefvuln, han lär se vacker ut, der -n går m. m. dylikt. Under ett sådant samtal öppnade jag dörren och frågade, om det var mig, de ville se, så stod det dem fritt att förnöja deras nyfikenhet. Hela skocken rakade utföre trapporne hals öfver hufvud, och sjelfve posterne togo hattarne af sig, bugade och gapade så, att de släppte gevären ifrån sig. Jag frös terribelt, hade ingen ting förtärt hela dagen och kunde det icke heller nu, ty jag var ganska illamående. Min dräng kom efter med min koffert, som ganska noga visiterades af de nitiske dalofficerarne, förmodeligen i tanka att der finna papper eller skriftyg. Jag kunde för köld ej kläda af mig utan låg uti kläderna på sängen och tillbragte en ledsam, lång och sömnlös natt uti detta ohyggliga pinorum.

Den 4 april om morgonen, då min dräng kom in att elda, åtföljd af tvenne officerare (hvilken ceremonie alltid iakttogs, så ofta jag honom behöfde), bad jag desse officerare till öfverstekammarjunkaren baron Armfelt, som var deras general och bodde på slottet, anmäla min helsning och önskan att få tala med honom; han hade äfven den godheten att komma till mig kl. V2 1 om middagen. — Jag begärde då att få tala med honom allena, hvilket vägrades under pretext, att han dertill icke egde Kongl. M:ts tillstånd. Jag nödgades derföre föra min diskurs i närvaro af de tvänne vanlige dalofficerarne. Det är mig nu omöjligt att upprepa mitt samtal; hela min själ var upprörd. Jag ansåg mig till döden dömd och väntade hvart ögonblick få se mina mördare stöta dolkarne uti mig, sådane voro utsigterne.

Jag började med att fråga baron Armfelt, hvad brott jag begått eller för hvilket jag misstänktes. Jag försäkrade honom att, om jag förföljdes, för det jag innan krigets utbrott det afrådde, så lider jag gerna och tåligt alla de grymheter, man mot mig föröfvar, säker att den dag kommer, då min redliga nit mot kung och fädernesland skall erkännas och rättvisas och alla de lömska lismare, hvilka nu vålla mitt oförtjenta missöde, skola höljas af all den vanära de förtjena. Jag trotsade honom eller eho det vara månde att stiga fram och up-97 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

penbarligen anklaga mig för den minsta uraktlåtne skyldighet. Jag bad honom anhålla hos konungen att få tala med honom eller skriftligt få i underdånighet uppvakta, eller att jag inför domstolen måtte få svara uppå de angifvelser, hvarföre jag vore häktad, eller, att om jag redan vore dömd att i mitt fängelse mördas, det måtte ske snart och mig unnas den enda grace att först få i mitt fängelse se och. omfamna min hustru. Allt detta och mycket mera, föreställdt uti de häftigaste och mest rörande termer, syntes göra baron Armfelt både rörd och bestört. Han böd flere gånger till att stilla mig. Han försäkrade, att mitt lif lopp ingen fara. Han lofvade att frambära min

önskan till konungen. Jag visade honom huru ohyggligt och oanständigt jag var logerad, och begärde ett annat rum, det han mig äfven lofvade, hvarefter Armfelt åter lemnade mig.

Andra dagen vid middagstiden kommo dalofficerarne, som hade vakten, och hämtade mig ifrån detta ohyggeliga näste upp uti slottet, hvarest jag fick en anständig och god kammare nära intill, der baron Armfelt sjelf bodde. Sedan jag var flyttad, klappade posten på dörren; jag öppnade, han be-gärte en pipa tobak. Jag svarade mig ingen ega, efter jag aldrig sjelf nyttjar tobak, men gaf honom ett fyraskillings-stycke, hvaröfver han blef mycket glad. Jag slöt dörren och i detsamma kommo några andra dalkarlar gående, då min post sade till dem: hor ni gossar, den där sku ni inte slå ihiel, dä säger jag dä, den som vill slå ihiel den där, han sku slå ihiel mäg ma.

Mot afton kom baron Armfelt in till mig och berättade, att Kongl. M:t gifvit mig nådigt tillstånd få skrifva sig till. Han var för öfrigt ganska höflig, befallte officerarne gå bort och dröjde länge hos mig. Jag frågade, hvarföre jag var arresterad eller misstänktes. Han sade: för delaktighet i finska arméens steg vid Anjala; för att jag velat formera partie emot kungen, men i synnerhet sade han kungen varit ond på mig, för det man inbillat honom, att jag vore auctor till en skrift, som skall vara väl skrifven, full med sanning och kännedom om affärerne, men som tillika releverar alla de sottiser vi gjort, var Armfelts egne ord. Han lofvade visa mig denna skrift men i denna stund har jag den icke sett.

Den 6 om morgonen erhölt jag bläck, penna och papper och d. 8:e lämnade jag baron Armfelt mitt bref till konungen lydande som följer:

»Stormägtigste Allernådigste konung.

»Om jag kunde rifva hjertat ur mitt bröst och lägga det för E. K. M:ts fötter, så skulle E. K. M:t röras vid åsynen af alla de sår, hvaraf det blifvit sargadt genom alla de misstankar, med hvilka E. K. M:t mig nu snart ett helt år behagat straffa. Men om jag tillika kunde måla E. K. M:t djupet af all den oro och bedröfvelse, hvaruti hela min själ varit nedsänkt, sedan E. K. M:t med det sista slaget pä ett så grufveligt sätt förkunnade mig sin onåd och vrede, hvilken i mitt fall tillika krossar, förstör och störtar i eländets djupaste afgrund en dygdig hustru, en ömsint mor med tvenne små oskyldiga barn, utom det, som ännu ligger under hennes bröst, en hustru, som med dess seder, dess tankesätt, dess uppförande och dess hjerta gjort sig förtjent ett bättre öde och värd att anses för en prydnad och efterdöme bland sitt kön; då skulle E. K. M:t vid betraktandet af denna grymma tafla falla i förundran, att vi kunnat uthärda, att icke sorgen förtärt oss och att vi icke drunknat i tårar; ty allern:ste konung, i vårt land under E. K. M:ts af nåd och mildhet utmärkta regering hvad kan för en trogen undersåte vara mera ömt, mera bedröfligt, mera förskräckande, än att midt under sitt embetes nitiske utöfvande, utan tillkännagifvande af något brott, bli fängslad i sitt eget hus, sliten ifrån hustru och barn, förd till allmänt skådespel genom en stor del af E. K. M:ts rike, nödgas höra några af den förvillade hopen med förundran sakna uppå hans armar de jern, hvilkas påskrufvande plägar utmärka de nedrigaste laster och grofvaste missgerningar; och sluteligen se sig innesluten inom galler och bommar och bevakad med all den stränghet och noggrannhet den störste missdådare förtjenar, och osäker till, om han förlorat sitt embete, det enda han här i verlden eger till sin och de sinas bergning.

»Sådant är det öde mig nu öfvergått och uppå hvilkens befallning? Jo, den samme konungens, för hvilken jag så gladt, så modigt vågade mitt hufvud vid 1772 års revolution, som jag oafbrutet så troget tjent, för hvilken mitt innersta alltid varit och ännu är uppfyllt med all den vördnad,99 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

all den kärlek, den störste, den mildaste, den bäste konung är värd.

»Allernådigste konung, om jag till allt detta lidande egt ett enda samvetssår, aldrig hade jag då kunnat uthärda; det är min oskuld, mitt samvetes renhet, som uppehåller mig.

»Jag känner icke det brott, hvarföre E. K. M:t i synnerhet mig misstänker, men jag har hört det skall icke vara

mindre, än delaktighet i förräderier, anläggningar af stämplingar emot E. K. M:ts dyra och helgade person och missfirme-liga skrifters författande. Om jag någonsin kunnat så förgäta Gud, mina pligter, min erkänsla emot E. K. M:t och min egen ära, att låta mig intagas eller förledas af en så öfverdrifven, så ovärdig, sä brottslig och straffbar ärelystnad, att vela häfva mig upp till chef för ett partie, utså oenighetsfrön, antända inbördes kriget, förstöra och sönderslita mitt fädernesland, jag skulle väl då förtrott mig till någre, jag skulle väl tagit något steg, som sådant utmärkte; men jag trotsar eho det vara må att med någon dylik angifvelse våga framträda. Det skulle väl också någon gång utbrustit, ty nu vore det försent. Jag hade väl aldrig kunnat önska mig något fördelaktigare tillfälle till utbrott, än just det, som vid min arrestering inträffade. Detta grymma och oförmodade bud förkunnades mig nästan i hela min officers-corps närvaro. Häpenhet hade redan intagit allas sinnen vid ett samma dag ankommet, fast oredigt rykte om skedde arresteringar i Stockholm af rikets ypperste män, utan att man med visshet kände orsakerne eller uppå hvilkens befallningar sådant skett, och jag såg nu, liksom då blixten upplyser molnen, förtviflan ljunga i deras ansigten och det ögonblick vara förhanden, då de, om jag velat, kunnat förledas att öfverila sig, glömma sig sjelfve och sine dyrbaraste pligter, och då jag med en vink kunnat blotta femtio sablar till dens sönderhuggande, som var ankommen att mig fängsla. Jag stillar då med några ord deras häftighet; jag föreställer dem, att befallningen var ifrån E. K. M:t, att det var min och deras ' yppersta skyldighet att lyda, att ehuru hård denna befallning ock syntes vara, skulle jag dock med nöje underkasta mig den, så mycket hellre, som jag hoppades den förde mig närmare det tillfälle, hvarigenom min oskuld skulle blifva klar, att 'jag icke ett ögonblick tviflade, det ju E. K. M:t då ger mig all den upprättelse mitt lidande förtjenar. Måtte E.

K. M:t sjelf varit närvarande, sjelf fått vara vittne till de strömmar af tårar, som då sköljde förtviflan utur desse trogne undersåtares och hurtiga officerares ansigten och i stället tecknade deras ömmaste deltagande i mitt öde. Måtte E. K. M:t sjelf sett, huru villigt, huru otvunget jag lemnade E. K. M:ts budbärare ett fullkomligt fritt tillträde till alla mina papper; femtio à sextio personer kunna vittna derom. Jag kunde ock så mycket tryggare göra det, som förrädiska skrifter och planer aldrig hos mig varit hvarken författade, emottagne eller förvarade. Härvid torde likväl förefalla misstänksamt, att E. K. M:ts nådigste brefver icke igenfunnos; men, allernådigste konung, denna för mig så dyrbara egendom hade jag redan förlidet år, innan jag gick ut i campagnen, bortskickat till den fristad, der de ännu hvila, och det vore ett af de svåraste offer, E. K. M:t kunde begära utaf mig, om jag skulle dem återlemna.

»Måtte E. K. M:t sjelf fått åskåda följande dagens händelser och åhöra mitt afsked ifrån min corps uti kommendantens närvaro och deras svar, då jag besvor dem vid Gud, vid all den tro och ära, de äro E. K. M:t skyldige, och vid allt hvad de uti verlden kärt och heligt hålla, att tillkännagifva, om någon enda af dem visste, det jag med ord eller gerning någonsin gifvit dem anledning att misstänka mig för otro mot E. K. M:t, förräderi mot mitt fädernesland eller för köld och tröghet uti mina skyldigheters uppfyllande. Måtte E. K. M:t sett det lika ömma deltagande, som mig visades af nästan hvarenda af hela garnisonens respektabla officerscorpser; den menighet, som vid min afresa var församlad, icke för att. smäda en brottsling utan för att beteckna deras oro, den ena med en djup och mulen tystnad, en annan med strömmar af tårar, en annan med välsignelser och andre med högt rop till Gud att upplysa konungen och bevara mig. Ja, måtte E. K. M:t sluteligen hafva sett en flock gamla krigsmän, båtsmän, soldater och volonteurer hejda min häst, omgifva min släda, bada i tårar, bedjande att få följa mig, få försvara mig, få gå i döden för mig, ty de visste icke, hvad allt detta ville betyda, men de hade alla i många år troget tjent E. K. M:t under mitt befäl, och de visste, att det icke var jag, som af min konung borde fängslas. — Jag förbigår mitt och min hustrus afsked af våra fattiga barn, med mycket mer,

som nu skulle för ömt hos mig upplifva denna grymma dagens hågkomst.

»Men om E. K. M:t varit närvarande och sett allt, aldrig hade E. K. M:t då kunnat neka sig de ömmaste känslor, de lifligaste rörelser, och kanske hade E. K. M:t med en tår sjelf hedrat detta verkeliga sorgespel, ty den fege darrar, men hjelten, den ädelmodige, den rätträdige, den ömsinte röres till medlidande, när dygden såras,

oskulden tryckes och menskligheten lider. — Ja, allernådigste konung, om E. K. M:t sett allt detta, säger jag ännu en gång, hade misstankarne i ögonblicket försvunnit, och E. K. M:t hade blifvit öfvertygad, det en undersåte med mitt tankesätt och mitt hjerta väl kan gagna i män af det pund, försynen honom gifvit, så länge han eger sin konungs nåd och förtroende, men aldrig skada, då han deraf ser sig vara uti mistning, ty han åtnöjer sig då att bedja Gud för konungen, önska dess verkeliga sällhet, glädjas åt sitt fäderneslands lycksalighet eller sucka öfver dess missöde.

»Men till att ännu tydligare upplysa alla händelser och för att, om möjeligt är, skingra de svarta moln, genom hvilka E. K. M:t aldrig utan i skuggornes mörker kunnat undersöka mitt uppförande, vågar jag i djupaste underdånighet utbedja mig den nåden fa börja min berättelse, då jag första gången trodde mig begripa, det E. K. M:t med krigstankar umgicks och fortsätta den till denna stund, och tillåt, allernådigste konung, att den Suppriktighet, som leder min penna, får vittna om vidden af min erkänsla för den oskattbara, den efterlängtade nåd, mig nu vederfares, då jag får visa mitt hjerta, öppna och utgjuta min själ och aflägga de bördor, under hvilka jag annars snart skulle stupat.

»Jag bekänner min bestörtning och jag böd icke till dölja den, då E. K. M:t första gången gaf mig någon liten anledning att tro, det krigstankar torde vara å färde; men vid närmare eftersinnande ansåg jag icke saken för alldeles omöjlig, då jag föreställte mig utrikes magters biträde både med folk och penningar och i denna tanka reste jag ifrån Stockholm förlidet år i april månad. Knappt var jag kommen till Finland, innan alla bref voro fulla af krigsrykten och deklarationer, med tillägg att vi säkert hade att vänta Danskarnes infall, så snart arméen vore väl till Finland öfverkommen, och att en missnöjd tystnad och häpenhet i Sverige rådde öfver

alla sinnen. Dessa rykten väckte Finnarnes oro hos både hopen och de tänkande, hvilket allt bragte mig på allvarsammare reflexioner. Jag hade litet begrepp om ett krigs behöfver och jag saknade så mycket. Jag föreställte mig dock likväl möjligheten af inkräktningar i början, men omöjligheten att behålla dem; och min underdånigste skrifvelse, som om minnet mig ej bedrar, vid Porkala lärer kommit E. K. M:t tillhanda, vittnade att jag föresåg den oenighet emellan E. K. M:t och en del af nation, som verkligen inträffat, ehuru jag är skyldig bekänna, det jag fruktade densamma skulle sträcka sig långt vidare än till ett enda stånd. I följd af allt detta såg jag tusendetals olyckor innan krigets slut omgifva E. K. M:t och riket. Just då började jag få emottaga E. K. M:ts allernådigste egenhändige bref, hvilka genom det dyrbara förtroende de innehöllo på det allraljufligaste smickrade min egenkärlek, men tillika fyllde min själ med den gränslösaste erkänsla. Den ålade mig att för E. K. M:t upptäcka mina tvifvelsmål om en lycklig utgång. [1]

»Jag har dessutom alltid trott att hvarje embetsmän, som får nalkas tronen, icke har någon dyrare pligt att uppfylla än den att säga sina tankar och upplysa regenten uti de ämnen, som på ett eller annat sätt kunna röra de honom anförtrodde detaillerne, dermed ega gemenskap eller synas bidraga till undersåtarnes ve eller sällhet.

»E. K. M:ts allernådigste ordres ankommo emedlertid och jag gick i full författning om flottans utrustande, som blef färdig på långt kortare tid än jag vågade hoppas och ungefärligen hälften af den tid författningarne utstaka, oaktadt den allrastörsta brist uppå skicklige arbetare, ty innan båtsmännen hunno från rotarne ankomma, var mest hela flottan färdig att läggas på redden.

»Midt under arbetet eller närmare dess slut ankom ifrån Stockholm det grufvéliga rykte, att jag skulle hafva förvärfvat mig E. K. M:ts strängaste onåd och att hela min corps deruti vore inbegripen. En E. K. M:ts nådigste skrifvelse bekräftade detsamma. Härvid blef jag nedslagen och ledsen, minst för egen del, ty mitt samvete var rent, mitt uppförande klanderlöst, och om jag i tankesättet felade, så var det af välmening och brist på vidsträcktare kunskaper; men officerarnes missöde smärtade mig; det var deras eldade nit, deras outtrötteliga flit,

deras beröm- och aktningsvärde esprit och enighet, jag hade att tacka för den drift och skyndsamhet, hvarmed utrustningen blifvit fortsatt. Jag hade uppmuntrat dem med löfte om E. K. M:ts nådiga välbehag och i stället

fingo de dela den onåd, hvaraf jag redan nog djupt kände mig sårad; och jag bekänner nu, det jag från denna stund icke mera njöt den ljufva förtjusning, som tillförne, då jag trodde i något mål kunna uppfylla E. K. M:ts önskan.

»Förlåt, allernådigste konung, denna bekännelse, men för den, som älskat E. K. M:t som jag, var ett sår af denna art icke läkt uti ett ögonblick. Min föresats var lika oryggelig som tillförne att med trohet efter min yttersta förmåga söka mina pligter emot E. K. M:t och fäderneslandet fullgöra. E. K. M:t tillfredsställte mig väl flere gånger både genom en dess nådigste skrifvelse och mundteligen på ett sätt, som jag alltid skulle varit ovärdig, om jag nånsin kunde förgäta de ljufva känslor, som då lindrade och började hela de sår, mitt hjerta undfått; men de upprefvos åter snart genom häftigheter och synbara misstankar, dem jag nog vet mig vara skyldig att tåla, men hvilka dock gjorde mig ledsen, villrådig och försagd.

»E. K. M:ts rätta krigsplan känner jag väl icke i denna stund, men jag tyckte mig ofta se fel i sjelfva krigets förande och i flere anstalter, hvilka jag icke mera vågade upptäcka, men som alla öfvertygade mig, det ingen krigsära, intet tillfälle var att hoppas, hvarigenom jag kunde återvinna E. K. M:ts förlorade förtroende. Jag gjorde mig ett litet hopp vid ankomsten för Fredrikshamn, och då jag haft nåden uppvakta E. K. M:t vid Summa, kände jag mig af det nådiga bemötande, hvarmed E. K. M:t mig då öfverhopade, nära att återtaga mitt förra lynne, och E. K. M:t värdes allernådigst sig erinra, det jag då icke lade det minsta hinder emot den föreslagna planen till stadens angripande, utan snarare densamma understödde, hvilket herr öfverstekammarjunkaren m. m. friherre Armfelt med de flere då närvarande äfven torde kunna intyga, men vid den olyckliga reträtten derifrån, hvartill orsakerna ännu äro mig likaså förborgade som de det då voro, försvann allt mitt hopp. Jag ansåg campagnen förlorad och jag såg E. K. M:ts billiga ledsnad, och jag undrar icke, det E. K. M:t misstyckte de råd jag åter började gifva, hvilka alla liksom de förra voro grundade uti mitt misstroende till hela

krigets lyckliga utgång. Jag har likväl mig vetterligen vid intet tillfälle försummat att göra allt hvad af mig borde väntas och min person har jag aldrig spart, hvarken för mödor eller faror. — Under sjöbataillen anhöll jag om tillstånd att med min eskader få gå till sjös, hvarom uti afskrift bifogade deras Kongl, högheter hertigarnes certifikater vittna. — Af E. K. M:t begärte jag flere gånger få nalkas fiendens gräns, innan E. K. M:ts nådigste ordres dertill utfärdades, och då de ankommo, följde verkställigheten med all den skyndsamhet, drift och ordning, jag tror var möjelig, och hvarom jag vågar åberopa mig herr baron och generallöjtnant Siegeroths vitsord så väl som öfver hela mitt uppförande under all den tid, jag hade äran stå under dess befäl, hvarförutan jag gerna underkastar mig de vid samma armée varande chefers och officerares oväl-duga omdömen. — Under marchen från Sveaborg på Sibbå-fjärden mötte mig en rapport från öfverstelöjtnanten m. m. Rosenstein, det han trodde en betydelig styrka fiendtliga ga-lerer voro i anmarche. Jag detacherade genast allt hvad lättast uti eskadrerne fanns, honom till undsättning, utan att afvakta generalens ordres, som var öfver en mil tillbaka, men jag rapporterade honom mina anstalter, hvilka alla med mycken approba-tion blefvo ansedde. — De hinder väder och vind lade uti tvenne dagar emot Fredrikshamnska debarqueringen kunde ingen annan än Gud och naturen undanrödja, och så snart de voro undan, skedde landstigningen med all den ordning, jag vid ett sådant tillfälle tror möjelig, och sedan general Siegeroths armée så lyckligen var landstigen, ansåg jag efter mitt begrepp det svåraste vara förbi af hela operationen emot Fredrikshamn. Att jag dervid sjelf anförde första transporten och med min adjutant voro de första på landet, utviste de ställen, der slupar och barkasser skulle lägga till m. m., kan jag med många vittnen, om det äskas, intyga. Att jag, så snart hela corpsen var på land, icke försummade vidtaga alla nödiga försigtighetsmått för galererne och de anstalter, i händelse af oförmodad rembarquering kunde fordras, derom vittna mine ordresjournaler, ehuru jag då visst icke kunde förmoda, att reträtten var så nära.

»Allt detta i ordning, infann jag mig på turuma-eskadren för Fredrikshamn och beordrade allt hvad som tillhörde den under öfverstelöjtnanten Rosenstein anbefallta attaquen från

sjösidan och hvilken jag var alldeles färdig att sjelf bevista, då jag får höra E. K. M:ts nådigste befallning och general Siegeroths beslut att rembarquera. Min förundran, min bestörtning, min ledsnad då torde öfverstelöjtnant

Rosenstein, min flaggmajor Ankarheim och min adjutant löjtnant Wallberg, som då vore tillstädes, kunna intyga, men jag icke beskrifva.

»Saken var gjord och jag eftersinnade i ögonblicket, huru de olyckor skulle kunna afvärjas, hvilka af denna manöver lätteligen kunde blifva en skadelig följd. Jag beordrar utan hvarken E. K. M:ts eller general Siegeroths ordres kanonsluparne att göra en fausse attaque för att bibehålla fienden i den tankan, att momenten vore för handen, då staden med allvar skulle anfallas, och förstadens antändande derunder tyckes vittna, att jag icke missräknade mig. Emedlertid fingo general Siegeroths trupper ohindrade gå tillbaka och om hvilkas åter-ombord-transporterande jag genast fogade alla möjeliga anstalter och efter undfångne ordres förde eskadrerne till Svenska sundet utanföre Kymene. Att mina underdåniga tankar uti den krigsconseille E. K. M:t vid Kymene anbefallte icke varit brottslige, vågar jag hoppas i anseende dertill, att samtlige tillkallade herrar generaler och chefer sig med min tanka förenade.

»Jag erhöllt E. K. M:ts nådigste ordres att låta galererne segla till Borgå och att med turuma-eskadren stanna utanföre Lovisa, hvilket allt verkställdes och jag skildes vid herr baron Siegeroths befäl med den tillfredsställelse att hafva vunnit och, som jag hoppas, förtjent dess vänskap, och är det en sanning, att han visade mig ett förtroende, som fulleligen vederlägger det rykte, som också lärer kommit för E. K. M:ts öron, nemligen att någon oenighet emellan honom och mig skulle äfven lagt hinder emot operationernas lyckliga gång.

»Det var vid denna tiden i Lovisa, jag tror d. ij.e augusti, jag fick kunskap för första gången i min lefnad om det af finska regementerne vidtagne steg vid Anjala, hvilket jag då genast ansåg för så oklokt, så vådeligt, så skadeligt och så äfventyrligt, att jag icke utan största möda kunde förmå mig att tro, det de för mig uppviste skrifter kunde varit under-skrifne af de namngifne herrar och män, om hvilka alla jag gjorde mig hel andre tankar, och detta tvifvelsmål, hvilket jag118

nog tydligt yttrade, gaf anledning till den billet ifrån generalen frih. Carl Gust. Armfelt, hvaraf en afskrift finnes ibland de papper höglofl. Kongl, generalkrigsrätten af mina qvarhållit. Att vidare i denna del bjuda till att mig rättvisa anser jag så mycket mindre nödigt, som den häröfver började undersökning lärer lemna tillräckelig upplysning. Sant är likväl, att jag varit nästan öfvertygad och är det kanske ännu om desse herrars välmening och att uppenbart förräderi deruti icke egt minsta del.

»Tillika med ofvan nämde underrättelse erhöllt jag den, att E. K. M:t misstänkte mig icke allenast att vara uti sammansättningen delaktig, utan ock nästan som hufvudman mig ansåg. Jag skyndade mig att E. K. M:t i djupaste underdånighet uppvakta för att få min oskuld ådagalägga. E. K. M:t yttrade sig nådigst benägen att tro mitt anförande, men denna gång såg jag till min största och innerligaste oro, det jag för evinnerliga tider var utesluten utur E. K. M:ts nåd och förtroende. E. K. M:t lemnade kort derpå Finland och H. K. H:t hertigen af Södermanland mottog befälet, hvars höga ordres jag åtlydt och till alla delar fullgjort, hvarom flere dess nådigste och i de för mig mest smickrande termer författade skrifvelser lemna mig de mest ojäfaktiga intyganden. Ifrån den stund jag fick högbemälte herres ordres att sträcka min uppmärksamhet till hela skärgårdens fredande, har jag detta ändamål uppfyllt, hindrat fienden det ringaste att företaga, af honom tagit priser, hållit dess öfverlägsna styrka vid Hangö uti respekt, tournerat den och frälsat all den vinterföda, hvaraf E. K. M:ts armée till nu subsisterat. Ehuru E. K. M:t icke öfver denna affär behagat visa synnerligt välbehag, bör jag dock icke våga att mig beklaga, så vida vi endast våra skyldigheter fullgjorde. E. K. M:t bör aldrig tvifla det arméens flotta är ett nyttigt vapen i dens hand, som rätt förstår att af dess sammansättning och skärgårdens beskaffenhet draga all den fördel, som omständigheter och händelser gifva vid hand, men den, som åtager sig att dermed förstöra fästningar och angripa svåra skepp, den uppoffrar utan ändamål E. K. M:ts och rikets välfärd, sin egen och flottans heder. Jag påstår derföre icke, att ju sådane händelser gifvas, då denna flotta till en coup de main kan nyttjas både emot skepp och fästningar, men sådane händelser äro rare. Jag har väl hört klan-119

der uppkastas emot turuma-fartygen, men då behofven och ändamålen noga öfvervägas, lärer det bli svårt, om

icke omöjligt, att i deras ställe finna andra fartyg mera förmånlige.

»Med H. K. H:t hertigen hade jag likväl någre gånger politiske samtal, men E. K. M:t värdes allernådigst lemna dess yttersta uppmärksamhet till den försäkran, jag nu vågar göra och med de allraheligaste eder bekräfta, att jag mig icke öfver dylika ämnen yttrade förr än efter H. K. H:ts flere gånger upprepade befallning och uppmuntran att uppriktigt och utan förbehåll eller farhåga säga honom mina tankar öfver sakernas då varande ställning; hvarefter, men icke förr, jag öppnade honom mitt hjerta med min vanliga, min medfödda och af E. K. M:t sjelf kände uppriktighet och H. K. H:t lärer aldrig kunna göra mig den orättvisan att anklaga mig för någon enda mot E. K. M:t farlig eller missfirmelig utlåtelse. Jag yrkade både munt- och skrifteligen stillestånd med fienden, en del af arméens hemsändande med galererne och riksens ständers sammankallande: stillestånd, på det arméen skulle få hvila under vintermånaderne och att möjeligen derigenom en väg till fredsnegotiationer kunnat öppnas; arméens hemsändande dels till landets försvar, som hotades med anfall från Danne-mark, dels till magasinernes besparande för nästa campagne, och det årets erfarenhet försäkrade mig om möjeligheten att, så tidigt det behöfdes, få samma del af arméen tillbaka till Finland; riksens ständers sammankallande för att genom deras åtgärd medel måtte kunna anskaffas till krigets förande, hvarå bristen då var mer än känbar. — Jag sammansvor mig med mina corpser att utan förbehåll, alltid och vid alla tillfällen lyda E. K. M:ts befallningar; men aldrig till olydnad, aldrig till vidtagande af något steg, som kunde vara skadeligt för E. K. M:ts sannskyldiga ära och dess med fäderneslandets efter min underdåniga tanka så oskiljaktiga väl. Detta var d. 2:e eller 3:e september1 och det redan åberopade och bifogade H. K. H:ts hertigen af Södermanlands certifikat, som är dat. d. 13 derpå följande, tyckes tillräckeligen befria mig ifrån de misstankar, att mine yttranden till honom varit brottslige.

»Att jag den tiden ansåg rikets tillstånd nästan förtvifladt och på branten till fall redan lutande, det är lika sant, som

1 Jfr ofvan sid. 4°(M/t), 43 (%)•120

att jag med förundran vördar den klokhet, drift, försigtighet och lycka, hvarmed E. K. M:t farorne då afvärjde, hastade till vestra gränsernes försvar och fiendens snöpliga afvisande.

»För öfrigt har jag aldrig hvarken med fiender eller inhemska egt minsta underhandling. Aldrig, aldrig kan mig visas, det jag någon i sådane ärenden utskickat eller emottagit; ty de enda som derföre torde kunna misstänkas, majorerne Jägerhorn och Klick, besökte mig väl uppå mitt fartyg vid Tvärminne, men blefvo genast om mitt tankesätt underrättade, som med deras icke lärer så alldeles varit öfverensstämmande, emedan diskursen nästan tillika både började och slöts samt de afreste, sedan de med mig delat en redan färdig middagsmåltid i flere vänners närvaro. Jag blef först några dagar efteråt underrättad, det de likväl samma gång uppehöllo sig uti eskadren om bord uppå fregatten Sprengtporten hos öfverstelöjtnanten m. m. Stedingk en om icke 2:ne nätter, hvartill en uppväxt storm sades och, som jag verkeligen tror, varit förnämsta orsaken, ty jag har, oaktadt efterfrågan, aldrig hört, att under deras der vistande några politiseringar, öfverläggningar eller hemliga sammankomster der förevarit.

»Med min egen corps har jag aldrig politiserat, utan tvärtom vid alla tillfällen, och i synnerhet under de glada stunder, de någon gång kunnat helga nöjet och min ära, alltid uppeldat och påmint dem om tro och lydnad emot E. K. M:t, kärlek och tillgifvenhet för fäderneslandet. Ja, just åtta dagar före mitt häktande hade jag den glädjen vid ett sådant tillfälle att se dem slå sig för sine bröst och svära, det de med mig, uti rikets och konungens fienders blod skulle hämnas de oförrätter, hvilka af inhemsk afund och ondska de med mig lidit; och jag hoppas de fullborda löftet, fast jag förlorar den äran att gå framför dem.

»Uti brefvexling har jag aldrig varit hvarken directe eller indirecte med någon enda af de nu misstänkte eller brottslige och häktade personer, och aldrig med någon dödlig om sådane saker, hvarföre jag är misstänkt.

»Jag lärer beskyllas vara förnämsta orsaken till det missnöje, som genast vid krigets början spriddes; men tillåt mig, allernådigste konung, i underdånighet försäkra, att det är icke så. De rykten, hvilka innan E. K. M:ts höga

ankomst till Finland berättade min iråkade onåd, torde hafva gifvit någon121 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

anledning till sådant prat; men missnöjet visade sig i synnerhet, då en stor hop officerare uti svenska regementerne dels fingo, dels begärde afsked; af alla desse kände jag knappast personligen trenne och hade kommunicerat mig med ingen af dem. Då E. K. M:t nådigst uppdrog mig befälet äfven öfver galererne, hade redan flere af deras officerare till nu herr landshöfdingen m. m. Ehrenbill afskedsmemorialerne inlemnat och några lemnade dem samma dag till mig. Jag gjorde alla en tjenlig föreställning och öfvertalte dem att sine memorialer återtaga, utan att jag med anmälande af denna händelse ville E. K. M:t oroa och besvära. — Ingen enda officer af finska eskadren begärte afsked, och ingen enda af alla dem så af sjö- som landstat, hvilka hela campagnen stodo under mitt befäl, yttrade något missnöje eller försummade sine skyldigheter. Allernådigste konung, när jag intet spridd© missnöje hos dem, som voro mig närmast, hur skulle jag kunna vara skuld till det, som spordes hos folk, med hvilka jag icke hade minsta gemenskap eller befattning.

»E. K. M:t värdes underrätta sig om med hvad omsorg jag sökte uppmuntra och vårda de nakne besättningarne under den stränga höst- och vinter-campagnen, och att intet knorr, intet klagomål spordes. Om E. K. M:t kunde föreställa sig, med hvad möda, besvär och omsorg, jag hela vintren under en beständig penningebrist upphållit hela verket! Ja, det är inför Gud en sanning, att jag ofta sett min kammare full af magra, dödbleke och nakna uslingar, nästan i förtviflan stadde, i synnerhet örlogsflottans qvarlemnade sjuka, som tillfrisknat. De hafva frågat mig, om de voro dömde att svälta och frysa till döds under ett så hårt luftstreck, och begärde som en nåd, att jag ville låta taga deras lif och ända deras plågor. Jag har tillfredsställt och tröstat alla. Jag har ofta gifvit de mest nödlidande af mitt eget lilla förråd. Jag har länt 100 rdr af den ene, 200 af en annan o. s. v. för att återställa hoppet i deras hjertan och stilla deras tårar, och kanske att dessa, som voro på vägen att förbanna deras fädernesland och som glömt, att de hade en konung, som sörjde för dem, utgjuta nu välsignelser öfver begge.

»Mine egne handtverkare och arbetare voro nästan i samma ställning; arbetsmanskapets beklädnad, som bort utfalla i oktober månad, tilldelades dem först uti februari, och då deribland122

AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

skor sådane, att om genom mitt föranstaltande de fått dem, så hade jag bort straffas; men jag hade nu befallning att allt skulle emottagas, sådant som kommissariatet kunde gifva det. Manskapet var häröfver ganska missnöjdt; jag tillfredsställde och stillade dem och lofvade, hvad jag aldrig mera lärer kunna hålla, att bjuda till skaffa dem bättre en annan gång. — De under campagnen på flottan varande trupper hade vid återkomsten innestående 2, 3 à 4 rdr per person och hade till större delen ännu varit obetalte, om jag icke till sådane och flere behöfver sjelf uppnegocierat betydliga summor, som genom i underdånighet befogade betyg bevisas.

»Allernådigste konung, hade jag så gjort om jag varit en upprorsstiftare? Om jag nu egde tillgång till vederbörlige dokumenter, skulle jag kunna för E. K. M:t hafva nåden i underdånighet framlägga en kalkyl, som skulle utvisa, det ingen af alla rikets defensionsgrenar i proportion under kriget kostat mindre än den eskader E. K. M:t hade anförtrott under mitt befäl, och att på intet ställe behofven varit mera påtänkte och samlade innan krigets början än just vid nämde eskader. Eskadren gjorde campagnen; jag försträckte örlogsflottan efter sjöbataillen materialier till belopp af 13 à 14,000 rdr, som ännu äro obetalte, galererne till 3 à 4,000 rdr, och innan jag från Finland bortfördes, hade jag de fleste behöfver för innevarande års campagne åter samlade, och vågar jag försäkra E. K. M:t, att alla de penningar, jag under kriget erhållit, icke svarar emot fjerdedelen af hvad flottan under kriget kostat, utan har jag försett resten genom den goda hushållning, jag tillförne vid flottan fört och genom min omsorg att i tid med alla behof fylla förrådshusen.

»Allernådigste konung, tillåt nådigst vid den strängaste undersökning om mitt uppförande det lilla goda, nyttiga och berömliga jag bjudit till att göra få tjena till någon motvigt emot allt det onda, hvarmed mina hemliga ovänner och afundsmän så argt, lågt och nedrigt inför E. K. M:t mig svärtat. Ja, jag är viss, att de skulle blekna, om de nu fingo befallning att till konfrontation emot mig uti E. K. M:ts höga öfvervara framträda.

»Man har äfven ansett den vänskap, det förtroende jag utaf min corps egde och deras enighet för farlig. O min Gud! och det var just denna vänskap, denna enighet, jag många år

arbetat uppå att stadga och medelst ordning och rättvisa trodde mig vara berättigad till, genom hvilken jag beredt mig att en gång vinna segrar för E. K. M:t, sällhet för mitt fädernesland och ära för mig sjelf; men allt, allt är nu för mig förloradt. E. K. M:t värdes låta sig föreläsas de tvenne tal jag till mine officerare höll förliden sommar och hvilka äfven äro af Kongl, generalkrigsrätten i förvar tagne. Jag tror icke att deruti finnes falska grunder eller anledningar, det jag velat leda deras hjertan ifrån E. K. M:t, ifrån dygden, eller ifrån äran och deras skyldigheters fullgörande; men smicker är der intet, ty sådant hörer veklingar till.

»E. K. M:t har haft skäl att ej med all den nåd omfatta mig som tillförne, efter jag verkeligen med missnöje ansett hela kriget. Grunden härtill har varit den, att jag älskat E. K. M:t för dess egen skull och för rikets skull, lika så mycket som för min skull, ty om egennyttan fatt styra mitt tankesätt, så hade jag blott talt tvärt emot min öfvertygelse och jag hade törhända då varit lika lycklig som jag nu är olycklig, utan att jag kunnat göra E. K. M:t en enda tjenst, den jag icke nu gjort.

»Hvad beträffar den skrift, för hvilken man gjort mig till författare, så lärer det vara svårt för mig om icke omöjligt att hos E. K. M:t döda denna misstanka, om den redan fått nog djupt rota sig. Den är af det slaget, som tiden endast kan utveckla; men för min egen tillfredsställelse gör det tillfyllest, att jag nu vågar inför E. K. M:t med den dyraste, den heligaste ed bekräfta det jag ännu detta ögonblick samma skrift aldrig sett, att jag blott efter berättelse och styckevis ganska litet känner dess innehåll, men alldeles icke hela dess sammanhang.

»Med riksdagens händelser eller dit hörande operationer har jag mig icke det ringaste befattat, och kände så länge, jag egde min frihet, icke annorlunda än allmänheten hvad der före-hades.

»Allernådigste konung, jag har nu bjudit till att med sanningens språk för E. K. M:t upplysa mitt uppförande och upptäcka mitt hjertas innersta känslor. Jag hade väl önskat för vederbörlig domstol få min oskuld för hela verlden framlägga, derföre att hela verlden sett mitt lidande, och E. K. M:t kan vara försäkrad, det jag vid ett sådant tillfälle aldrig ämnat in-

draga till mitt försvar ej hörande saker eller politiska raisonne-mens, vidare än då de till mitt urskuldande varit högst nöd-vändige, men jag underkastar mig äfven i detta E. K. M:ts nåd och rättvisa beslut.

»Jag är nu nöjd, tillfredsställd och lättad och jag öfverlemnar gladt hela mitt öde uti E. K. M:ts händer. — Min så djupt sårade ära lär väl ännu länge blöda; men om detta sår ock följer mig i grafven, så vet jag att med mig äfven skall dit läggas ett hjerta, som i redlig nit och tro aldrig svikit sin konung och som aldrig upphört att vara svenskt.

»Jag väntar likväl med någon otålighet fa höra E. K. Mrs beslut och är färdig till hvad offer E. K. M:t af mig begär, ty jag vet att E. K. M:t icke kan begära något, som skulle kunna fråntaga mig det enda af jordisk sällhet, jag nu eger qvar, några få vänners och medborgares aktning. — Nej, då ger jag hädre lifvet, det hörer dess utom E. K. M:t till. Men, allernådigste konung, ehvad E. K. M:t ock nu om mig beslutar, så stilla den bedröfvade hustruns och olyckliga modrens tårar och lyft henne med de fattiga och värnlösa barnen utur det eländes djup, hvaruti mina olyckor annars nedsänker dem. Är jag dömd till en lång fångenskap, skulle jag evigt prisa E. K. M:ts nåd, om de fingo alla med mig inneslutas, och jag tror, de skulle finna sig deruti. Men om E. K. M:s säkerhet och ära fordrar, att mitt lif skall offras, så tillåt mig att ett ögnablick först få omfamna dem. Jag skall sedan nöjdt räcka fram min hals och min blod skall villigt rinna; måtte dess renhet kunna blidka den magt, som dundret för, och återhålla dess redan utsträckta arm, hvarmed mitt kära fädernesland hotas.

»Ännu en nåd, allernådigste konung: visa mine fordne officerare, hvilka för min skull fått mulne blickar, hädanefter en mild uppsyn, och jag vågar ansvara de skola känna dess värde, upplifvas derutaf och länge påminna sig de reglor jag gifvit dem, hvilka alla leda till E. K. M:s ära och deras fäderneslands väl.

»Himlarnes Gud, konungarnes Konung, verldarnes upphof välsigne E. K. M:t, upplyse E. K. M:t, gifve E. K. M:t

de bästa råd och förkrosse E. K. M:s fiender, så att E. K. M:t måtte ännu en gång under fredens lugn fa se sitt folk lyckligt, deras sinnen förenade, glädje i deras anleten, ära i deras bröst,125 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

dygd i deras hjertan och renhet i deras seder. Och måtte £. K. M:t sedan länge förtjusas af de lofsånger, som då lära sammanstämma från slotten, från torpen och de fattigas kojor, till dess E. K. M:t uti odödligheten får intaga en af de fä lysande och sälla throner, der för de gode konungarne af evighet varit beredde. — Desse äro de önskningar, hvilka utur ett redligt bröst till sista ögonblicket för E. K. M:t utgjutas af den, som med undersåtligaste, djupaste vördnad, renaste nit och undergifvenhet läggs i grafven.

•

St. A. K:g

E. K. M:s

Utur arrestrummet på Drottning- Äller underdånigste, troplig-holms Slott den 8:e april 1789. tigste tjenare och undersåte.

M. Anckarsvärd.»

• *

Efter några dagar berättade mig Armfelt att konungen tagit emot brefvet, men icke- haft tid läsa det, och åter några dagar derefter, att konungen läst brefvet, dermed varit nöjd, sagt sig vara ledsen att hafva arresterat mig* och frukta att jag det aldrig kunde honom förlåta, och att han vore ganska villrådig, huru han skulle tillfredsställa mig m. m.

Armfelt såg jag ibland en à gånger i veckan, ibland oftare, och är jag honom det vitsord skyldig, att han alltid visade mig mycken humanité och attention samt adoucerade, allt hvad hos honom stod, mitt öde. Jag tviflar också ingalunda, det han ifrigt arbetade uppå mitt lösgifvande, hvarom han stundom gaf mig hopp, beklagade sig åter stundom, det jag hade ovänner, som mycket arbetade emot mitt lösgifvande, hvaribland han i synnerhet nämde generalen baron Mauritz Klingsporre och grefve Munck, att den förre tillskrifvit konungen och bedt honom aldrig släppa mig till Finland, och att den senare ifrigt påstått, att jag icke bör återfå min frihet m. m.

Kungen var flere gånger ute hos Armfelt och talte äfven några gånger vid dalkarlarne. Jag såg i synnerhet tvenne gånger konungen promenera med Armfelt utan före mina fen-ster och se ganska missnöjd ut. Armfelt kom äfven in till mig,

så snart kungen var bortrest, och sade, att han hade varit vid fasligt elakt humeur och misströstat om riksdagens lyckliga utgång. Armfelt sjelf var äfven mot slutet ganska ledsen, kom ofta in till mig, dröjde hela timmarne och talte uppriktigt och utan minsta förbehåll om ställningen, den han alltid medgaf vore förtviflad och att riket vore i grund förstördt.

Dalofficerarne förrättade deras tjenst med en stränghet, som åtminstone icke hedrar deras hjertan, tankesätt och seder, fast den ock skulle kunna vittna om deras nit. — Det var icke ovanligt att höra officerarne utanföre min dörr hel högt påminna posterne deras skyldigheter uti de mest oanständiga termer, såsom t. ex.: släpp intet ut den djäfvuln, vill-n ut, så slå den saten i skallen med musqvetten, stick bajonetten i honom o. s. v. Jag bör likväl från dessa grofheter undantaga några, såsom baron Vegesack, baron Hierta, kapten Ekman, kapten Gillberg med ännu en eller annan, hvilkas namn jag förgätit. Dessa bemötte mig städse med all anständig aktning.

Dalkarlarne sjelfve voro ofta ganska oanständige. Gick jag till fenstret, lade posten utanföre an med musqvetten, tryckte af med sin träflinta, stod sedan och stack åt mig med bajonetten, ropande: kom hit din sate, kom hit din djefvul, skall du få, med mycket m§ra dylikt. Dock märktes tydligen, att de äldre sälla» yttrade dylika

oanständigheter, utan var det merendels unga pojkar, hvaraf åtminstone halfva truppen utgjordes. Ofta i synnerhet mot slutet visade de äldre snarare ett slags medlidande och tvifvelsmål om rätta sammanhanget; de klappade på dörren (posterne nemligen) i synnerhet om nätterne, begärte få komma in och hålla mig sällskap, då de hörde mig gå på golfvet fram och tillbaka. De frågade mig hvad jag gjort, sade rent ut, att de började se att man dragit dem vid näsan; de begärde ofta drickspenningar, och då jag stundom gaf dem, frågade somliga, om de ej fingo gå bort efter dricka, och jag ej ville dricka med dem, och funno underligt, då jag sade dem, att såsom poster och mina bevakare vore sådant dem ej tillåtet. Stundom begärde de få komma in till mig och för mig sjunga dalkarlsvisan med många flera tokerier, som jag nu ej kan allt mig påminna. Jag gaf mig dock sällan i tal med dem och påminte dem alltid, att sådant ej var dem tillåtit. En ganska beskedlig gubbe sade mig en gång, att han och många af hans kamrater voro ganska miss-127 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

nöjde och började finna, att man narrat dem, beklagade mitt och de öfrige medarresterades öde, försäkrade, att de ej skulle tillåta att taga lifvet af dem, som intet ondt gjort m. m. Om herrn gjort nå ondt, så kom han väl för rätta vet jag o. s. v. Till slut syntes dalkarlarne bli allt mer och mer ostyrige. Jag såg sjelf de terriblaste scener utanföre mina fenster, och Armfelt sade sjelf ofta, att han önskade vara väl af med dem, och ofta måste de genom trakteringar och supar tillfredsställas.

Utom den lilla lättnad baron Armfelts höfliga menskligheet och en del af sjelfva dalgubbarnes enfaldighet gjorde uti mitt öde, var jag under allt mitt vistande på Drottningholm bevakad med den yttersta stränghet. Hvarken min eller min hustrus domestique fick komma in utan åtföljd af tvenne dalofficerare, som vid in- och utgåendet domestiquen in på bara kroppen visiterade. Maten visiterades, och de hade ofta den ohöfligheten att låta drängen vänta, då han skulle bära in den, till allt var stelt och frusit. På sådant sätt gick dock tiden fram, fast tämmeligen långsamt, läsning gjorde den drägelig och mig lemnades tillstånd dertill samt att ifrån mina vänner i staden skaffa mig böcker, hvilka dock alltid på det nogaste visiterades. Jämte mig voro på Drottningholm arresterade öfverste Almfelt, som äfven ankommit, jag tror ifrån stadshuset, samma dag som jag och bevakades af dalkarlarne, satt uti en flygel midt emot mitt första herberge och ofvan uppå deras högvakt; baron Stjerneld och direktör Frietsky bevakades af lätta dragonerne, hade varit der länge och sutto uti canslibygg-ningen.

Ändteligen slöts riksdagen, och mig berättades, det Fersen, Horn, De Geer, Macleanerne m. fl. fått deras frihet; Stjerneld bortfördes en natt, men jag satt qvar, oaktadt Armfelt nästan dageligen lofvade mig att få tala vid kungen och sedan blifva fri.

Den 4 eller 5 maj kom Armfelt in till mig, bragte diskursen på förestående campagne och bad mig dertill gifva plan. Jag trodde han moquerade sig och sade mig nogsamt vara öfvertygad det planen redan vore gjord. Han bedyrade, att de ännu icke det minsta tänkt deruppå, och bad mig enträget, att jag skulle dertill på papper sätta några idéer. Jag visade huru orimligt det var att sådant af mig begära, som9°

snart trenne månader varit skiljd från alla affärer och nästan från allt umgänge med menniskor, men han var lika enträgen och jag lofvade sluteligen, författade äfven en liten pro me-moria, som han emottog och hvarmed han förklarade sig mycket nöjd och försäkrade, att kungen skulle anse den med mycket nöje.

Maj d. 6 fick min hustru, som Armfelt sade, på dess egen risque komma till mig med begge gossarne, som med min syster rest postvägen från Finland och voro den I7:e april till Stockholm ankomne.

Den 7 kom kungen till Drottningholm, såg dalkarlarne exercera och var länge hos Armfelt; ändteligen blef jag kl. 4 vid pass till konungen i Armfelts rum af Armfelt sjelf införd, hvarefter Armfelt straxt gick ut och slöt dörren till. — Monarken tog ett ganska allvarsamt utseende, men kunde dock ej dölja en slags embarras, syntes önska det jag ville börja konversation, väntandes sig törhända, det jag skulle begära nåd, men då jag icke visste det ringaste onda med mig, ansåg jag det under både honom och mig. — Jag tilltalades änte-ligen ungefär på följande sätt: Då en monark vidtager ett sådant steg, som det jag nu gjort med min öfverste, lärer Ni finna att nåden icke är långt borta, men det kommer dock an uppå, huruvida herr öfversten kan förklara sig uti vissa delar.

Jag har väl fått ert bref och är dermed nöjd, men önskar dock uti vissa saker närmare upplysning. — Jag svarade mig icke ega någon ifrigare önskan än af E. K. M:t sjelf fa höra, hvarföre jag varit anklagad och som en missdådare behandlad, då jag sjelf icke känner minsta brott med mig, och att den nåd jag begär, är, att E. K. M:t ville tillåta någon af mina anklagare att nu träda fram och med mig konfronteras, då det ej skall blifva mig svårt att öfvertyga E. K. M:t att törhända de, men aldrig jag varit brottslige och att blott afund, lissmeri och smicker ådragit mig E. K. M:s onåd, då jag som trognast E. K. M:t tjente. — Konungen sade: Ni har ingen anklagare; jag var nödsakad göra en revolution och jag fruktade Er i Finland, der jag visste er ega mycken influence, och jag kände edra capaciteter. Men hvarföre var Ni emot kriget? — »Det har jag ofta sagt E. K. M:t och i mitt bref icke döljt; jag ansåg kriget och anser det ännu för en olycka af de vådeligaste följder för E. K. M:t och riket, men jag trotsar hvar och en129 AN CKARSVÄRDS ARRESTERING.

att våga tillvita mig hafva lagt minsta hinder emot beredeisen eller utförandet af kriget, utan tvärt om jag uti det ena och andra mina skyldigheter med den yttersta nit fullgjort.» — Ja, sade kungen ytterligare, jag vet intet ondt med er, hvarföre jag skulle kunna er lagligen tilltala, men jag har fruktat, Ni ville regera i Finland. Men kan Ni nu glömma kvad som är händt? — »Nej, E. K. M:t, svarade jag, glömma intet, men den hugkomst, jag bibehåller, skall ej vara E. K. M:s person skadlig; det är hvad jag kan lofva.» — Ni har min nåd, sade konungen, dock med det vilkor, att jag får employera er. — Jag frågade: »på hvad sätt?» Hos min person, såsom min tjenstgörande generaladjutant, hvarpå handen mig räcktes, den jag kysste och tackade. Diskursen fortsattes länge om hvarjehanda, kungen tackade för planen till campagnen, talade något derom, men sade att vi fa väl talas vid vidare.

Kungen bad mig ej, då jag nu kommer ut, gifva cour (voro hans egna ord, såsom Fersen och de andre gjort). Jag svarade, att jag ej kunde neka folk komma till mig och ej fela uti höflighet, mot dem mig höfligt bemötte. Men, sade monarken, Ni kan ju säga er ute m. m., som dels skulle blifva för vidlöftigt uppteckna, dels fallit mig ur minnet. En timma varade samtalet, hvarefter Armfelt inkallades, tillsades, det jag vore från arresten fri och att han sjelf, så snart kungen afrest, skulle föra mig till min hustru, hvarpå jag tog afsked och förfogade mig åter uti arrestrummet, hvarifrån posten för dörren redan var borttagen.

Kl. ungefär 7 om afton afreste jag med Armfelt uti en med 6 hästar bespänd hofvagn och emottogs af min hustru, anhörige och vänner med en smickrande och förtjusande ömhet. Under vägen berättade mig Armfelt, att hertig Carl ännu samma dag velat hindra min utkomst, likasom han ofta sagt mig, att bemälte hertig varit förnämsta orsaken till min arrest, hvarföre, må Gud veta, ty med vett och vilja har jag honom aldrig motbrutit, och han visade mig en tid uti Finland utmärkt nåd och förtroende. — Armfelt sade mig äfven att kungen bedt honom tillsäga mig att ej besöka hertig Carl, innan kungen sjelf lät mig derom tillsäga.

Maj d. lO. Fick jag genom en billet från Armfelt kungens tillsägelse att uppvakta hertig Carl, det jag äfven gjorde kl.Ii8

II f. m. och blef på ett utmärkt nådigt sätt emottagen, och behagade H. K. H:t uti de mest smickrande ordalag försäkra mig om dess fägnad öfver min befrielse. Samma dag erhöll jag Kongl. M:ts nådiga befallning att mig uppå Haga infinna och blef då antagen till ledamot uti den så kallade hemliga krigsberedningen, som sattes under konungens eget höga pre-sidio, bestående utaf Armfelt, Ruuth, Munck, Carlson och jag, hvartill efter någon tid general Sinclaire äfven kallades. Landshöfding Lilljehorn från Venersborg ökade kort före konungens resa till Finland vårt antal. Jag fick äfven då befallning att uti utredningskommission taga säte. — Uti conseillen beslöts, att 16,000 man skulle till Finland öfversändas och bestyret om transporten blef mig uppdraget; man missräknade sig likväl ansenligen dels uppå egne truppers styrka, dels och i synnerhet uppå några tusende man tyska trupper, som genom preussiske ministern Borks omsorg skulle emot viss betalning uti vår tjenst antagas, men detta gick aldrig uti fullbordan, kunde det icke heller, utan var likt de mångfaldiga projekter, hvilka denna tiden förehades och misslyckades.

Krigsberedningen var tillsammans merendels dagligen och kungen visade mig alltid utmärkt nåd; frågade ofta,

om jag glömt det framfarna och om vi voro vänner. Ofta väcktes i denna conseille frågor, hvilka kunnat förtjena att antecknas, men en efterverld skulle törhända tvifla uppå sanningen deraf; jag går dem derföre förbi.

Andra dag pingst var beredningen befalld att samlas vid Drottningholm, då Kongl. M:t gaf oss tillkänna, det han ämnade sjelf snart till Finland öfverresa, och att han under dess frånvaro förordnat en regering här på stället, hvilkens ledamöter nu äro allmänt kände. — Dagen förut var till staden ankommen landshöfdingen baron Raijalin från Gottland, sades vara efterskrifven. — Jag frågade derom baron Armfelt, som .svarade, att han trodde honom vara efterskrifven af öfver-amiralen grefve Ehrensvärd. — Dagen efter infann jag mig efter nådig befallning på Haga, då kungen egentligen talade med mig om dess resa och dess jakt Amadis. — Han var obeskrif-ligen nådig och till slut yttrade sig ungefär så här: Min kära Anckarsvärd, Raijalin är här, och jag är rätt embarasserad med honom, ty han hade fått befallning komma hit, innan ni slapp ut ur arresten. — Jag svarade: »Om E. K. M:t ickeIi8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

behöfver honom, kan han ju resa tillbaka; det är ju en heders-emploij han har.» — Non ce ne seraitpas honette de le renvoyer. »Vill E. K. M:t då behålla honom såsom dess generaladjutant, så låt honom få stora flottans affärer, jag ämnar mig icke dermed befatta.» — Nej, Gud bevars! Min bror och Raijalin, Nordensköld och Raijalin, de tåla icke. hvarannan. — »Ja, då vet jag icke huru E. K. M:t skall göra.» — Kan jag intet taga honom med mig till Finland nu så länge, till Ni kommer efter? — »Gud bevars, att någon skulle det kunna neka.» — Ja, jag ville icke i går lemna honom något svar, innan jag fick tala vid öfversten härom. — Jag tog afsked, kungen förklarade uti de nådigaste termer sitt höga nöje och välbehag öfver min person och mina göromål, försäkrandes mig om dess fortfarande nåd. — Vid återkomsten till staden fick jag veta att Raijalin om afton på Drottningholm fått kungens befallning att följa med och att han redan rest förut till Grisslehamn bittida om morgon samma dag, jag med konungen hade föregående samtal.

En dag hade kungen befallt mig ut till Haga hel allena, då han sade sig vänta hertig Carl om afton för att öfverlägga om flottans operationer och bad mig uti form af pro memoria uppsätta några hufvudpunkter, hvilka för sjöcampagnen kunde tjena till grund och han sade sig med egen hand vilja afskrifva och som sitt eget lemna hertigen, hvilken befallning jag till monarkens höga nöje efterkom.

En annan dag befallte mig kungen projektera ordres för general en chef i Finland att gå öfver gränsen pch börja opera-tionerne, hvilket jag äfven verkstälte; åter en annan gång erhöll jag befallning att skrifva instruktion för H. K. H:t hertig Carl under innevarande års sjöcampagne, som skedde på sätt, att den ord från ord approberades och expedierades.

Några dagar efter sedan jag ur arresten var utkommen, besökte jag grefve Munck, som efter fleres öfverensstämmande berättelser emot mig varit ganska prevenerad, och frågade honom om orsaken dertill, den han icke kunde uppgifva, men tillstod att han ansett mig som en förrädare och att han rådt kungen att expediera mig och alldeles afstyrkt mitt lösgifvande, men trodde likväl nu, att han misstagit sig, och bad mig med med tårar i ögon att jag skulle förlåta honom. — Jag ryste vid förtroendet, tackade Gud, som bevarat mig, och beklagadeIi8

ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

monarkerne, som ega sådane gunstlingar och rådgifvare. Jag bad honom flere gånger säga mig, hvarföre han kunnat anse mig som förrädare, men fick aldrig annat svar än: »Herre, ta mig tusan, har jag icke ansett er för en farlig karl, men låt oss nu vara vänner.»

Kungen tillsade flere gånger uti min närvaro baron Armfelt att göra mig bekant med preussiska ministern baron Borck, hvilket äfven skedde en dag, då Armfelt böd mig med preussiske och holländske Borckarne till middag uppå ßeckens värdshus. Der taltes mycket politique och begge ministrarne talte högt om det biträde, vi af deras hof hade att vänta, och försäkrade att innan medlet af juli månad skulle femtio tusende Preussare vara inmarcherade uti Lifland. Ännu är dock detta ogjordt och icke minsta liknelse till någon slags verkställighet, men som jag detta aldrig trodde, har jag ock icke vålat mig härom desse gode herrar erinra.

Kongl. M:t hade icke länge varit borta, innan han uti sine bref till Armfelt började yttra mycket missnöje öfver

arméens flotta och fl. Armfelt berättade mig äfven, att i synnerhet general Klingsporre på allt möjeligt sätt sökte göra mig hos konungen misstänkt och fruktad, för att hindra min öfverkomst till Finland. Detta bekymrade mig föga: efter att hafva rönt de märkvärdigaste vedermälen af en mild försyns styrelse, hvarföre skulle jag icke med full förtröstan öfverlemna mig den? — Jag har bjudit till att här gagna, så mycket jag kunnat; om jag i Finland törhända kunnat göra mer gagn och af ett ogrundadt misstroende derifrån hindras, är ju sådant icke mitt fel.

Under den io:e juli fick Armfelt ett sådant bref af kungen, hvaruti han synes varit mycket ond och yttrar sig hafva skrifvit ett skarpt bref till Ehrensvärd, förebrått honom sin och flottans inactivitet, frågat om han ej fruktar sin fars skugga m. m., säger äfven att han varit sinnad taga befälet öfver skärgårdsflottan ifrån Ehrensvärd och lemna det till Liljehorn och Modée. Mot öfverstelöjtnant Rosenstein yttras i samma bref mycken misstanke och onåd. Ett bref till baron Ruuth var ungefär af samma innehåll och uti ett till general Sinclair berömmas alla, exceptè ce diable de flottille qui ne veut rien faire.

Orsaken härtill har varit den, att kungen befallt grefve Ehrensvärd avancera med sin flotta, söka ryska skärgårdsflottanIi8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

och slå den, hvar hon funnes, hvaremot Ehrensvärd gjort de mest grundade remonstrationer. Någon tid [derefter] började kungen i sine bref yttra sig om skärgårdsflottan mera nådigt och tycks nu med henne vara temmeligen nöjd. Jag är ock öfvertygad, skärgårdsflottan förtjenar kungens nåd; den har både förledet och detta år fullgjort alla sina skyldigheter; den har sedan isens bortgång bibehållit sig uti fiendens land, skyddat arméens. flank och frälsat hela skärgården från mord och brand. Att fiendens örlogsflotta inträngt vid Porkala kunde af skärgårdsflottan icke hindras och det hade icke skett, om vår örlogsflotta kunnat i rättan tid utlöpa; men skärgårdsflottan hindrade dock fienden att vid Porkala göra minsta framgång. Jag hade likväl önskat att skärgårdsflottan hållit sig mera samlad än den nu är; af ungefärligen 80 segel större och mindre, hvaraf den består, har grefve Ehrensvärd hos sig endast något öfver 40 segel, hvilket är för litet att kunna göra tête emot den styrka, hvaraf man nu omtalar att den fiendtliga består, ty ehuru väl grefve Munck m. fl. af hofmännen försäkrar, att ryska skärgårdsflottan har endast träkanoner och är bemannad af käringar, så torde snart nog spörjas att den har både kanoner och folk som kunna sköta dem.

Den 6 Juli gick örlogsflottan till sjös från Karlskrona och d. 26:e träffades ryska flottan, då bataille gafs, hvarom så underliga berättelser spridas, att jag alldeles suspenderar mitt omdöme. Sviterne känner man; ryska flottorne vunno deras ändamål, som syntes vara att blifva förenade, nemligen den ifrån Kronstadt med den, som vintrat i Dannemark och blifvit förstärkt af några Archangelske skepp. — Svenska flottan deremot saknas uti finska farvattnen mer än nånsin, och dess ute-blifvande torde förlora hela campagnen och blottställa skärgårdsflottan att blifva både tournerad och slagen. Det brott, hvarföre amiral Liljehorn blifvit arresterad, känner jag äfven ännu för litet att derom kunna fälla minsta omdöme; besynnerligt likväl att detta skulle drabba en man, hvilken vid riksdagen genom så nedriga vägar tillvann sig monarkens nåd och förtroende på snart sagdt ett helt stånds bekostnad.

Den 31 juli gick flottan in till Karlskrona. Grefve Munck, som rest ned i tanka att med något aviso-fartyg gå ut och söka flottan för att påskynda dess ankomst till Finland, träffadeIi8

henne nu uti hamnen. Han återkom med de hiskeligaste berättelser om tillståndet der nere, trodde sig hafva sett förräderi i allt och att allt kom häruppifrån. Att återställa ordning och drift, som det sades, uti örlogsflottans affärer ansågs general Toll den enda i riket och fick derföre regeringens ordres resa dit, men blef af hertig Carl ganska illa emottagen, hvilken äfven genom en express hos regeringen anhöll bli entledigad ifrån befälet öfver flottan eller Tollens återkallande. • General Toll fick contra-ordres och återreste till dess station i Skåne.

Den 18 aug. reste grefve Munck till Finland. Jag var hos honom samma morgon och hörde honom med sin vanliga häftighet omtala våra förräderier och vår på allt sätt olyckliga ställning. Besynnerligt att jag ännu aldrig af honom fått höra en enda verkelig anledning till förräderi, utan då jag derom frågat, alltid fatt det deciderande

svar att: Herre ta mig tusande är icke förräderi i spelet. Han sade äfven vid detta tillfälle, att han ämnade säga kungen, att han bör ta mig öfver till Finland, hvartill jag svarade mig vara ganska nöjd med allt hvad Kungl. M:t befaller.

Det är underligt, att man då aldrig vill upphöra ropa på förräderi, då likväl icke minsta spår dertill gifves. AnjalafÖr-bundet var en olyckelig sottise men aldrig ämnadt till förräderi och utan allt sammanhang med andre än som der på stället voro. Var det förräderi att afråda kriget, då är jag sjelf derföre icke fri, men tiden skall upplysa, hvilket lyckligare varit, detta kriget eller fredens bibehållande. Jag kan ej vid detta tillfälle undgå att uppteckna min förundran öfver den frihet, hvarmed grefve Munck och äfven andre så kallade favoriter tala om monarken, gifvandes honom de föraktligaste epiteter, men anses dock af monarken sjelf och den förvillade menigheten för kungens bästa vänner, och den honom aldrig smädat, men väl och redeliga med mödor och omsorger tjent, blir ansedd som förrädare.

Den 24 aug. kom en kurir, som gått ifrån kungen d. 2o:e. Han medförde ett handbref till Armfelt, hvilket han för mig och flere uppläste af ungefärligt innehåll, att Armfelt gjort miracle, som uppväckt den döda Tollen, att han icke har emot, att han employeres i Karlskrona, men önskar att aldrig få se honom och att han aldrig måtte komma till Stockholm, carIi8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

c est lui qui a causi toutes mes malheurs. Il me fit assembler les itats 1786 et il /ut la cause de cette malheureuse guerre; c est lui qui nia separi dune societi des pius agriables et que je ne retrouverai jamats, med mycket mera och starkare i samma stil, men slutar ungefärligen: att efter han nu förlorat detta lugna lif, så är hans fulla föresats att tränga sig fram på ärans väg: de reveiller la gloire de Charles XII, et quil ne finissait avant d'avoir domptè cette superbe Semiramis m. m. Reflexion härvid må den framtida läsaren göra.

Den 25 aug. om afton kl. 5 afseglade baron Armfelt med sista hjelpsändningstransporten. Dä desse framkomma, äro i sommar, med rekryterne, öfversände ungefärligen i2,ooQman.

För några dagar sedan berättade mig baron Armfelt, det någon härifrån skrifvit till konungen, att Anckarsvärd lierar sig med de mest acharnerade af opposition och att detta ånyo emot mig väckt kungens misstankar. Jag kan så mycket mindre häraf oroas, som jag med ingen mig lierat, som jag ingen opposition känner, men väl ett antal hederlige medborgare, hvilka fast de varit emot krigets utbrott och kanske önskat svenska frihetens bibehållande, likväl aldrig menat hvarken konung eller fädernesland illa. — De enda, med hvilka jag sjelf kan säga mig vara lierad, äro excellenserne Carl Sparre och Fredrik Rosen, men hvarken de eller jag stämpla mot konung och fädernesland.

Kongl, sekreteraren Ehrenström, nu med konungen, är uti correspondance med Armfelt, hvilken senare för mig och flere uppläst åtskilligt ur dess bref, alltid förräderier, alltid calom-nier och skuggor på hederlige och förtjente officerare. Det är bra cruelt, att uti ett krig, då icke en enda officer visat feghet, utan nästan hvar och en betalt med sine personer och slagits med det största hjeltemod, skall likväl nästan hela arméen bli ansedd som förrädare. Och hvem är denne Ehrenström? En smädare mot konungen för några år sedan, var då Sprengtportian i högsta grad, reste med Sprengtport till Ryssland, lät då köpa sig af kungen att spionera på Sprengtport, återkom sedan och blef employerad. Baron Armfelt berättade mig, att då major Klick skulle arresteras, men var undkommen, togs hans papper uti förvar, men fans intet annat, än en mängd bref ifrån denne samme Ehrenström, skrifne iIi8

ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

den allrahätskaste stil emot konungen för några år sedan, då

Klicken och Ehrenström voro mycket lierade.

• •

•

Detta är en liten del del af de händelser jag nu kan mig påminna; att uppteckna allt hade icke varit möjeligt, mycket skulle äfven af en tillkommande läsare aldrig kunna tros, om jag skulle anfört alla våra oredor i anstalter,

i befäl, i finan-serne m. m. Jag slutar derföre nu och om tid mig lemnas, torde anteckningarne blifva fortsatte. — Stockholm den 26:e augusti 178g.

M. Anckarsvärd.III.

Hösten 1789. 1790.

1789 d. 27 aug. om afton reste jag till Frötuna, der jag dagen derpå om middagen träffade mina anhöriga vid helsan.

Den 29 aug. om afton kom grefve Munck från Finland och reste den 30:e om afton till Karlskrona att påskynda stora flottans utlöpande.

Den I sept. kl. 7 om morgon återkom jag till Stockholm och fann för mig den högst bedröfliga tidningen om skärgårdsflottans förlorade bataille d. 24 aug., hvarom dock alla detailler .ännu saknas. Mina bref ifrån flottan af d. 2i:e aug., de senaste jag fått, ge anledning att flottan af en öfverlägsen styrka blifvit angripen och tournerad. Man berättar att uppå Kongl. Maj:ts befallning finska posterne uppå Åland qvarhållas. Grefve Munck har berättat, att vid dess afresa från Kymene bataillen varit börjad och att kanonaden varit grufvelig. Efter ankomne skeppares berättelser skall flottan vara totaliter slagen och endast några få fartyg undankomne, hvilka retirerat under Svartholms fästning utanföre Lovisa.

Den 2 sept. kom kurir med berättelse om bataillen, den vi emot mer än tredubbel styrka förlorat, men hafva dock gjort fienden mycken skada och vunnit mycken ära. — Bataillen började kl. 10 om f. m. och fortsattes med största häftighet till kl. 9 om afton, hvarefter vår flotta ännu slogs under reträttan till kl. efter 12 om natten. Fienden hade 110 fartyg, bemannade med 15 à 16,000 man. Vi hade 44 fartyg, bemannade med 3,000 man. Vår förlust är ej ännu så noga bekant.Ii8

Från Köpenhamn kom i dag en kurir med underrättelse, att fienden skall ega en plan att en tamera Stockholm med 10 à 12,000 man, som under deras örlogsflottas protektion skola gå i land någonstädes uti Uplandsskären, åstadkomma ett upplopp eller låta eld och svärd gå öfver hela landet, förstöra Stockholm och taga banken. Regeringen sammanträdde, överståthållaren excellensen Sparre, general Sinclair och jag blefvo uppkallade och anbefallte att hos excellensen Sparre sammanträda och öfverlägga om Stockholms försvar till sjös och lands och våra tankar derefter till regeringen ingifva. Vi sammanträdde på e. m., och ehuru vi alla. tre ansågo en sådan plan för det närvarande omöjlig att verkställa, då icke minsta anledning dertill kunde tagas af fiendens rörelser i Finland, vidtogos dock några små anstalter, så mycket som med två tomma händer möjeligen göras kunde.

Den 3 sept. fick hemliga krigsberedningen föregående sak till öfverläggning, hvarest vi stannade uti alldeles samma beslut som gårdagens. — Regeringen visade mycken räddhåga och omtalte i dag att flytta hofvet, banken, ryska fångarne m. m., men det blef dock ännu uppskjutit.

Den 4 sept. I dag kom finska posten af d. 28:e med några detailler om sjöbataillen vid Svensksund, söm varit grufvelig. Vi förlorade turuma Jernsida, Ragvald och Sällan värre, hemmema Odén, fregatten Trolle och galeren Cedercreutz, alla tagne; en kanonslup, sänkt af en fiendtlig bomb; fem kanonslupar retirerade upp till Kymene, som vi der få bränna upp; 30 st. transportfartyg, pohjama Fröja, halfgaleren Löparen och lotsjakten m. fl. ha vi sjelfva måst uppbränna; förlusten af folk vet man icke ännu med visshet, icke heller af officerare, men säkert är dock att öfverstelöjtnant baron Fleetwood och kapiten v. Hogenhausen äro skjutne, begge respektable officerare och mina intima vänner, hvarföre jag dem ock oändeligen mycket saknar, kapiten Gust. Brummer äfven skjuten, en käck officer, utom flere. Fångne äro öfverstelöjtnant Rosenstein, kapiten Brant m. fl.

Rykten och osanningar löpa som förr, man synes åter med allt allvar hetsa pöbeln mot herrarne, och jag har just i dag hört talas om en tillställning i den vägen, som jag dock hoppas af sig sjelf förfaller.Ii8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

Den tO kom hofstallmästaren v. Essen från Finland, men berättade icke det ringaste om affärerne. Reträtten från

Högfors rar redan bekant af tidningarne, fast man der ej omtalar våra dervid förlorade många kanoner. Det är besynnerligt att för denna reträtt blefvo många befordrade och riddare, men ingen enda af flottan för Svensksunds-bataillen, som, fast förlorad, var den häftigaste affär uti detta och kanske uti flere krig förefallit. Lagerbring sade mig i dag, att man vid högqvarteret icke vore nöjd med Ehrensvärd, att der varit ventileradt skicka honom hem och ge befälet åt baron Raijalin.

Den 12. I dag sade mig en viss man, att stallmästar Essen berättat, det Kongl. M:t skall vara mycket glad och tro det våra lidna förluster nu skola intressera Preussen och England och de komma med i kriget; att kungen erkänner att arméens flotta slagits väl och på ett förundransvärdt sätt, men ar dock icke nöjd med corpsens esprit. Om Ehrensvärd har han sagt detsamma, som Lagerbring, med tillägg, han tror Ehrensvärd qvitterar hela tjensten, så snart campagnen är slut. Kungen talar ännu om progresser i år och vill åter köra ut öfverlefvorne af arméens flotta emot den mångdubbelt starkare fiendtliga under prinsen af Nassau; men detta låter sig icke lika lätt göra som säga. Om Ryssarne öfvergifvit Por-kala, visste Essen icke. Ton i arméen skall vara arg, bitter och häftig mot kungen, hvilket snarare till- än aftager. Pengar skall i arméen vara mycket ondt efter, mycket ondt efter skiljemynt. Somlige tro att Ryssarne i år icke göra vidare försök, sedan vi nödgats lemna deras land, andre åter tro tvärtom; jag är nästan öfvertygad, det inga betydliga händelser mera i år förefalla. Det synes ganska tydligen, att Ryssland icke med allvar förer kriget emot oss, utan endast håller sig på defensiven. Vanmakt kan icke vara orsaken härtill.

Den 22 sept. kom en kurir med bref ifrån Kongl. Maj:t om militäriska beredningens upphäfvande, med en mycket grann tacksägelse för vår häfde möda.

Grefve Ehrensvärd väntas hvar dag; med hans hemförlof har gått så till, att kungen genom öfverste Klercker låtit Ehrensvärd förstå, det han behöfde honom i Karlskrona, hvarpåIi8

Ehrensvärd memorialiter begärde få resa hem, som beviljades, och han fick stora korset af Svärds-orden. — Uppå någon af mig for en tid sedan gifven anledning att uti Pommern låta bygga kanonslupar, fick Cronstedt, som man äfven ville eloig-nera, befallning att i sådant ändamål resa till Stralsund, och öfverste af Klercker fick befälet öfver skärgårdsflottan.

Den 25. Omtaltes att Ryssarne angripit Porkala och förstört en del af våra transporter, hvilket dock tarfvar bekräftelse.

Den 27 kommo grefve Ehrensvärd och öfverstelöjtnant Cronstedt ifrån Finland. Ehrensvärd är på det högsta missnöjd med krigets förande, talar om hundrade oordningar och orättvisor, som dageligen sker, är öfvertygad att, om han ej varit generad af kungens ordres d. 24:e aug., hade han gått derifrån med en vacker seger och utan förlust. Han sade sig vara deciderad taga afsked från alltsammans.

Den 30 kom kapten Wahlberg, min fordna adjutant, och löjtnant Rahmn ifrån Finland; de omtalte ställningen der på ett ynkeligt sätt.

Den 9 oktober. Reste grefve Ehrensvärd till Karlskrona och sade sig vara fullt deciderad taga afsked, hvilket jag dock afstyrkte.

Den 12 oktober. Var jag hos grefve Munck, som vid ganska godt lynne visade mig ett bref ifrån general Toll, fullt af underliga saker, och gick i synnerhet derpå ut, att han hoppades kunna uppvigla allmogen emot adeln m. m.; brefvet slöts just med dessa orden: jag hoppas på Gud och Sveriges allmoge att snart få se ändring i sakerne.

Det är ju faseligt att kunna tänka nog argt, vilja reta och förvilla en stackars menighet ända till de största ytterligheter. Jag bad grefve Munck akta sig och varna general Toll att icke sätta Sveriges allmoge i mera jäsning och rörelse än den redan är, ty en gång på benen torde han icke mera bli så god att stilla och det kunde bli rätt osäkert, hvem hämden faller uppå.

Den 14 okt. gick svenska flottan åter från Karlskrona till sjös; den ryska spordes vara återgången till Revals

Den 17 kom Debeche från Finland, berättade kungen vara rest till Savolax och trodde honom kunna vara här först i nästa månad.

Den 22 okt. gick hertig Carl med örlogsflottan åter in till Karlskrona.

Den 24 lemnade Ryssarne Porkala och Barösund, sedan de dagen förut brännt det derstädes strandade ryska örlogsskeppet.

Som jag dels af mina vänner och kamrater på skärgårdsflottan i Finland blifvit underrättad dels af bref och expeditioner till Kongl, utredningskommission funnit, att man utan all system och plan sköter flottans affärer, och att, om så fort-fares, den hel säkert nästa campagne blir svag och onyttig, då äfven den campagnen måste gå fruktlöst förbi, om ej hel och hållen misslyckas, i fall fienden skulle till vårt angripande använda någon mera styrka än hittills, så har jag flere gånger till en och annan af regeringens herrar ledamöter yttrat mina tankar härom; i anledning hvaraf jag genom exped.-sekreteraren Lagerbring erhöll regeringens befallning att mig skriftligt yttra om skärgårdsflottans sammansättning för nästa campagne, i följd hvaraf jag för några dagar sedan eller den 20 dennes in-lemnade mitt underdåniga projekt, som i concept-boken finnes infördt och hvilket af regeringen vann mycket bifall, samt af-skickades genast med express till Kongl. M:t.

Den 5 nov. var jag hos grefve Munck, som för mig uppläste ett bref han skrifvit till Kongl. M:t, hvaruti han sig om mig yttrade ungefär så här: Om E. K. M:t nästa år väntar någon nytta af skärgårdsflottan, håller jag fore att Anckarsvärd bör dit sändas, han kan der göra E. K. M:t större gagn än härstädes. Det är säkert i Finland ‡00 af Ane karsvärds tankesätt, men de kunna icke alla gagna så mycket som han, och jag tror han önskar sig icke bättre än tillfälle att få reparera de fel han förleden sommar begått m. m. Jag sade grefve Munck att han gjorde mycken tort åt arméen, ty jag tänker så redligt både emot Kongl. M:t och fäderneslandet, att jag tror hela arméen och icke endast 400 personer bör göra sig en heder af att i den delen likna mig, och att för öfrigt jag icke erkänt eller nånsin erkänner mig någre fel Anckarsvärds Minnen. 9Ii8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

förleden sommar begätt, fast afunden förstått göra mig hos konungen misstrodd, men denna dumma jargon är jag nu så van vid, att den icke det ringaste rör mig mera.

Den 6 nov. Nu förljudes från Finland, att arméen går i vinterqvarter. Kungen återkommen till Borgå och väntas stundeligen hit. General Stedingk sägs blifva återkallad och baron Armfelt för nästa campagne få befälet i Savolax. Jag önskade dock häldre Armfelt än Klingsporre hos konungens

person, den förra har både mer talents och bättre hjerta.

• •

*

Här afbrötos åter mina annotationer dels af ledsnad att anmärka saker, dem efterverlden knappast kunde tro möjeliga, dels af många göromål hindrad dem att fortsätta. Nu till lugnet kommen, vill jag i korthet uppteckna hvad jag mins i synnerhet mig sjelf rörande.

Genast efter förlusten af bataillen i Svensksund började jag tänka med allvar uppå att kriget året derpå eller detta år 1790, borde med allvar fortsättas, att vi borde göra vår yttersta efifort att med en formidabel skärgårdsflottas tidiga utrustande söka förekomma och öfverrumpla fienden, hvilken säkerligen icke väntar sådant af oss, sedan flottan lidit en så betydlig förlust. Jag yppade dessa tankar, som förr är nämdt, för åtskillige af regeringens herrar ledamöter, i anledning hvaraf jag erhöll den redan omförmälte befallningen och ingaf mitt projekt af d. 20:e okt. 1789. Jag hade förut härom korresponderat med baron Armfelt, skickade honom äfven ett utkast till en operationsplan för detta årets campagne, grundadt på skärgårdsflottans fulla activitet. Jag uppgaf möjligheterne, anledningarne till nybyggnaderne i Stralsund och flerestädes m. m. Att Armfelt visat detta utkast till konungen, intygar dess af mig förvarade bref, dat. Helsingfors d. 18 sept. 1789. Detta bref med några flere af samma hand vittna nogsamt om vår ställning den tid och på huru säkra grunder alltsammans varit bygdt och tillställt. När

konungens första gunstling, kännare af alla hemligheter, ofta såg så litet hopp, måntro det då var underligt om man misströstade?Ii8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

Uppå flere anledningar skref jag åter mitt projekt af d. 25 nov. 1789, som med dess allegater eller förslager å fartyg och besättningar af regeringen med kurir Kongl. M:t tillsändes och träffade honom vid Grisslehamn. Detta projekt, som konungen ganska nådigt ansåg, har åtminstone den me-rite, att jag var den förste, som deruti tillstyrkte Kongl. M:t att sjelf ifrån skärgårdsflottan föra sitt höga befäl, och just detta torde hafva mest bidragit till den oförmodadt lyckliga utgången på alltsammans. Konungen återkom den 26 eller 27 november.

Konungen visade sig emot mig efter återkomsten från Finland mycket nådig, tackade mig flere gånger för mina planer och projekter, hvarmed han i de mest smickrande ordalag förklarade sig nöjd. — Jag blef ock kallad till en conseille, bestående af konungen, grefve Munck, baron Armfelt, baron Ruuth och expeditionssekreteraren Lagerbring. — Resultatet af denna conseille innehålles uti konungens bref af d. n:e december, i följd hvaraf jag med allvar började arbeta uppå skärgårdsflottans beredande till hvad hon sedermera blef, och hvaraf effekterne nu äro lika allmänt och väl kände, som min omtanka, min möda, mitt besvär är det litet; ty sjelf har jag aldrig varit van att värdera mina göromål och afunden, som jemt följt mig, har sorgfälligt bjudit till att dölja dem för allmänheten. Jag har ock nog af min egen invärtes tillfredsställelse och några få kännares och vänners vitsord. Flottan blef färdig till en förundransvärd styrka på oförmodadt kort tid och kostade långt mindre än man påräknat. Af 300,000 rdr, som var mitt första förslag, återlemnade jag 60,000 rdr och hade dessutom besörjt många utgifter, dem jag mig icke åtagit.

Uti den nyss omnämda conseillen syntes konungen vid ett och annat tillfälle något häftig, i synnerhet mot baron Armfelt och grefve Munck. Jag yrkade då munteligen åter, att konungen från skärgårdsflottan borde föra befälet, hvaröfver både Munck och Armfelt sedan sagt mig att konungen fattat någon slags misstanke och kunde icke förr än långt efteråt häruti fatta sitt beslut. Jag var den första som lemnade conseillen, och sedan jag var utgången, har en ganska häftig scene förefallit emellan kungen, Armfelt och Munck. Armfelt var derefter 14 dagar i sina rum, men blef sedan åter lika välIi8

som förut, och Munck, som kort derpå reste till Karlskrona att taga sitt säte uti den förordnade kommittén, skref under vägen ett ganska starkt bref till konungen, hvartill han sjelf visat mig conceptet. Anledningen till trätan har varit hvarjehanda, som jag nu förgätit att med nog visshet och sammanhang kunna uppteckna.

Någon tid före konungen återkom dess generaladjutant friherre Raijalin från Finland och omtalade för många, det han väntade sig flyttning från Gotlands till Kalmare län och att jag vore utsedd att såsom landshöfding på Gotland honom efterträda. Detta gaf mig anledning att af konungen begära en privat audience, som mig lofvades, men flere gånger uppsköts, till om jag rätt minnes andra dag jul, en courdag, då mig före couren lemnades nådigt företräde. Jag omtalade då det rykte, hvartill baron Raijalin gifvit anledning, försäkrade konungen att jag icke emottager Gotlands län, utan smickrar mig blifva bibehållen vid en syssla, den jag på intet sätt vet mig hafva förverkat och den jag tror mig kunna sköta så väl som någon annan; men att om konungen fast beslutat att skilja mig vid arméens flotta, han då täcktes i nåder gifva mig Kalmare län, hvarmed jag skulle kunna finna mig någorlunda tillfredsställd. Konungen svarade härtill ganska nådigt, försäkrade mig uti de mest smickrande ordalag, att det ej vore för min skull, han ville skilja mig ifrån arméens flotta, att han kände den förlust, han derigenom gör, men att han vore dertill nödsakad, emedan officerscorpsen lika som velat honom föreskrifva, det jag och ingen annan skulle dem kommendera, att om han dertill samtyckte, skulle de tro sig hafva trugat honom dertill m. m.; att han tänkt jag skulle ej vara missnöjd med Gotlands län, efter min svärfar det egt; att han ej kunde lofva mig Kalmare län, för det amiralen Lilljehorn derpå hade hans skriftliga löfte, men att han högeligen önskade kunna göra mig nöjd och tillfredsställd. Jag försäkrade mig vara nöjd med det embete jag egde och att jag förr begär mitt bröd af mine landsmän, än emottager Gotlands län. Samtalet räckte länge och angick sluteligen kriget och hvarjehanda; han berömde corpsens tapperhet, men- beklagade sig öfver en slags sturskhet i deras esprit, och jag sökte öfvertyga att utom den hade de icke slagits så tappert. Kungen gaf mig, innan vi

skiljdes åt, många försäkringar om sin nåd. Då jag underIi8 ANCKARSVÄRD I STOCKHOLM.

samtalet sade mig icke kunna tro E. K. M:t nog onådig emot en hel landsort för att gifva dem en höfdinge, anklagad för ett sådant brott som Lilljehorn, svarade kungen: »hvarföre icke det; han är ännu icke dömd och jag skall säga er, att uti hans sak är mycken förföljelse, för det han tjente mig under riksdagen.»

Hela denna vinter visade mig konungen vid alla tillfällen mycken nåd, befallte både mig och min hustru till nästan alla dess stora soupéer, talte alltid nådigt till oss begge. Då jag närmare våren rapporterade honom, huru det med skärgårdsflottan avancerade och att han i god tid med en betydlig del deraf kunde bjuda fienden spetsen, visade han sig oändeligen glad.

I april öfverreste konungen till Finland uppå jakten Amadis, landsteg vid Åbo. Jag arbetade med den största nit, icke allenast på flottans tillskapande och utrustande, utan sammanskref ett nytt tjenstgöringsreglemente, ett nytt signalbref, allt allena, utan att synas och med tillhjelp af endast tvenne adjutanter, Wahlberg och Sillén. Dessa arbeten öfverförde, uti maj 1790. till konungen Sillén, som uppå mitt förord blifvit till dess stabsadjutant antagen; konungen har vid dess ankomst, som skedde utanföre Fredrikshamn, kort före första aktionen derstädes, om mig yttrat sig mycket nådigt och förklarat sig ganska nöjd med alla mina göromål.

Under det jag med den största nit uti skärgårdsflottans affärer tjente konungen, arbetade man med icke mindre allvar, uppå att skilja mig derifrån. Genom baron Armfelt böds mig en slags survivance fullmagt uppå Elfsborgs län, emedan Lilljehorn, som det innehade, fått löfte om Kalmare. Jag nekade härtill och råkade deröfver med Armfelt uti en nog häftig brefvexling. Ändteligen måste jag mig beqväma, dock sedan man bjudit mig nog fördelaktiga vilkor, som af den ännu uti mina gömmor varande survivancefullmagten af d. 3 febr. 1790 kan inhämtas. Detta skedde under landsh. Lilljehorns frånvaro. Just då kungen reste till Finland, uppkom Lilljehorn, och i synnerhet efter kungens afresa yttrade sig ganska missnöjd med den fullmagt jag erhållit; sade sig med dylika vilkor sjelf vilja behålla sitt län och alldeles icke emottaga Kalmare län, så länge Rappen lefde. Detta gaf mig anledning att uti ett bref till konungen åter begära Kalmare län, hvarpå han134

FLYTTNINGEN TILL KALMAR.

nådigt svarade under d. 2i:e maj. Han hade med samma tillfälle skrifvit till expeditionssekreterare Lagerbring, att han vore så nöjd gifva Kalmare åt mig som åt Lilljehorn, dock med vilkor det jag efter dess aftal med Lagerbring skulle qvarblifva och sköta sjösakerne såsom Ministre de la marine.

Krigets lopp, händelser och slut äro allmänt bekante. Kungen återkom, tackade mig för flottan mer än en gång, talte flere gånger i förtroende om en och annan, yttrade sig nog missnöjd med öfverste de Frese, som han ej ansåg ca-pable att föra ett befäl. Jag var glad att få ursäkta Fresen och tyda till det bästa, ehuru han sådant af mig icke förtjent.

Kort efter konungens återkomst halshöggs Hästesko, oaktadt dess slägtinge grefve Munck gjorde alla försök hos konungen att frälsa honom; de öfrige arresterade undergingo hvar och en sitt öde, alla beklagades och ansågos som politiske offer.

Jag skötte emedlertid affärerne, och mig gjordes proposition först genom Armfelt att taga en del af sjösakerne, neml. stora flottan, och Cronstedt skärgårdsflottan, hvartill jag nekade och visade orimmeligheten; ändteligen skulle jag ensam få alltsammans, hvarmed jag sade mig nöjd, men Armfelt syntes vara deremot och mera böjd att taga Cronstedt, hvilket äfven blef beslutadt och att jag skulle få Kalmare län, som af kungen åter ändrades och af Armfelt åter omgjordes, att jag änte-ligen d. 6 okt. erhöll fullmagt uppå länet, och några dagar derefter tidning att general Rappe dött d. 3 okt. Jag fick denna tidning just samma dag jag uppå Drottningholm tackat konungen för länet. Jag aflemnade snart sjösakerne till Cron-|fedt, som då blef statssekreterare för sjöärenderne. Några dagar derefter var jag åter på Drottningholm, då konungen sade mig att han befallt ett tacksägelsebref uppsättas, för det jag till hans nöje skött skärgårdsflottans affärer. Jag fick det äfven kort derpå, dat. d. 7:e okt. 1790.

Jag rustade mig nu till min flyttning med fullt allvar, tog afsked från hofvet och mina vänner. Konungen sjelf och hela hofvet visade äfven härvid mycken nåd och attention, och mina vänner en sensibilité, hvaraf jag ej mindre

smickrades.

Mot slutet af oktober reste jag med alla mina från Stockholm, tog vägen åt Frötuna, der jag lemnade min hustru. Jag sjelf kom hit den 3 nov. och tog emot länets styrelse af

vice landshöfdingen, öfversten och riddaren baron Köhler d. 9:e nov.; min hustru ankom den 15 nov. 1790.

Jag är nu oändeligen nöjd med detta lugn. Jag tackar Gud och vördar dess försyn, som så underligen, så nådeligen fört mig hit genom vägar fulla af faror. Jag är smickrad af den välvilja och bevågenhet, hvarmed jag af länets invånare bemötes och mitt bemödande är och skall bli att med rättvisa och menskligher söka göra mig deras vänskap förtjent. Jag är innerligen glad att ej känna den minsta förebråelse i mitt inre, jag känner tvärtom alltid en glad tillfredsställelse, så ofta jag erinrar mig varit emot krigets början; ty hvad äro frukterne af detta kriget (ehuru slutadt med mindre förluster än förmodas kunde) annat än rikets fördjupande uti en omättelig skuld; förlusten af 70 à 80,000 jordbrukare i ett folkfattigt land, oenighet, hat och ilska medborgare och stånd emellan till den grad att man med fasa ser en allmän förstörelse deraf beredas och ännu mer ett misstroende emellan konungen och «n stor del af dess tänkande undersåtare, som ännu kan medföra de olyckligaste händelser; detta allt har kriget, detta onödiga kriget gjordt och hvad hafva vi vunnit? Jo en så kallad sjelfständighet, som beror af vår fiendes behag och godhet, huru länge han vill tillåta oss skryta dermed, ty i verket har väl Sverige sällan varit mindre sjelfständigt än nu, utan alliancer, fordjupadt i skuld, tryckt af utlagor; flottan, den dyrbara och vackra flottan förstörd, arméen försvagad och fästningarne försummade.

Kalmar d. I5:e februari 1791.

M. Anckarsvärd.BILAGOR.

i. Reflexioner angående kriget, författade af M. Anckarsvärd 1788.

(Jfr sid. 2.)

Nedanstående tankar författades i största hast uppå öfverstekammarjunkaren baron Armfelts begäran och upplästes af mig för Kongl. Maj:t den 2 8:e mars 1788 på Haga.

Politiska ställningen torde nu visa Sverige en möjelighet att angripa Ryssland, om vi ha penningar nog att underhålla kriget med och pålitlige alliancer, som understödja de succéer, surprisen möjeligen kunde ge våra vapen.

Frågan lär då bli, hvad som fordras till en sådan operation, när den kan företagas, årstiden och sättet?

Äro svenska och finska arméerne i fullfärdigt stånd, under hvarjehanda pretexter på sine tillbörlige ställen med tross, utredning och hvad till ett krig hörer; äro flottorne i tjenstfärdigt stånd, ega tillgång uppå sine besättningar och kunna få dem till sig i största hast; äro i Finland magasinerne så fournerade, att de i det aldraminsta kunna föda finska arméen och dess flotta i 2:ne månader; och äro finska fästningarne i anseende till defension hors d'insulte samt försedde med tillräckelig ammunition och om attaque-artilleriet redan är i Finland — allt detta utan att Ryssland till våra anstalter gifvit minsta uppmärksamhet — så kunna vi börja.

Årstiden kan icke bli någon annan än sommaren för mångfaldige orsaker, men förnämligast efter alla andra årstider kommunikation med Sverige är stundom svår, stundom omöjelig och Finland sjelf har hvarken styrka eller behöfver nog härtill.

Sättet vore vågsamt af mig uppgifva. Jag håller dock före att, när allt vore färdigt och fienden väntar ingenting, bör finska arméen gå gerad för Fredrikshamn, som under surprisens tillhjelp torde kunna tagas med storm, hvarefter avanceras för Viborg, som jag icke tror kan tagas utan groft artilleri. — Arméens flotta avan-

cerar så långt hon kan, försäkrar denna arniées flank och söker hindra ryska galerers utkomst. Örlogsflöttan bör under detsamma hafva intagit 12 à 16,000 man svenska trupper, med dem segla gerad åt Finska viken, sätta dem i

land på lifländska sidan, hvarefter de marchera på S:t Petersbourg och vår flotta går för Kronstadt, om den ryska är der, men skulle hon vara i sjön, bör den uppsökas och bataille levereras. Imedlertid måste tillräcklig proviant från Sverige öfverskickas till arniéemes subsistance.

Svårigheter vid denna plan.

tio. Att bevara hemligheten, efter alla våra anstalter icke kunna skyndas utan att bli mycket synlige, och om Ryssen, som alltid är i den högsta activitet, gissar till vårt förehafvande, bli vi förekomne och då kan allt gå olyckligt.

2:0. Vet jag helt säkert att magasinerne i Finland icke kunna fournera hela finska arméens subsistance uti en månad. I landet fins ingen tillgång, och vore tillståndet lyckligare på ryska sidan, kunde man kanske taga födan der, men hos dem är eländet ännu större.

3:0. Bristen uppå sjöfolk. Arméens flottas besättningar äro calculerade uppå fördubblings-båtsmannen och desse äro vacante, dessutom brista 300 båtsmän. De förra kunna icke hastigt bli tillsatte och de senare skola anskaffas genom våld, af köpmännens sjöfolk eller allmogens skutbåtsmän, men detta går hvarken fort eller lätt. Vid örlogsflottan lär förhålla sig på samma sätt. Arméens flottas finska eskader felas dessutom öfver 200 underofficerare; dessa skola tagas ur de trupper, vi nu har, hvaraf en ny brist uppkommer.

4:0. Äro icke finska föstningarne hors d'insulte. Ryska flottan har hela vintern arbetat att sätta sig i stånd och är färdig, så snart sommaren kommer. Vår flotta kan nu mera knappt till den tiden bli färdig. Om ryska flottan är i Kronstadt eller Finska viken, när vi börja, och vår flotta då får motvind, kan Ryssen gå till Sveaborg, fästa sig på stora Öster-Svartö, som icke är nog befäst, eller sätta några tusende man i land vid Helsingfors för att afskära kommunikationen och hindra vår armée att samlas, kanske lika så snart, som vi taga Fredrikshamn.

5:0. Tviflar jag att i Finland nu fins nog groft artilleri till Viborgs angripande.

Medel att afhjelpa dessa svårigheter.

Vi måste dröja ännu ett år. Fortfar ryska kriget med Porten, ha vi då så mycket bättre spel. Göra de dessförinnan fred, tror jag att vi icke böra ångra vårt uppskof och att vi under den tideni S6

satt oss i godt stånd. Dertill fordras, utom hvad egentligen hörer till arméen och jag vet ätt andra sörja för:

1:0 att Stora Öster-Svartö slutes och sättes så mycket möjligt är i försvarsstånd;

2:0 bör hela båtsmanshållet mönstras, gamla oduglige afskedas och friskt folk i stället insättas, samt fördubblingen uppsättas och moyen stadgas till erhållande af de felande matroserne;

3:0 magasinerne i Sverige och Finland böra väl fourneras, hvilket nog låter sig göra utan synnerlig uppmärksamhet, när nian har ett helt år på sig;

4:0 tiden infaller ock då till stort läger i Finland; arméen har således prétext att samlas;

5:0 under denna preparationstid bör både stora flottan och arméens flotta sätta sig i den ordning, att de kunna rustas på den aldra kortaste tid, som är möjlig. Ehuru tjenstfardige dessa flottor nu äro, fordras ändå en viss tid till deras utrustande, som dock kan ansenligen förkortas, när man får preparera sig dertill. Om jag nu skulle få hemliga ordres att bereda flottan att rustas år 1789, när det befalls, och jag får dertill af krigsfonden 6 à 8,000 rdr, så skall hon vara färdig från ordernes ankomst till mig uppå 14 dagar, då likväl alla båtsmännen böra lika med ordeme vara på stället; men nu låter det sig knappt göra på 6 à 7 veckor;

6:0 är ryska flottan då i Medelhafvet, är det efter min tanka så mycket bättre. Hon kan återkomma, det är sant, och härja våra vestra stränder; men det går icke så fort. Vi kunna dessförinnan hunnit att göra vår coup och skicka vår flotta att möta henne i Kattegat eller Nordsjön, som är bättre théâtre än Östersjön, i synnerhet för oss, som ha hamnar och fästningar der, det Ryssen intet har.

Conclusion.

Om icke politiske raisoner af högsta vigt allt för mycket skynda, är ofelbart bättre att vänta, till man är färdig. Men om krig skall ske och tiden redan är determinerad af politiken, det jag intet kan veta, då måste mycket lemnas till hazarden, och då depen-derar hela utgången deraf, om execution kan komma i någons hand, som eger erfarenhet, snille och driftighet nog att kunna sjelf supplera hvad som i anstalter pch behof brister och som älskar sin egen reputation, men kungens ändå mera. Ty annars kunde en ambitieux, som tror sig med lyckans hjelp kunna vinna mycket och har litet att förlora, snart nog förorsaka kungen och riket förluster, som icke lätt och kanske aldrig kunna ersättas.

M. Anckarsvärd.

N. B. Allt detta var i anledning af hvad som varit talt förut.BILAGOR.

139

2. Gustaf III till M. Anckarsvärd d. 5 maj 1788.

(Jfr sid. 3.)

«

Jag tviflar ej om, att öfversten i följe af vårt sista samtal ej redan gått i de författningar, som kan befordra arméens flottas skyndsamma utrustande, då det göres behof. Med samma lägenhet som detta bref öfverföres, undfår grefve Posse ett förseglat convolut, hvilket han har att uppbryta, då sådane tidningar inlöper, som kunna förebåda ett fiendtligt anfall. Våra tidningar från Petersburg innehålla, att préparativer göras till galerers armering. Imed-lertid är min vilja, att öfversten sätter allt i sådant stånd, att den kortaste möjeligaste tid fordras till armeringens verkställande. Och som jag hyser för öfversten ett oinskränkt förtroende, bör jag pre-venera öfversten, att om ej grefve Posse genom hotande tidningar blir föranlåten att öppna det förseglade paquetet, lärer dock sådane ordres snart härifrån afiardas, som komma att skynda en hastig arméens flottas armering, och derföre är angeläget att allt dertill är i fullkomligt stånd. Öfversten har att härom directe föra en personlig correspondance med mig, och skulle grefve Posse i vill rådigheten af tidningar anlita öfversten om råd, så bör alltid styrkas till de hastigaste måtts vidtagande än utdrägt på tiden.

Dessa rader äro ett nogsamt vittnesbörd af mitt förtroende till öfversten, och tviflar jàg ej att öfversten lärer rättvisa den, genom dess tillgifvenhet och den rådighet, med hvilken han lärer befordra aili som länder till sakens framgång.

Jag befaller öfversten Gud allsmägtig nådeligen.

Haga den s:e maj 1788.

Gustaf.

3. Gustaf III till M. Anckarsvärd d. IO maj 1788.

(Jfr sid. 3.)

Jag skrifver nu till gref Posse, som lärer visa öfversten mitt bref. Tiden är förhanden och om vi ej skynda oss, blifva vi öfver-rumplade. Jag lemnar till öfversten sjelf att dömma, om ej paquetet bör öppnas. Så snart det armeras i Sveaborg, så bör grefve Posse med courier derom rapportera. Detta är emellan oss. Öfversten känner nu mina kråkfötter, derföre behöfver jag ej sätta mitt namn.

D. io:e maj 1788.i S6

BILAGOR.

4. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 14 maj 1788.1

(Jfr" sid. 3.)

Den i‡:e maj med posten till Kongl. Majestät.

Till underdånigste följe af Eders Kongl. Maj:ts allernådigste befallning, daterad Haga den 4:e dennes, hvilken med major von Morian hit anlände förleden lördags morgon, har jag redan gått i författning, att under hvarjehanda föregifvande låta insätta masterne, dikta och drifva fartygen det ena efter det andra och så fort det blir möjeligt med den nu här befintliga arbetsstyrka och utan att visa någon brådska, som ofelbart skulle väcka mycken uppmärksamhet och gifva ombrage, den Eders Kongl. Maj:t ovilkorligen befallt mig förekomma. Att hindra och afböja alla omdömen lärer blifva så mycket mera omöjeligt, som major Morians blotta resa genom staden åstadkommit många gissningar.

Alla kanonslupar och barkasser låter jag likaledes dikta och drifva; men till Eders Kongl. Maj:ts vidare nådiga befallning ankommer. förblifva de under sina skjul på land qvarstående.

Skulle Eders Kongl. Maj:ts nådiga vilja vara att någon viss tid hafva flottan till upptackling färdig, vågar jag att i djupaste underdånighet anhålla att dertill ytterligare erhålla nådig befallning, emedan det då torde bli nödigt att drifva arbetet med mera skyndsamhet, i hvilken mån uppmärksamhet och ombrage naturligtvis äfven lärer ökas; och då torde äfven särskilte medel erfordras.

Åtskillige af de arbeten, jag tillförne haft Eders Kongl. Maj:ts ordres att verkställa, komma nu, under denna flottans beredning, att till någon del afstanna, och torde för de dagsverken och materialier nu till flottan åtgå en ersättning af några 1,000 rdr erfordras, hvilket jag framdeles får nåden i underdånighet uppgifva.

Detta allt har jag trott min skyldighet fordra Eders Kongl. Maj:t i underdånighet rapportera.

M. Anckarsvärd.

5. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 20 maj 1788.

(Jfr sid. 4.)

Underdånigste rapport till Kongl. M:t den 2o:e maj 1788, afsänd med fänrik von Born som express, adresserad till statssekreteraren baron Ruuth.

I anledning af Eders Kongl. Maj:ts senast aflåtne allernådigste skrifvelse till general en chef grefve Posse, som i dag ankom, fants

1 Orig. i Gustav. Samlingen är dateradt d. 15 maj.

tiden vara inne till öppnandet af de förseglade ordres Eders Kongl. Maj:t med öfverstelöjtnanten baron Silfversköld general en chef tillsändt. Men som hvad flottan beträffar icke ännu något vidare kan tillgöras än de beredningar Eders Kongl. M:t redan befallt till en hastig utrustning, hvilka med den möjligaste drift fortsättes, och Eders Kongl. Maj:ts minister vid ryska hofvet icke till general en chef den minsta underrättelse afgifvit; alla major von Morians berättelser, så väl som de general en chef grefve Posse och jag erhållit, deruti tyckas öfverensstämma, att ryska regeringen snarare vill bereda sig till eget försvar än oss angripa; alltså har i underdånigt afseende å den ovillkorliga befallning Eders Kongl. Maj:t uti dess allernådigste ordres, dat. Haga d. 4 dennes, gifvit så väl general en chef grefve Posse, som ock mig, att all tystnad bevara och med all försigtighet söka förekomma ombrage, som ock för att hindra ett förhastigt utbrott af den förskräckelse och oro detta landets genom missväxt, hunger och dyr tid nog tryckte innevånare redan börja intagas af, vid åskådandet af de anstalter, som omöje-ligen mera kunna fullkomligen döljas och hvilka nog tydeligen förebåda ett förestående krig med en fiende, hvars minne här i landet alltid uppväcker fasa; grefve Posse med mig ansett närmast Eders Kongl. Maj:ts önskan instämma, att ännu, och till Eders Kongl. Maj:ts ytterligare ordres hinna ankomma, innehållet af de brutne ordrerne oss emellan ännu uti tysthet bevara, utan att något åsidosätta, som kan till Eders Kongl. Maj:ts höga ändamål bidraga, om hvilket allt jag trott mig skyldig Eders Kongl. Maj:t i underdånighet rapportera.

Af i underdånighet bifogade förslag värdes Eders Kongl. Maj :t allernådigst inhämta de brister, hvilka sig vid

flottans bemannande ofelbart lärer förete.

Bristen af soldater måste arméen nödvändigt uppfylla, den försvinner således.

Bristen af officerare, underofficerare, volontärer och båtsmän är af största betydenhet så väl i afseende pä utrustningen som å den tjenst och nytta Eders Kongl. Maj:t af flottan har rätt att sig vänta.

En annan brist, hvarvid menskligheten ömmar, är den totala saknad, hvaruti flottan är uppå dugelige fältskärer, hvilka offör-dröjeligen böra ifrån Sverige hitsändas, åtminstone till någon del af det erforderliga antalet.

Derest Eders Kongl. Maj:ts armées flottas svenska eskader icke armerar, torde den med officerare, underofficerare och båtsmän kunna lemna mig något biträde, i hvilken händelse de genast böra undfå ordres att sig ofördröjeligen här inställa.

Om flottans utlöpande af Eders Kongl. Maj:t verkeligen anbe-falles, så bör nu genast några af de från Sverige hitförväntade officerare få högvederbörlige ordres att genast uppfordra och hit-föra så många ordinarie och fördubblings-båtsmän, nu vid rotarne kunna finnas, så väl af Roslags-companierne som det åländska ochi S6

finska, medan det skulle fordra för lång tid, om sådane ordres först till mig utfärdas.

Efter författningarne kan fördubblingen i fredlig tid icke utom Eders Kongl. M:ts egne ordres uppfordras.

ioo man båtsmän från Roslagen och 200 från Åland och Finland har jag väl redan genom express låtit uppfordra och beordrat att sig med möjeligaste skyndsamhet här inställa, men det oaktadt tviflar jag, de hinna anlända förr än mot medio af nästa månad.

Flottans skyndsamma utlöpande beror nu förnämligast uppå båtsmännens ankomst. 14 dagar efter sedan de till fartygens bemannande erforderlige båtsmän och volontärer ankomma, tror jag mig kunna lofva flottan segelfärdig. En flotta som denna, bestående af närmare 80 större och mindre fartyg, dels på land odiktade, dels i sjön utan master och ballast, lärer aldrig med större skyndsamhet kunna rustas, när dertill kommer, att nästan alla händer jag har att dertill nyttja äro vid dylika arbeten högst ovane.

I händelse af flottans verkliga utlöpande bör jag af Eders Kongl. Maj:t undfå: 1:0 till flottans utredande ofördröjeligen 8 à 11,000 rdr utom de af Eders Kongl. Maj:t i stat bestådde medel, hvilka i anseende till en så ökad arbetsstyrka omöjeligen kunna vara tillräckliga; 2:0 nödige medel till flottans aflönande, så snart den skall utlöpa; 3:0 så vida flere af de redan befintlige officerare ega dels ingen, dels underofficerare-löner, lärer Eders Kongl. Maj:t nådigst befalla, det desse, så snart de å flottan varda tjenstgörande, komma att på extra stat åtnjuta fulla officerslöner med tractamente hvar och en efter dess nu innehafvande charge och att underofficerarne likaledes å extra stat varda aflönte; 4:0 Eders Kongl. Maj:ts förordnande deruppå, att de officerare af landttrupperne, hvilka kunna på flottan varda kommenderade, så länge de på fartygen äro, lyda fartygets chef, om ock möjligen torde kunna hända, att fartygschefen vore till grad eller tjensteår yngre, hvilket dock, så vida görligt är, bör undvikas; 5:0 värdes Eders Kongl. Maj:t allernädigst stadga, att de vid sådana tillfällen vanliga spisningspenningar för officerare måtte måtte varda bestådde lika för landt-officerarne som för dem af sjöstaten, emedan en så stor skillnad i aflöningen annars ofelbart skulle medföra elaka följder.

Af. Anckarsvärd.

6. Gustaf III till M. Anckarsvärd d. 22 maj 1788.

(Jfr sid. 4.)

Jag är ganska nöjd, min kära Anckarsvärd, med edert bref af den i6:e maj. Fortfar med samma drift och nit att tjena mig, så lärer ni ej ångra er möda.

Haga den 2 2:e maj 1788.

Gustaf.

Baron Ruuth lärer låta eder veta, hvar som tillgång på båtsmän fins. — Jag hoppas om tre veckor vara på Sveaborg, förr om möjeligt är.

7. M. Anckarsvärd till Gustaf 111 d. 29 maj 1788.

(Jfr sid. 5.)

Den 2g:e maj till Kongl. Maj:t i underdånighet.

Så glad att emottaga Eders Kongl. Maj:ts bref af den 22:e dennes, så ledsen är jag, sedan öfverstekammarjunkaren baron Armfelt låtit mig förstå, det Eders Kongl. Maj:t icke vore alldeles nöjd med hvad jag gjort'. Eders Kongl. Maj:t värdes icke med onåd anse, det jag med få ord mitt uppförande bjuder till att rättvisa.

Hvad sjelfva utrustningen beträffar, så har alltsedan Eders Kongl. Maj:ts ordres af den 4:e ankom, icke en minut, som kunnat nyttjas, varit försummad, och ingen möjelig utväg gifvits, som icke blifvit vidtagen, hvilket allt nu att detaillera skulle trötta Eders Kongl. Maj:t, men jag alltid är färdig visa.

Att jag i alla mina underdåniga rapporter icke gifvit Eders Kongl. Maj:t anledning till precipiterande steg och anstalter, och jag här i det längsta sökt dölja hvad som förehades, det är sant. Allernådigste konung 1 Jag gjorde detta, så länge jag egde en gnista hopp, att Eders Kongl. Maj:ts klokhet skulle kunna afböja ett krig, hvilket jag alltid fruktat, och ju närmare ju mer fruktar,, torde för Eders Kongl. Maj:t sjelf, för hela dess rike och för hvar enskilt dess undersåte medföra de aldra olyckligaste följder. Har jag felat häruti, är det skedt af den redeligaste nit för en älskad konung, hvars välgerningar icke tillåta mig glömma någon skyldighet, och då förlåter Eders Kongl. Maj:t sä väl mitt fel som min uppriktighet.

Nu sedan Eders Kongl. Maj:ts oryggeliga beslut synes vara tagit, har jag blott mitt lif och min välfärd att uppoffra. Med ett fredadt samvete gör jag det nöjdt, och måtte det till något blifva Eders Kongl. Maj:t nyttigt, så visst som det icke af mig skall sparas.

Båtsmännens dröjsmål drar flottans utrustning på tiden; men det är icke möjeligt, att de kunna komma fortare. Uti baron Ruuths anvisning uppå matroser fruktar jag är mycken missräkning. Om allt detta hoppas jag nu snart munteligt få nåden närmare mig i underdånighet yttra.

M. Anckarsvärd.i S6

BILAGOR.

8. Gustaf III till M. Anckarsvärd d. 5 juni 1788.

(Jfr sid. 8.)

Af öfverstens rapporter ser jag att flottans arbeten avancerar. Jag hoppas vid min ankomst finna arméens flottas officerare i samma goda esprit, som galereskaderns här äro; de brinna alla att hämnas, att strida för riket och inlägga ära. Det är denna esprit öfversten bör inspirera sina officerare. Detta är desto angelägnare, som alla hufvuden af den svenska arméen äro på det högsta uppeldade, och om de ej finna samma hetta vid deras ankomst, så ansåg de för feghet det som kan hända är en öfverdrifven försigtighet, och öfversten ville visserligen intet, att den corpsen, som i främmande tjenst så mycket distinguerat sig, skulle i svenska arméen förlora den aktning dess tapperhet förvärfvat honom. Det är öfverstens tungomål att uppelda sinnen. — I en rådplägning bör med noggranhet, med köld öfvervägas alla skäl, rikens relativa styrka, svaga(!), men en officerscorps tankesätt bör endast vara uppfyldt med eld, med brinnande lust att slåss. Då det är nödigt, kan alltid regenten återkalla, men ej uppelda. — Detta har jag det nöjet att skrifva öfversten till reflexionsvis, säker, att öfversten med all flit nu skiljer från sinnen allt som kan minska deras mod.

Haga den 5:e juni 1788.

Gustaf.

9. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. II juni 1788.

(Jfr sid. 9.)

Till Kongl. Maj:t i underdånighet d. // juni 1788.

Jag har haft nåden emottaga Eders Kongl. Maj:ts allernådigste bref af den 5:e dennes. Eders Kongl. Maj:t misstänker deruti oskyldigt mitt tankesätt och corpsens esprit, det endast kan de-couragera oss. Mig får tiden rättvisa och med Guds hjelp gör han det, men officerarnes oskuld bör jag för Eders Kongl. Maj:tü fötter lägga och jag vågar försäkra, det icke en enda af dem varit modfälld och att alla med den gladaste drift sine skyldigheter dageligen fullgöra. Jag kan icke vara glad, sedan Eders Kongl. Maj:t misstänkt mig; men min oro skall icke minska min tillgifvenhet för Eders Kongl. Maj:ts person.

4 turuma, 2 uddema, 1 hemmema, 2 pohjama, 18 kanonslupar, 6 kanonbarkasser, 2 mörsarebarkasser med några jakterBILAGOR.

blifva alla denna vecka mest färdiga; dessutom äro 2.'ne turuma under armering, 9 kanonslupar, 2 mörsarebarkasser samt 4 kanon-barkasser färdige att kunna löpa i sjön vid veckans slut; men till <iessa felas officerare. Fregatterne äro äfven under kölhalning.

Arbetsdrift och skyndsamhet har icke kunnat vara större. Jag har gjort allt, utan allt som fordras till en flottas utstyrande. De båtsmän, hvilka bort dikta och takla, börja nu först att plockvis ankomma. Officerscorpsens goda esprit har jag att tacka för det -gått så fort.

M. Anckarsvärd.

10. Gustaf III till M. Anckarsvärd d. 22 juni 1788.

(Jfr sid. 10.)

Af det bref jag undfått af öfversten samt dess skriftliga rapport om flottans armering ser jag att allting går bra. Kammarjunkaren Tawast, som öfverbringar detta, har bestyrkt vidare den zele, med hvilken öfversten fullföljer arbeten. Jag igenkänner i detta allt, min kära Anckarsvärd, den tillgifvenhet, med hvilken Ni i 17 års tid tjent mig. Om jag synts i mitt förra bref missnöjd, bör det ej mera röra er. Densamma drift, som förer mig Att uträtta saker, som sedan hundrade år ej skedt i Sverige, gör ofta att jag med häftighet förebrår, då jag tror att man ej följer min vilja. Men då jag ser, endera att jag bedragit mig, eller att man rättar sig, så kommer jag äfven så snart tillhakas. Ni bör -derföre ej förtänka hvad jag skrifvit. Jag har alltid trott er en nitisk embetsmän, men jag trodde redan vid vårt sista samtal i våras finna er förundrad öfver det stora tilltag, som kunde vara å färde, och detta gjorde mig kanske så grannlaga på det minsta. Tjena mig och riket äfven så väl som tillförne och var viss att jag skall ha samma godhet och omvårdnad för er och de edra, som jag alltid hittils haft.

Haga den 22:e juni 1788.

Gustaf.

ii. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 30 juni 1788.

(Jfr sid. 11.)

Den jo:e juni 1788 till Kongl. Maj:t svar på dess nådigste bref af den 22\e dennes.

Eders Kongl. Maj:ts sista allernådigste handbref har på det lifligaste rört mig. Min själ vill öfverflöda af erkänsla. Att lika

med många andra endast ådagalägga den med offrandet af mitt lif, det är för litet. Allernådigste konung, blif derföre icke onådig att jag vågar för Eders Kongl. Maj:ts fötter lägga mitt tankesätt med all den uppriktighet, ett hjerta fritt från förebråelser någonsin kunnat yttra.

Eders Kongl. Maj:ts nådigaste yttrande är rätt. Jag var redan i våras förundrad öfver de krigsidéer Eders Kongl. Maj:t då framkastade och jag böd icke till dölja min förundran, som då endast var grundad uppå den lilla kunskap jag trodde mig ega om ett. krigs behof, och hvaruti jag hos oss trodde mig se så många brister. Nu sedan dessa krigsanstalter blifvit mera allmänt kunnige och jag hört nationens och folkets röst deremot, har jag ofta med oro föreställt mig den våda, hvaruti en enda olycklig händelse lätt kunde kasta Eders Kongl. Maj:t sjelf och riket. Någre unga krigsmän undantagne, hvilka ärelystnaden hindrar att se sakerne i sammanhang, är det visst att hela den tänkande delen af nation i öfrigt önskar det Eders Kongl. Maj:t kunde detta krig afböja, att de flesta hufvuden af Eders Kongl. Maj:ts armée, hvilkas courage och redeliga tankesätt icke får sättas i fråga, ty de hafva derå ådagalagt prof, åskåda detta krig med oro och misströstan om en lycklig utgång.

Det är nu snart ett hundrade år sedan lömska fiender tvungo en ung hjelte af Eders Kongl. Maj:s höga företrädare att börja ett sådant krig Eders Kongl. Maj:t nu ämnar. Han var verkeligen angripen och kriget rättvist. Han började med fulla kassor, erfarne anförare och krigsvane soldater. Ära och segrar följde flera år dess vapen; men hvad blef slutet? Hjelten förlorade lifvet och på hvad sätt? Jag ryser. Riket förlorade en del af sina bästa provinser, och beskrifningar om allmänna eländet fortplantas ännu från slägte till slägte. Hvad har icke denna fiende sedan den tiden tilltagit i magt, anseende och krigslystnad? Och hvad har icke svenska krigs-och inkräktningslystnaden deremot aftagit? Våra sista krig vittna, derom. Nu medan Ryssland å annan sida af en ansenlig magt är sysselsatt, torde Eders Kongl. M:ts vapen kunna hoppas framsteg;, men månne deraf något säkrare är att vänta än en fördubblad hämdelystnad af våra fiender?

Allernådigste konung! I anledning af dessa reflexioner har jag ofta med ledsnad betraktat Eders Kongl. Maj:ts och rikets närvarande belägenhet. Det är icke öfver mig jag oroas, men öfver de händelser möieligen kunna träffa Eders Kongl. Maj:t och riket. En kung med det hjerta, jag uti Eders Kongl. Maj:ts sista bref har så mycket skäl att beundra, är värd att vara älskad af dess undersåtare. En undersåte med mina känslor kan icke ega någon if-rigare önskan än sin konungs nöje, sitt fäderneslands sällhet. Till dessa stora och oskiljaktiga ändamål vill och skalJ jag med der> Högstes bistånd allt hvad hos mig står bidraga; men aldrig kar> jag råda min konung till ett steg, som kunde söndra den förening konung och undersåtare emellan, utom hvilken stora företag af regenten aldrig kunna lyckas.BILAGOR.

Måtte Eders Kongl. Maj:t af denna svaga teckning kunna rätt fatta mitt tankesätt, och måtte hvar undersåte, hvar embetsmän Eders Kongl. Maj:t behöfver nyttja, vara så mån som jag att af Eders Kongl. Maj:t till det innersta vara känd.

M. Anckarsvärd.

12. M. Anckarsvärds promemoria d. 3 juli 1788.

(Jfr sid. 13, 14.)

Den ‡:e juli11788. Till Kongl. Maj:t uppå nådig befallning att mina tankar skrifteligt afgifva.

Så snart Eders Kongl. Maj:t mot Ryssland blir nödsakad taga offensiva steg, lärer efter min underdåniga och oförgripeliga tanka campagnen komma att öppnas med Fredrikshamns belägrande. Till bidragande häraf bör svenska örlogsflottan taga sin station vid Aspö för att hindra den ryska komma staden till undsättning. Arméens flotta med galererne förstärkt bör lägga sig vid Fredriks-hamnsviken för att mota ryska galererne. Stället den bör intaga kan jag icke nu precist utvisa, ty jag känner dertill den skärgården för litet. Farvattnet dit från vår gräns är ganska svårt, trångt och orent, bör nödvändigt först utprickas, hvartill fordras både tid och skicklig väderlek.

Att taga Fredrikshamn utan belägring eller groft artilleri tror jag icke blir möjligt, skulle åtminstone kosta mera

folk än Eders Maj:t lärer villa deruppå offra.

Att med arméens flotta angripa fästningsverken från sjösidan, det vore att på en gång villa förstöra både flotta och folk, och att med denna flotta avancera för Fredrikshamn, innan stora flottan är vid Aspön, det vore detsamma.

Som befälhafvare öfver denna flotta är jag Eders Kongl. Maj:t och riket ansvarig icke allenast för flottans styrelse och anförande utan ock för de råd jag relativt dertill kan undfå nådig befallning att afgifva. Jag vågar således icke så oförsigtiga steg tillstyrka.

Flytande batteriernas öde vid Gibraltar ger tillräckligt bevis, hvad flottor mot fästningsverk kunna uträtta, och hvad äro våra fartyg mot flytande batterierne? Några få glödande kulor eller bomber behöfs för att skicka alltsammans i luften och dermed är allt förloradt och intet vunnit. Lägger sig vår flotta utanför Fredrikshamn, kan den ecraseras af ett eller par ryska örlogsskepp, om icke vår stora flotta då ligger vid Aspön och hindrar det.

Att spara folk och vapen tror jag vara en af de första och allmännaste reglor uti krigsvetenskapen, den de största och namnkunnigaste generaler aldrig försummat att följa. Att förtvifladt allt uppoffra är blott högsta nödens yttersta tillflykt.

1 Orig. i Gustav. Saml. är dat. 3 juli, hvilket ock af texten framgår.i S6

Detta är hvad jag till underdånigst följe af Eders Kongl. Maj:ts allernådigste befallning trodt mig skyldig anföra. Jag eger för öfrigt hvarken erfarenhet eller kunskap nog att våga en krigsplan framlägga. Eders Kongl. Maj:t har densamma ofelbart redan efter förevarande omständigheter utstakat; och om råd ytterligare behöfs, lärer Eders Kongl. Maj:ts nu samlade generaler och öfverstar säkrast kunna uppfylla Eders Kongl. Maj:ts önskan.

M. Anckarsvärd.

13. Hertig Karls intyg för öfverste M. Anckarsvärd af d. 13 sept. 1788.

(Jfr sid. 107.)

Att öfversten och riddaren Anckarsvärd tillbjudit sig att utgå med Kungl. Maj:ts skärgårdsflotta och conjungera hufvudflottan vid det att han hörde canonaden af d. 5 julii, då svenska och ryska flottorne råkades, ock att samma tillbud af Kungl. Maj:ts generaladjutant baron Rayalin blef afrådt uti H. K. Höghets hertigens af Östergötlands närvaro är en sanning; som ock att genom öfverste Anckarsvärds goda anstalter uti förrådshusen uti Sveaborg de brister af rundhult ock andre för flottan nödige saker bristande utaf sjöslaget blifvit til örlogs flottans behof nyttjade, förutan hvilka hon ingalunda kunnat i stånd sättas, intygas af mig; och bör det för en grof osanning anses, om någon kunde vara så oförståndig att tillskrifva honom någon förevitelse, såsom han varit skulden till dröjsmål uti execution af flottans rörelser, då han såsom en förståndig, pålitelig och trogen undersåte samt embetsmän uti alla mål med nit ock trohet uppfyldt med gladt mod ock ädelt hjärta de skyldigheter honom såsom militär ock embetsmän varit ålagde; hvilket jag honom nu till bevis lämnar såsom en skuld jag skyldig är den, som redeligen sitt födernesland ock sin konung betjänar.

Lovisa d. 13 september 1788.

Carl.

(L. S.)

Lika lydande med dess höga original intygar

J. E. Öländer. A. Cronstedt. Carl Fred. Toll.

IV. Sjöholm. G. Wallberg.

14. M. Anckarsvärds promemoria ang. kriget d. 6 maj 1789.

(Jfr sid. 116.)

Underdånigste tankar om innevarande års campagne.

Om innevarande års campagne skall kunna bereda segrar, eller öpna väg till fredsnegociationer, håller jag i underdånighet före, att till Finland bör samlas all den styrka riket möjeligen kan åstadkomma och conjuncturen tillåter att ditsända.

Som hvarken svenska eller ryska Finland kan särdeles bidraga till en armées subsistence, bör kriget föras strandvägen, och maga-sinerne under skärgårdsflottans beskydd sjöledes följa arméen åt.

Jag supponerar Eders Kungl. Majestäts armée i Finland nu vara ungefär 15,000 man infanterie, utom Savolaxske trupperne; om 3,000 går på skärgårdsflottan, återstår 12,000, hvilka jämte skärgårdsflottan böra forcera fiendens gräns och belägra Fredrikshamn så tidigt sig möjeligen göra låter.

Finske reservebataillonerne nyttjas som förledet år till garnisoner, men lärer då böra förses med kläder.

Kan Eders Kungl. Majestät ifrån Sverige öfversända en förstärkning af 10 eller 12,000 man, bör dermed skyndas. Af desse trupper bemannas galererne, då de träffas, och avancerar hela denna transport utan vidare uppehåll sjöledes till arméens station, der hvad å skärgårdsflottorne ej behöfs debarquerar och stöter till arméen.

Så snart denne förstärkning ankommit, bör något decisift försökas, hvartill att nu föreslå sättet vore omöjligt, det skall deter-mineras af omständigheterne då. Men jag önskar, att Fredrikshamn då vore tagit, att fiendteliga skärgårdsflottan vore svag, och att deras skeppsflotta af vår vore lockad något ut på rymden eller utur viken. I sådant fall bör våra skärgårdsflottor angripa fiendens och i händelse af förmodad seger förfölja den förbi Viborg, genom Björkösund, fatta posto der och landstiga för att antingen, i fall arméen tillika kunnat avancera, jämte den investera Viborg eller, om tillfälle visar sig, oroa sjelfva Petersburg.

Alla dessa operationer dependera likväl af fiendernas ställning och styrka och måste nödvändigt rättas derefter. Jag frugtar nog de vilja draga krigstheatren högre upp åt landet, der de ha lättare och vi svårare att subsistera; men härigenom skiljer sig deras armée ifrån deras skärgårdsflotta och endera torde försvagas, hvaraf Eders Kungl. Maj:t, som har sin styrka mera samlad, möjeligen kunde finna tillfälle att draga fördel.

Operationerne i Savolax kan jag icke yttra mig om, jag känner för litet ställningarne der nu; men jag tror att Nyslott svårligeni S6

lärer kunna forceras i anseende till dess mycket fördelaktiga belägenhet. Det gick först öfver till Ryssen 1714 eller 10 à 12 år efter sedan de hade hela landet inne(!).

Jag skulle snarare anse möjligt försöka något mot Villman-strand, hvilka operationer äfven torde af den öfriga arméen kunna vinna någon styrka och understöd.

Hangö udde bör med all möjlig omsorg occuperas, och förmodar jag att derom redan anstalt är fogad i anledning af mine till H. K. H. hertigen af Södermanland förleden höst ingifne underdånige projekter och ytterligare erindringar förleden vintras till herr grefven och generalen en chef. Jag håller dock före, det vore ganska nyttigt, om utom de der förmodeligen anlagde batterier något gammalt och i flottan mindre tjenligit örlogsskepp med första öppet vatten kunde dit transporteras eller följa örlogsflottan dit och der qvarlemnas. Skeppet Fredric Rex, som nu ligger på Sveaborg, vore ganska tjenligt dertill, om det egde undra lagets kanoner, hvilka äro oumgängelige.

Eders Kungl. Majestäts örlogsflotta håller jag i underdånighet före bör skynda i sjön och till finska farvattnen, men sedan agera defensive, och undvika bataille, så länge möjligt är, derest icke fiendtelige flottan, genom oförsigtige detachementer eller andra händelser, skulle träffas så försvagad, att man kunde göra sig säkert hopp om lycklig utgång.

Fiendteliga flottan kommer säkert starkare i sjön än vår, det vore då nog mycket vågat att ge en bataille, som, om den skulle sätta flottan utur stånd att hålla sjön, lämnar hela Sverige för fienden öppet; hvaremot dess öfverlägsne styrka aldrig lärer våga en landstigning eller betydligt detachement, så länge Eders Kungl. Maj:ts flotta i godt stånd kan segla uti sjön och observera den fiendteliga.

Landstigning på Lifland vågar jag Eders Kungl. Maj:t icke tillstyrka. Operationen vore äfventyrlig, då fienden eger en öfverlägsen flotta. Arméen i Finland blir då för svag att det ringaste kunna uträtta, och den lilla armée Eders Kungl. Maj:t till Lifland kunde låta öfverföra, vore aldeles blottstäld uti ett så frånskildt land, fullt af fästningar, som alla höra fienden till, och oförmögen att ensam någon betydelig diversion kunna åstadkomma. Skulle åter Eders Kungl. Maj:ts höga allierade konungen i Preussen med 40 à 50,000 man vilja gå till Lifland, tror jag det vara ganska tillräckeligit och Eders Kungl. Maj:ts trupper göra dä mycket mera nytta uti Finland. Men jag tror likväl, att det icke vore skadligt i det längsta underhålla ett sådant rykte, att Eders Kungl. Maj:t ämnar med en armée gå öfver till Lifland.

Eders Kungl. Maj:t värdes icke med onåd anse, det jag vågar dessa ofullkomliga tankar i djupaste underdånighet framlägga. Jag har utaf största välmening författat dem och derunder en liten stund glömt bitterheten af det lidande mig öfvergått. Mera fullkomlighet lärer ock Eders Kungl. Maj:t icke kunna vänta af den, som

nu tio veckors tid varit skild icke endast ifrån affärer utan ock nästan ifrån alt umgänge med menniskor.

Drottningholm uti arrestrummet d. 6 maj 1789.

M. Anckarsvärd.

15. M. Anckarsvårds promemoria till Gustaf III d. 25 nov. 1789.

(Jfr sid. 131.)

Underdånigt Memorial.

Den nåd, hvarmed E. K. M. behagat anse mitt underdåniga projekt rörande arméens flotta för någon tid sedan, gör, att jag vågar i samma ämne något vidlöftigare mina underdåniga tankar för E. K. M:ts fötter nedlägga.

Att ett krigs lyckeliga utgång uti Finland till en stor del beror uppå flottorne, derom har utom förra tiders erfarenhet förledit och detta års campagner lemnat den ostridigaste öfvertygelse.

Det skulle således vara ett öfverflöd att här söka bevisa skärgårdsflottans nödvändighet. De anstalter, E. K. M. relativt till den nu vidtagit, utmärka nogsamt, att E. K. M. högt upplyst insett dess nytta och oumgängelighet.

Mitt egenteliga föremål är att, så vidt mina begrepp och mina kunskaper tillåter, utstaka skärgårdsflottans styrka ock sammansättning för nästa campagne; jag har härvid egenteligen afseende i:mo uppå den styrka fienden förmodas kunna möta oss med uti skärgården; 2:0 uppå möjeligheten af besättningar utan att aldeles medtaga E. K. M:ts landtarmée.

Fienden hade förledit år nästan ingen skärgårdsflotta och det oaktadt visade han sig nyss förflutne sommar tidigt nog öfver 100 segel stark; hvad bör man icke vänta sig nu, sedan de uti den för E. K. M:t lika olyckeliga som ärofulla battaillen vid Svensksund af oss fått modellen till skärgårdsfartyg af flere slag, som vida öfverträffa deras? Jag tror mig icke alt för mycket tilltaga, då jag förmodar deras flotta nästa sommar ökad till öfver 200 segel och bemannad med mellan 20 à 30,000 man.

Att göra stånd emot en sådan styrka lär icke mindre erfordras, än hvad jag i hosgående underdåniga projekt vågat föreslå; men också tror jag möjeligheten att med arméens flotta sålunda sammansatt icke allenast kunna hindra den fiendteligas företag, utan ock bidraga till krigets lyckligare utgång, derest operationerne till lands, uti skärgården och stora sjön varda vederbörligen sara-manbundne, hvilket olycklige ock oförmodade händelser härtills hindrat.

Vid sammansättningen af mitt projekt har jag i det närmaste rättat mig dels efter redan befinteliga tillgångar å fartyg, dels efter de befallningar jag har mig bekant, att E. K. M:t redan utgifvit, hvarvid jag likväl i underdånighet vågar anmärka att, om tillfallet unnat mig den oskattbara nåden vid öfverläggningarne om flottans sammansättning få vara närvarande, så hade jag likväl icke tillstyrkt E. K. M:t att till så stort antal öka kanonjollarne. De ega onekeligit den förmån att som smärre kroppar vara svårare för fienden att träffa ock att de kräfva mindre besättningar, ehuru de med kanonslupen föra lika svår kanon; men de ega dock likväl åtskillige fel, som i synnerhet tung rodd, farlighet vid stora fjärdars-passerande med flere, som gör att jag hällre sett dem till mindre ock kanonsluparne till större antal.

Om E. K. M:t icke uti Finland anbefalt någon mig ovetterlig nybyggnad af kanonslupar, så böra, till fyllnad uti hvad jag haft nåden föreslå, 27 sådane byggas utom de redan föranstaltade, hvilken byggnad vore förmånligast, om möjeliget är, låta verkställa på Sveaborg, emedan större delen af erforderliga materialier redan derföre finnas; men om i anseende till derstädes förefallande mångfaldige andra arbeten det icke skulle medhinnas, torde det bli möjeligit, att också få desse 27 slupar bygde uti Pommern, om tidig anstalt dertill fogas.

De uti Pommern varande 2:ne stycken pråmar lära icke ega svårare bestyckning än 18 « kanoner, hvilka böra förvandlas till lätta 24 som jag i anseende till den tidens starka con-struktion tror dem kunna bära, och hvarom ofördröjelig anstalt fogas bör.

Att E. K. M:t befalt ändring uti de nya turumas bestyckning från 12 till 18 <5, det är ganska nyttigt, men hade varit önskeligit om denna förändring något tidigare här blifvit bekant i anseende till beställningarne af kanoner och ammunition, hvilket alt nästa vår skall transporteras från styckebruken eller deras lastage platser till Finland, och icke annat kan än något litet uppehålla fartygens utlöpande; ock det är tiden som nästa år blir mer än nånsin dyrbar att vinna.

Jag har föreslagit 16 stycken fartyg för fördelningscheferne såsom högst oumgängelige, emedan hvarje sådan fördelning icke bör bestå af flere än 9 à 10 kanonslupar eller jollar, ty de bli annars icke nog rörlige.

Jag har uti mitt projekt endast upptagit 15 galerer af orsak, att denna sort fartyg kräfver starka besättningar; men efter min underdånige tanka bör de öfrige i Finland varande galerer repareras och sättas i tjenstfärdigt stånd för att i händelse af behof genast vara att tillgå.

Fyra stycken hästgalerer har jag projekterat och kunna dertill lätteligen ock med drägelig kostnad inrättas de 4 hit till staden nu anlände galerer: de kunna rymma 2 à 300 hästar; min tanka dermed far jag längre fram nåden tillkännagifva.BILAGOR. 165

Besättningar och befäl till den af mig projekterade flotta blir visserligen svårt, men jag hoppas dock icke omöjeligit att anskaffa. För de fartyg, hvilka byggas uti Pomern, torde bli möjeligit att derstädes erhålla största delen af hvad som för dem fordras, så väl sjöfolk, artillerie som soldater och äfven någon del officerare. För dem, som i svenska städerna byggas, torde äfven någon del å hvarje ort erhållas, då derom tidige och lämpelige anstalter fogas; härvid förefaller likväl den omständigheten, att som alt rikets sjöfolk innevarande år varit å örlogsflottan och vid deras hemförlof-vande blifvit anbefalte att sig nästa vår åter uti Karlskrona inställa, så torde, derest icke uti denna författning å visse ställen någon ändring eller jämkning tillåtes, tillgångarne å folk för skärgårdsflottan blifva nog knapp, om icke aldeles omöjelig. Detaillerne af alt detta skulle nu härstädes blifva för vidlöftige att upgifva och ankommer egenteligen uppå den, hvilken erhåller E. K. M:ts nådiga förtroende att om hela planens sammansättning och verkställighet besörja. Jag känner icke heller nu de tillgångar uppå besättningar, vid eskadrarne kunna finnas, sedan jag snart ett helt år varit skild ifrån flottans affärer, under hvilken tid jag egt ingen rättighet pretendera förslager eller rapporter hvarken om det ena eller andra, ock de underrättelser jag enskildt kunnat mig förskaffa, vågar jag icke anse nog tillförlitelige för att uppå dem bygga något upgifvande till E. K. M:t; men onekeligit är, att denna sak fordrar största uppmärksamhet ock bör i god tid påtänkas, så väl som fördelningen af de nu befintelige officerare ock underofficerare, så att de kunnige och erfarne jämt fördelas och hvar ock en måtte blifva nyttjad efter sin skickelighet och egenskap, emedan annars

lätteligen kunde hända, att en del af flottan blir väl serverad, då en annan del i brist af kunnige anförare kunde blifva inactive. Svenska kavallerierne torde kunna fylla en del af soldatsbesättningarne, ock resten tages utaf E. K. M:ts armée, som jag hoppas icke skola blifva illa använde.

Alla anstalter böra föra derhän att hela flottan, så tidigt någonsin möjeligit är, nästa vår måtte kunna vara samlad vid Sveaborg; till hvilken ända, så vida görligit är, alla fartyg böra få sine behöfver å de ställen, hvarest de blifva bygde, och anstalt fogas, att hvad deraf för dem brister måtte vara dem under transporten å de tjenligaste ställen till mötes, så att onödige omvägar undvikas, hvarigenom endast tid förloras.

Flottan sålunda färdig och samlad, vågar jag i djupaste underdånighet föreslå, om icke E. K. M:t sjelf skulle täckas i nåder åtaga sig dess anförande under nästa campagne. E. K. M:t är då i centern af dess krigsmagt och kan aldra lättast derifrån meddela dess höga befallning så väl till landtarméen som stora flottan och just härigenom tror jag säkrast vinnes det sammanhang emellan operationerna till lands och sjös, hvaraf krigets lyckeliga utgång egenteligen beror.'54

E. K. M:ts landtarmée lärer icke heller något betydeligit kunna företaga, innan skärgårdsflottan repousserat den fiendteliga ock därigenom satt högra flanqnen uti säkerhet; skulle ock då fienden till lands vara E. K. M:ts armée öfverlägsen, genom den styrka E. K. M:t detacherat till dess skärgårdsflottas bemannande, så tror jag dock likväl han icke lärer våga eller kunna något företaga med en sådan skärgårdsflotta uppå dess rygg; och har jag således den del af E. K. M:ts armée härtill nyttjas ganska väl använd.

Ifrån Sveaborg bör vid isens bortgång en lätt escadre utsändas, så stark den åstadkommas kan, med ordres att avancera och fatta posto så nära fienden möjeligit är. Skulle lyckan tillåta den att förekomma fienden vid Svensksund, bör det genast sättas i försvarsstånd och försänkas. Denne escadre bör försvara sin post, till hufvudstyrkan af flottan hinner ankomma, och då bör försöka att repoussera fienden. Lyckas det, förföljes han utan uppehåll och då är E. K. M:t mästare att genom en landstigning taga Fredrikshamn uti ryggen eller ock att göra den ännu längre fram; det är just i sådant afseende jag projekterat de 4 hästgalereme. Å den ena kunde embarqueras E. K. M:ts egne hästar, å en annan trosshästar ock å de 2:ne öfrige så många hästar lätt kavalleri der rym mes för at nyttja till recognosceringar vid en sådan hurtig expedition, och vågar jag äfven i afseende härå tillstyrka E. K. M:t att bland de till flottan destinerade troupper låta utsöka åtminstone S à 6,000 man godt och väl exerceradt infanterie. Uppå några skutor eller andra tjenlige fartyg kunde äfven medföras både groft ock lätt artillerie med några ammunitions- och trossvagnar till nyttjande efter behof ock omständigheter.

Det är af högsta angelägenhet, att skärgårdsflottan genast nästa vår varder försedd med tillräckelig proviant minst för 2:ne månader, på det att icke brist deraf ock ständige smärre provianteringar måtte hindra krigsoperationerne.

Örlogsflottan bör nästa vår i god tid utlöpa och intaga Finska viken, emedan i annat fall fienden icke lärer försumma att vid isens bortgång lika som i år occupera finska skärgården, hvarigenom skärgårdsflottan, hvars hufvudstyrka nästan är på denna sidan, kunde hindras att förena sig, den fiendteliga behålla överlägsenheten och alla E. K. M:ts planer misslyckas, oaktadt den dryga kostnad E. K. M:t nu uppå dess flottor låter använda.

Detta är hvad jag nu i hast ansett mig skyldig anföra och vågar jag i underdånighet hoppas, det E. K. M. min välmening med nåd anser. Stockholm den 2 5:te november 1789.

M. Anckarsvärd.

16. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 20 jan. 1790.

Eders Kungl. Maj:t värdes icke onådigt anse, det jag med undersåtligaste vördnad i underdånighet vågar bönfalla om ändring uti dess nådigste proposition att i stället för arméens flotta tillägga mig Elfsborgs län, hvarom jag hos exped.-secreteraren Lagerbring blifvit underrättad.

Jag eger nu med Eders Kungl. Maj:ts allernådigste tillstånd lön och tractamente till en summa af 2,750 r:ler årligen, hvilket äfven under freden var min lagliga inkomst. Elfsborgs län ger tör hända 1,500 r:ler, jag skulle

således utan att vara brottslig vidkännas en förlust af 1,250 r:ler årligen.

Venersborg är en gränseort, hvarest jag i händelse af fiendt-ligt anfall från den sidan blottställes att ännu en gång genom ett krig se mig ruinerad.

I anseende till den ovisshet, hvarmed Eders Kungl. M:t omtalar mitt vistande härstädes, kan jag mig icke heller begagna af de rum uppå Skepsholmen, jag i annat fall önskat få bebo, ty hur skulle jag kunna mig der etablera, då jag icke vet, om mitt vistande här blir åtta dagar eller så många månader eller år, och hvad hopp bör jag väl göra mig att af Eders Kungl. M:t blifva nyttjad, sedan jag så aldeles förlorat Eders Kungl. Maj:ts förtroende och utom det hvad nytta skulle jag väl kunna göra?

Jag ser således uti den försäkran, Eders Kungl. Maj:t mig i nåder ämnat lämna, ingen annan säkerhet än den, att mista ett embete, som tillfredsställt all min ärelystnad, emot ett annat så mycket mindre smickrande, som det skulle bli mig en ständig påminnelse om Eders Kungl. M:ts onåd och dess utom medföra en betydlig årlig förlust uti den inkomst jag nu eger, utan att nämna förlusten af den lilla jordtorfva, jag i Finland nästan till sköflings måst lämna.

Eders Kungl. Maj:t täcktes ännu nådigst tillåta mig erindra, det jag för min öfverstesyssla med nådigt tillstånd i accord till öfveramiralen grefve Ehrensvärd betalt 8,333 r:ler 16 sk. specie.

Allernådigste konung, det är ett olyckligt öde, som ådragit mig Eders Kungl. Maj:ts onåd, aldrig uppsåt att skada, aldrig glömska af någon pligt, aldrig försummelse vid utöfningen af det embete Eders Kungl. Maj:t mig i nåder anförtrott, men nu vill återtaga; och jag vågar hoppas det Eders Kungl. M:ts höghet och ära icke tillåter, att jag på ett dubbelt sätt röner verkan af en så litet förtjent onåd.

Då jag nödgas offra Eders Kungl. Maj:t all min ärelystnad, lärer Eders Kungl. Maj:t väl finna utvägar att ersätta hvad jag å annan sida förlorar.i S6

BILAGOR.

Så snart Eders Kungl. Maj:t i nåder beslutar, hvarest mitt vistande kommer att bli, aflägger jag med den fullkomligaste erkänsla min underdånigste tacksamhet för de allernådigst mig till flyttningshjelp utlofvade ett tusende r:ler specie.

Om Eders Kungl. Maj:t kunde gifva mig Calmare län, vore min önskan tillfredsstäld, i synnerhet om, till landshöfdingelönen blir ledig, jag med bibehållande af hvad jag nu har fick sysslan ju förr desto häldre tillträda, ty ju närmare Eders Kungl. M:ts person, ju känbarare är mig Eders Kungl. Maj:ts onåd och misstroende.

Med full förtröstan uppå Eders Kungl. Maj:ts nåd och rättvisa afvagtar jag dess nådigste beslut och framhärdar till dödsstunden etc.

M. Anckarsvärd.

Stockholm d. 20 januari 1790.

17. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 23 maj 1790.1

Den lysande ära och betydliga fördel Eders Kungl. Maj:t med arméens flotta öfver fienden vunnit, förorsakar mig den lifligaste glädje och jag vågar Eder Kungl. Maj:t dertill i djupaste underdånighet lyckönska.

Jag gläds så mycket mer, som jag vågar smickra mig kanske vara den förste, som i underdånighet vågade föreslå Eders Kungl. Maj:t att sjelf antaga sig detta befäl; jag gjorde det försäkrad att flottan då skulle segra, och jag grundade denna säkerhet uppå öfvertygelsen om den kloka dristighet, som utmärker alla Eder Kungl. Maj.ts företag, om hela corpsens oförfalskade trohet, nit och tillgifvenhet för Eder Kungl. Maj:ts person, om deras kärlek för fäderneslandet, om deras ära och deras mod och om den drift, hvarmed de altid sine skyldigheter fullgjordt.

Måtte alla Eders Kungl. Maj:ts företag lyckas, och mina kamrater altid få njuta den lysande ära att lägga segren

för Eder Kungl. Maj:ts fötter. Fast jag är olycklig nog att ej få dela denna ära med en corps, bland hvilka jag trott mig förtjena ett rum, skall dess lycka och Eder Kungl. Maj:ts vapens framgång dock altid ifrigt önskas af den som aldrig upphör att med undersåte-ligaste vördnad etc.

Af. Anckarsvärd.

Stockholm d. 23 maj 1790.

1 Med anledning af slaget vid Fredrikshamn d. 15 maj 1790.BILAGOR.

18. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 7 juni 1790.

Att under Eders Kungl. Maj:ts otaliga göromål, under njutandet af en så vacker seger och under segrars beredande Eders Kungl. Maj:t värdigats mig ihågkomma med ett så nådigt bref gör mig den sensiblaste glädje.

Lagerbring har meddelat mig Eder Kungl. Maj:ts nådigste beslut att gifva mig Calmare län, hvarföre jag för Eders Kungl. Maj:ts fötter min underdånigste tacksägelse nedlägger och vågar i anledning deraf underdånigst bönfalla, det Eder Kungl. M:t täcktes förordna om dess nådigste löftes verkställande och att jag får länets styrelse emottaga.

Omöjligt skulle jag bjuda till tolka min glada erkänsla, min nöjda tillfredsställelse öfver de uttryck uti Eders Kungl. Maj:ts bref, hvarigenom Eders Kungl. Maj:t på ett så nådigt sätt förklarar sig nöjd med mina anstalter och med arméens flotta. Min ärelystnad, som aldrig egt annat föremål än att väl tjena Eders Kungl. Maj:t och riket, är häraf ljufligt smickrad.

Mina anstalter både med flottans tillskapning och utrustande hafva alla syftat derhän att sätta Eders Kungl. Maj:t i tillstånd med möjeligaste styrka kunna utföra dess stora och höga företag, förekomma och hindra fiendens. Om mitt bemödande lyckats så, att det förtjenar Eders Kungl. Maj:ts välbehag, önskar jag mig icke någon annan belöning och ämnar aldrig göra mig någon merite utaf de många hinder jag uti detta värf öfvervunnit. Hvad arméens flotta beträffar, så tillåt, allernådigste konung, mig försäkra, det jag både inspirerat och stadgat hos denne corps de dygder och de tankesätt, med hvilka Eders Kungl. Maj:t nu förklarar sig så nöjd, aldrig sådane, som förtjent Eders Kungl. Maj:ts onåd. Jag ansåg den derföre med ett lugnt samvete endast såsom följd af den olyckliga svenska afundens bemödande att utur sin konungs nåd störta en trogen undersåte och jag prisar nu den dag, som gifvit Eders Kungl. Maj:t tillfälle rättvisa både mig och arméens flotta.

Att Gud måtte bevara Eders Kungl. Maj:ts dyra lif, lycka, segrar och framgång följa Eders Kungl. Maj:ts spår önskar af innersta hjerta den, som aldrig upphör att med undersåtelig trohet etc.

M. Anckarsvärd.

Stockholm d. 7 juni 1790.i S6

19. M. Anckarsvärd till Gustaf III d. 18 juli 1790.

Med underdåuigste vördnad lyckönskar jag Eders Kungl. Maj:t till den i alla tiders häfder lysande, svenska nation och arméens flotta hedrande seger Eders Kungl. Maj:t vid Svensksund vunnit.

Som svensk, som trogen, nitisk och Eders Kungl. Maj:t altid tillgifven undersåte och som medlem af arméens flotta njuter jag den lifligaste glädje öfver den ärofulla hämd Eders Kungl. Maj:t i egen hög person tagit öfver den olycka, som förledet år å samma ställe gjorde arméens flotta lika ryktbar som hedrad; men denna min rena glädje är dock blandad med mycken oro öfver de dageliga faror, för hvilka Eders Kungl. Maj:t dess höga person blottställer.

I allra djupaste underdånighet vågar jag bönfalla, det Eders Kungl. Maj:t värdes nådigst besluta mitt framtida öde. Skärgårdsflottan har jag nu utrustat och der behöfver Eders Kungl. Maj:t mig icke mera.

Med underdånigste trohet, nit och vördnad utber sig nåden till dödsstunden få framhärda etc.

M. Anckarsvärd.

Stockholm d. 18 juli 1790.Noter och upplysningar.

Sid. i. Kammarherren hos drottningen frih. A. L. Stjerneld besökte under en utrikes resa Petersburg i början af år 1788, där han mottogs synnerligen nådigt af kejsarinnan. Han ansågs vara utskickad af det svenska oppositionspartiet. Jfr Ehrenström, Historiska Anteckningar I, sid. 130, Chrapo-vitskijs dagbok, s. 3.

Sid. 5. Gustaf III:s bref till Armfelt (d. 22 maj 1788) är tryckt af E. Tegnér, K. Gustaf III:s bref till frih. G. M. Armfelt, s. 10. Det heter där bl. a.: »J'ai passé le Rubicon aujourd'hui, et pour parler littéralement vrai, le sénat me l'a fait passer. Jamais je n'aurais cru que des vieillards fussent si aniinés et si courageux».

Sid. 7. I fråga om Armfelts yttranden om Anckarsvärd, jfr nyss anförda publikation sid. 12, not. 1. Det heter där bl. a.:

»Anckarsvärd travaille avec force---mais il ne dit rien;

sa figure n'est point naturellement gai--je ne puis obtenir

de lui qu'il soit un peu fanfaron, un peu encourageant».

Sid. 9. Prof på Armfelts yttranden om fruntimren i Helsingfors och på Sveaborg anföras i nämnda publikation, sid. 12 not. 2.

Sid. 10 och flerestädes. Hemmema, turuma, udenma och pohjama: fartygstyper, konstruerade under senare hälften af 1700-talet för den svenska skärgårdsflottan och inrättade både för segling och rodd. Det minsta slaget var pohjama. Fartygen hade namn efter olika finska landskap eller län: Tavastland, Åbo län, Nylands län, Österbotten. Besättningen på de större kunde uppgå till mellan 2 à 300 man. Jfr Nordisk Familjebok, art. Turuma, där de 4 typerna finnas afbildade.

Sid. 18. Om Mansbachs beskickning jfr Schinkel-Bergmans Minnen II, sid. 19.

Sid. 2g, jo. Anckarsvärds berättelse om sina samtal med Gustaf III och Armfelt d. 6 och 7 aug. har begagnats i Schinkel-Bergmans Minnen II, sid. 25, 26, där de på vanligt sätt dramatiserats samt hänföras till en och samma dag, den 7 aug.i6o

NOTER OCH UPPLYSNINGAR.

Sid. 41, 42. Anckarsvärds samtal med hertig Carl är fritt dra-matiseradt hos Schinkel-Bergman, anf. arb. sid. 36, 37.

Sid. 43. Med Anckarsvärds framställning af tillkomsten utaf denna skrifvelse till hertig Carl må jämföras Ehrenströms på rykten byggda redogörelse för samma sak i hans Minnen I, s. 194.

Sid. 53. Om öfverste Montgomerys beskickningar till den ryske storfursten 7 —12 september 1788 se närmare K. K. Tigerstedt, G. M. Sprengtporten X, Finsk Tidskrift 1880.

Sid. 57. Hastfehrs förhållande är vidlyftigt utredt i Tigerstedts anf. afh. XI, Finsk Tidskrift 1881.

Sid. 61. En berättelse om affären vid Hangö är särskildt tryckt (1788) under titeln »Bref ifrån öfversten och riddaren Anckarsvärd. Daterat Sveaborg den 6 december 1788».

Sid. 66, 67. Skrifvelsen förvaras i Riksarkivet med påteckning »Ad acta». Den åtföljes af en p. rn., hvari majoren C. G. v. Kræmer föreslås till en öfverstlöjtnantsfullmakt samt svärdsorden, löjtnant H. G. Wallberg till svärdsorden, löjtnanterne C. J. Sjöholm och frih. F. Armfelt, fanrikarne J. Anckarfeldt, N. J. Rahmn, F. Southoff och O. R. Hammarfeldt till svärdsorden samt de två första fanrikarne till löjtnanter.

Sid. 67. Med det »tryckta brefvet från Finland» torde afses den i Göteborg 1788 utkomna broskyren »Aftryck af ett från Finland ankommet bref af den 14 september 1788 angående åtskilliga stämplingar, samt hvad som händt

vid Fredrikshamns belägring». Om dess karaktär se Tigerstedt, anf. upps. XII, Finsk Tidskrift 1882, s. 160, 161.

Sid. 73. Om förre kaptenen Adolf Fredrik v. Törnes expedition från Sprengtporten till Hastfehr i nov. 1788 se Finsk Tidskrift 1881, s. 280, 281.

Sid. 91—94. De tryckta Generalkrigsrättsprotokollen innehålla ingenting om Anckarsvärd.

Sid. 108. Enligt Anckarsvärds egen uppgift s. 56 var det Jäger-horn och Fleming, som besökte honom vid Tvärminne. »Klick» torde sålunda vara felskrifning.

Sid. 115, 116. Anckarsvärds promemoria ur arresten är tryckt bland bilagorna, sid. 149.

Sid. 116, 117. Om Anckarsvärds samtal med konungen liksom om Armfelts förhållande till den förre kan jämföras Ehrenströms skildring i sina Minnen I, s. 194, 195. Enligt denne skulle Anckarsvärd i sin röck haft insydda några egenhändiga bref till honom från hertig Carl, hvilka han företett jämte sina svarskoncept, och skulle han härigenom lyckats omstämma konungen. Han känner icke till Anckarsvärds långa försvarsskrift och det däri åberopade certifikatet af hertig Karl (jfr bi-i6o NOTER OCH UPPLYSNINGAR.

lagan n. 13). På de insydda brefven gör Anckarsvärd, såsom synes, icke den aflägsnaste antydan. Se äfven Tegnér, Gustaf Mauritz Armfelt I, s. 288, 289.

Sid. 120. Gustaf III:s bref till Armfelt af den 10 juli 1789 är tryckt i Tegnérs redan anförda publikation af Gustaf III:s bref, sid. 79. Rosensteins namn förekommer emellertid icke där. Om Ehrensvärd heier det bl. a.: »Je lui ai repondu par une lettre très forte, oü je lui disais voir l'ombre de son père sortir de son tombeau pour reprocher à la flotte qu'il avait créé, de ne point satisfaire à 1'objet de sa formation».

Sid. 122. Gustaf III:s bref, dateradt Kymmenegård den 19 aug., är tryckt i anförda samling, sid. 100. Det heter där bl. a.: »Vous ressuscitez donc les mörts, et c'est vous, vous, qui les tirez de la profonde nuit oü je les croyais ensevelis. Ce tems-ci est donc fait pour les miracles, et certes, celui de vous voir tendre une main protectrice à celui que toute la Suède croit votre pius grand ennemi, nest pas un des moindres».

Sid. iji. Om den här vidrörda stormiga konseljen kan hänvisas till Tegnérs utredning i »Gustaf Mauritz Armfelt» I, s. 316— 318. Enligt denna skulle hufvudanledningen till ordväxlingen mellan Gustaf III och Armfelt varit ingen annan än frågan om Anckarsvärds användande som chef för skärgårdsflottan, hvilket Armfelt förordat, men konungen icke velat höra talas om. Jfr äfven Ehrenströms Minnen I, s. 237—239.

Anckarsvärds Minnen.

IIPersonregister.

INNEHÅLL.

Sid